

Selvitys Itä-Lapin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuun siirtämisestä Lapin Sairaanhoidopiirille

1.1.- 4.5.2018

4.5.2018

Aho Tuomas
Alaräisänen Timo
Karanta Rea
Kostamo-Pääkkö Kaisa
Niskala Asta
Peronius Nina
Seppälä Hanne-Mari
Tammilehto Timo

LAPIN SAIRAANHOITOPIIRI
LAPPI BUOHCCEDIKŠUNBIIRE

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristö Itä-Lapissa	4
2.1 Itä-Lappi alueena.....	4
2.2 Terveydenhuolto ja sosiaalihuolto Itä-Lapissa	5
2.2.1 Terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon palvelut	5
2.2.2 Sosiaalihuollon palvelut	6
2.2.3 Henkilöstö	10
2.2.4 Sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöt ja toimitilat	10
3. Terveydenhuollon ja sosiaalihuollon järjestämismvastuu – yleistä	11
3.1 Kuntalaki	11
3.2 Järjestämismvastuun ilmeneminen käytännössä	12
4. Järjestämismvastuun siirtäminen	12
4.1 Lapin sairaanhoitopiirin perussopimus	12
4.1.1 Kysymyksenasettelu	12
4.1.2 Perussopimus sairaanhoitopiirin toiminnan perusteet määrittävänä asiakirjana	12
4.1.3 Lakisääteisen järjestämismvastuun tehtävät perussopimuksessa.....	13
4.1.4 Sairaanhoitopiirin muut tehtävät perussopimuksessa	13
4.1.5 Kuntayhtymän perussopimuksen muuttamista koskevat periaatteet.....	14
4.1.6 Esimerkkejä muista kuntayhtymistä.....	14
4.1.7 Toiminnalliset vaatimukset siirrolle.....	14
4.2 Johtopäätökset.....	15
4.2.1 Yleistä	15
4.2.2 Edellytetyt päätökset	16
5. Järjestämismvastuun siirto käytännössä	16
5.1 Terveydenhuoltolaista ja sosiaalihuoltolainsäädännöstä johdettavat perusteet ja edellytykset	16
5.2 Sosiaalihuoltopalvelujen erityiskysymykset	17
5.2.1 Sosiaalipalvelut perustuvat sosiaalihuoltolakiin ja useaan erityislakiin	17
5.2.2 Sosiaalihuollon asiakasprosessi	18
5.2.3 Sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ja rakenteellinen sosiaalityö.....	19

5.2.4 Sosiaalipalvelut perustuvat usein hallintopäätöksiin ja vaativat sosiaalihuollon ammattihenkilöstön pätevyyttä sekä viranhaltijaoikeuksia.....	20
5.2.5 Sosiaalihuollon palveluja järjestävällä organisaatiolla tulee olla sosiaalihuollosta vastaava toimielin ..	20
5.2.6 Sosiaalipalvelujen tuottajalla tulee olla sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmä ja siihen liittyvä taloudellisten tukien maksatusjärjestelmät	20
5.3 Tarvittavat sopimusjärjestelyt.....	21
5.3.1 Järjestämismisvastuun ja tuotannon siirtäminen	21
5.3.1.1 Potilastietorekisteri ja asiastietorekisteri	22
5.3.1.2 Toimitiloja koskevat sopimukset	22
5.3.1.3 Sopimukset kolmansien kanssa.....	22
5.3.1.4 Hahmotelma Itä-Lapin kuntien ja sairaanhoitopiirin välisen sopimuksen sisällöksi	23
5.3.1.5 Nykyisen vapaaehtoisen kuntayhtymän tulevaisuutta koskevat päätökset ja toimet.....	24
6. Henkilöstö asema siirrettäessä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymän järjestämismisvastuulle	24
7. Henkilöstön ja kuntalaisten näkemyksiä järjestämismisvastuun siirrosta.....	26
8. Johtopäätökset.....	31
8.1 Järjestämismisvastuun siirto suhteessa maakunta- ja soteuudistuksen etenemiseen	31
8.2 Järjestämismisvastuun siirron reunaehdot mikäli siirto tapahtuu	32
8.2.1 Taloudelliset vaikutukset.....	32
8.2.2 Henkilöstön siirto	32
8.2.4 Sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöt ja muut omaisuusjärjestelyt	33
8.2.5 Ict- palvelut	34
8.2.6 Neuvottelukunta	34
8.2.7 Vaikutusten ennakoarvio - yhteenveto	35
Liitteet.....	36
Liite 1 – Selvitysryhmä, projektiryhmä ja ohjausryhmä.....	36
Liite 2 – Toiminnan nykytilakuvaus kunnittain	38
Liite 3 – Henkilöstö.....	58
Liite 4 - Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilat.....	60
Liite 5 – Kyselylomake sosiaali- ja terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon henkilöstölle	63
Liite 6 - Päätös- ja maksatusprosessien nykykuvaukset Kemijärvi.....	65
Lähteet.....	73

1. Johdanto

Tämän selvityksen tavoitteena on luoda yleiskuva siitä, mitä tarkoittaisi Itä-Lapin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämistäsiin siirtäminen Lapin sairaanhoitopiirille vuoden 2019 alussa. Tässä selvityksessä kuvataan Itä-Lapin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden nykytilaa, järjestämistäsiin siirtämistäsiin vaikutuksia, lainsäädännön asettamia veloitteita ja siirron edellyttämiä toiminnallisia reunaehtoja sekä arvioidaan järjestämistäsiin siirron ajallista toteutusta suhteessa sote- ja maakuntauudistuksen etenemiseen.

Sairaanhoitopiirin yhtymävaltuusto totesi 24.5.2017 päätätessään Muonion ja Enontekiön terveydenhuollon järjestämistäsiin siirtämistäsiin, että Lapin Sairaanhoitopiiri on valmis ottamaan järjestämistäsiin vastuun myös muiden jäsenkuntiansa sosiaali- ja terveyspalveluista, mikäli kunnat päätätvät järjestämistäsiin vastuunsa sairaanhoitopiirille siirtää. Muonion ja Enontekiön terveydenhuollon kuntayhtymän toiminta ja kuntien terveydenhuollon järjestämistäsiin vastuu siirtyi sairaanhoitopiirille 1.10.2017 alkaen.

Siirron myötä Itä-Lapissa haluttiin käynnistää selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämistäsiin vastuun ja ympäristöterveydenhuollon siirtämistäsiin osalta. Näkemys oli, että selvitys laaditaan tulevaan soteen valmistautumiseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden turvaamiseksi. Keskeisinä reunaehtoina selvitykselle esitettiin kustannussäästöjen arvioiminen, näkemykset henkilöstöressurssien turvaamiseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöjen tilanteen selvittäminen järjestämistäsiin vastuun siirron yhteydessä.

Selvitys laadittiin Lapin Sairaanhoitopiirin, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Lapin toimintayksikön ja Itä-Lapin kuntien tiiviinä yhteistyönä 1.1–4.5.2018 välisenä aikana. Itä-Lapista selvityshenkilöksi nimettiin ylihammaslääkäri Timo Alaräisänen Kemijärveltä. Selvitystyön laadinnasta vastasi yhdessä selvitysryhmä ja kunnista nimetyt yhteyshenkilöt (projektiryhmä). Selvityksen tekoa ohjasi ohjausryhmä, jossa oli edustettuna kunnanjohtajat, kuntien johtavia luottamushenkilöitä sekä Lapin Sairaanhoitopiirin edustajat.¹

Selvityksen edetessä perehdyttiin kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristöön, palvelutarpeisiin sekä palvelujärjestelmään nykytilaan. Laplt kartoitti ict-palveluiden nykytilanteen. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle järjestettiin keskustelutilaisuudet jokaisessa kunnassa, joissa käytiin läpi selvityksen taustaa ja merkitystä, sote- ja maakuntauudistuksen etenemistä sekä henkilöstön asemaa järjestämistäsiin vastuun siirron yhteydessä. Henkilöstölle ja kuntien asukkaille avattiin myös kyselyt selvityksen laadinnan ajaksi järjestämistäsiin vastuun siirtämistäsiin vaikutusten arvioimiseksi. Kyselyn tuloksia hyödynnettiin selvityksen laadinnassa.

¹ Liite 1 – Selvitysryhmä, projektiryhmä, ohjausryhmä

2. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristö Itä-Lapissa

2.1 Itä-Lappi alueena

Itä-Lapin selvityksen piiriin kuuluvat kunnat Kemijärvi, Salla, Savukoski ja Pelkosenniemi ovat pinta-alaltaan noin neljäsosa Lapin Sairaanhoidopiirin alueesta, mutta asukkaita on alle 10 %.² Neljän kunnan alueella asuu yhteensä 13 309 asukasta. Kemijärvellä asukkaita on 7661, Sallassa 3653, Savukoskella 1044 ja Pelkosenniellä 951. Asutus on kuntien alueella harvaa ja se on keskittynyt kuntakeskuksiin sekä kylä-alueille.

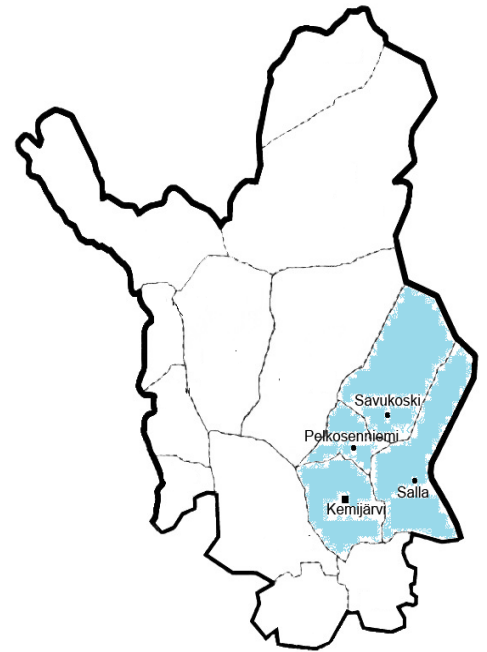
Itä-Lapin kuntien demografinen huoltosuhde (yli 77) on heikompi kuin Lapin Sairaanhoidopiirin alueella tai valtakunnallisesti (noin 60). Heikoin huoltosuhde on Kemijärvellä, jossa kymmentä työikäistä kohden on yli kahdeksan eityöikäistä kuntalaista (83,6). Huoltosuhde on myös heikentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana nopeammin Itä-Lapissa kuin muualla Lapissa.

Itä-Lapissa ikääntyneiden osuus asukkaista on suuri. Kun koko maassa oli vuonna 2016 yli 65-vuotiaita noin 21 % ja Lapin sairaanhoidopiirin alueella noin 23 % väestöstä, oli heitä Itä-Lapissa 33,7 %, eli joka kolmas. Toisaalta alueella on suhteellisen vähän lapsia ja nuoria. Alle 18-vuotiaita on itäläppiläisistä alle 13 %, kun Lapin sairaanhoidopiirin alueella lapsia ja nuoria on noin 18 % asukkaista.

Työttömyys, ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyys, on säilynyt lamavuosien jälkeen korkeana Itä-Lapissa ja myös työttömyyseläkettä saavien osuus työikäisistä on puolet korkeampi (noin 12 %) kuin Suomessa (noin 6 %) tai Lapin Sairaanhoidopiirin alueella (noin 8 %) keskimäärin.

Vuonna 2014 Lapin sairaanhoidopiirin alueella sairastavuusindeksi oli 109,7, Kemijärvellä 106,4, Savukoskella 119,6, Sallassa 127 ja Pelkosenniellä 130,7.

Vuonna 2016 sosiaali- ja terveystoimen nettomenot olivat n 1,3 kertaiset verrattuna Lapin Sairaanhoidopiirin kuntien keskiarvoon. Pelkän sosiaalitoimen osalta nettomenot olivat lähes puolitoistakertaiset asiakasta kohden sairaanhoidopiirin keskiarvoon verrattuna (1,45). Pelkosenniemen kustannukset asiakasta kohden olivat suurimmat, mutta kunnan pieni koko ei selitä kaikkea, sillä esimerkiksi Savukoskella sosiaalitoimen nettomenot ovat asukasta kohti alimmat koko Itä-Lapissa. Sosiaali- ja terveystoimen nettokäyttökustannukset ovat Itä-Lapissa kasvaneet kymmenessä vuodessa lähes puolet nopeammin (1,7 kertaiseksi) kuin Lapin sairaanhoidopiirin alueella keskimäärin (1,45 kertaiseksi).

² Sotkanet

2.2 Terveydenhuolto ja sosiaalihuolto Itä-Lapissa

2.2.1 Terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon palvelut³

Terveydenhuollon peruspalvelut järjestetään Kemijärvellä ja Sallassa kuntien omana toimintana ja Pelkosenniemen ja Savukosken osalta Pelkosenniemen ja Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymässä. Terveydenhuollon talousarvio vuodelle 2018 on neljän kunnan osalta yhteensä 25,4 milj. euroa.

Kiireettömään ja kiireelliseen hoitoon pääsy lääkärin vastaanotolle vaihtelee jonkin verran kunnittain, mutta hoitoon pääsy toteutuu hoitotakuun puitteissa. Perusterveydenhuollossa hoitajat pitävät monenlaista vastaanottoa jokaisessa kunnassa; kiireevastaanottoja ja pitkäaikaissairauksien hoidon vastaanottoja. Salla ja kansanterveystyön kuntayhtymä hankkivat avoterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdepalveluita Kemijärven kaupungin hyvinvointipalveluilta oman toiminnan lisäksi. Yhteistyötä tehdään myös suun terveydenhuollon palveluiden järjestämisessä.

Ilta-aikaiset päivystyspalvelut hoidetaan kuntien yhteistyönä klo 21 saakka Hyvinvointikeskus Lapponiassa Kemijärvellä. Klo 21 jälkeen päivystys siirtyy Rovaniemelle Lapin Keskussairaalaan. Suun terveydenhuollon päivystystoiminta hoidetaan maakunnassa yhteisesti sovitulla tavalla kunnissa kiertävinä päivystysvuoroina.

Kunnissa on akuuttihoitoon ja/tai kuntoutumiseen tarkoitettuja vuodeosastoja, joissa on pitkäaikaishoitopaikkoja vielä jonkin verran. Vuodeosastopaikkoja on viime vuosina hiljalleen vähennetty ja paikkamäärät vaihtelevat 14–37 paikan välillä. Pelkosenniemen- Savukosken ktt:n ky tarjoaa muiden kuntien asukkaille tarvittaessa terveyskeskuksen vuodeosastohoitoa.

Kunnat hankkivat ostopalveluina paljon erilaisia erikoislääkäripalveluita Lapin keskussairaalan tuottaman erikoissairaanhoidon lisäksi. Sähköisten terveyspalveluiden osalta käytössä ovat eri erikoisalojen konsultaatiot erikoissairaanhoitoon tai erikoislääkärin vastaanotto videoyhteydellä (geriatri).

Kemijärvellä ja Pelkosenniemen- Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymässä käytössä oleva potilastietojärjestelmä on AluePegasos ja Sallassa Lifecare. Ict-palvelut Itä-Lapissa tuottaa Lapit.

Ympäristöterveydenhuollon palvelut järjestää Pelkosenniemen- Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymä. Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuolto on kansanterveystyön kuntayhtymän tulosalue ja sen yhteistoimintaeliimenä toimii ympäristölautakunta. Kuntayhtymä tuottaa kunnille myös ympäristösuojelun palvelut Sallan kuntaa lukuun ottamatta. Ympäristöterveydenhuollon toimipisteitä sijaitsee jokaisessa kunnassa ja käytännön työtä tekevät terveystarkastajat, eläinlääkärit ja avustava henkilöstö.

Lapin sairaanhoitopiiri vastaa 15 jäsenkunnan erikoissairaanhoidon järjestämisestä ja tuottaa palvelut 117 704 väestöpohjalle. Lapin sairaanhoitopiiri on toiminut vuoden 2017 alusta laajan päivystyksen sairaalana. Vuonna 2017 Rovaniemen mielenterveys- ja päihdepalvelut yhdistettiin Lapin sairaanhoitopiirin psykiatrisen hoidon tulosalueeseen. Muonion ja Enontekiön perusterveydenhuollon palvelut siirtyivät sairaanhoitopiirille 1.10.2017. Siirron yhteydessä perustettiin perusterveydenhuollon tulosalue. Muonion ja Enontekiö kunnat ovat käynnistäneet sosiaalihuollon palveluiden järjestämistä vastuun siirtämiselvityksen Lapin sairaanhoitopiirille. Selvitys laaditaan kevään 2018 aikana.

³ Liite 2- Toiminnan nykytilakuvaus kunnittain

2.2.2 Sosiaalihuollon palvelut

Kuntien sosiaalihuollon asiakkaille tarjottavaa tukea kuvataan palvelutehtävinä ja niissä annettavina sosiaalipalveluina. Palvelutehtävät luokitellaan (THL 1/2016 määräys) seitsemään luokkaan: 1) perheoikeudelliset palvelut, 2) lapsiperheiden palvelut, 3) lastensuojelu, 4) työikäisten palvelut, 5) päihdehuolto, 6) vammaispalvelut ja 7) ikäihmistien palvelut. Asiakastyön lisäksi ja sosiaalihuoltolain mukaisesti kunnissa tulee huomioida myös rakenteellinen sosiaalityö. Rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittämisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvointia sekä poistettava epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä.

Itä-Lapissa väestön sosiaalihuollon tarpeet ovat toimintaa kuvaavien tunnuslukujen valossa aika lailla yhteneväisiä. Ikääntyneempi väestö ja muuta Lappia korkeampi työttömyys, toimeentulotuen tarve ja muut sosiaalisen hyvinvoinnin ongelmat ovat osaltaan vaikuttamassa siihen, että sosiaalipalvelujen käyttö on korkeaa Itä-Lapissa. Kuntien kyky tarjota tarvittavia palveluja kuitenkin vaihtelee eri kunnissa. Kemijärvellä on isoimpana kuntana mahdollisuus tarjota monipuoliset sosiaalipalvelut, kuntouttavaa asumista ja muuta arkea tukevaa toimintaa asukkailleen ja tarjota psykososiaalisia palveluja myös ympäristökuntien asukkaille. Sallassa on kunnan kokoon suhteutettuna toimiva sosiaalihuollon palvelurakenne, mutta sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus on vaikeuttanut pitkäjänteistä työtä. Pelkosenniellä ja Savukoskella palvelujen käyttö vaihtelee vuosittain ja palvelujen saatavuus on riippuvainen pätevän ammattihenkilöstön saannista. Lisäksi Kemijärvellä on pyritty sosiaali- ja terveyspalvelujen vahvempaan integraatioon ja mm. sosiaalipalveluiden henkilöstöä ja toimintoja on viime vuosina keskitetty soveltuvin osin Sairaala Lapponian tiloihin.

Perheoikeudelliset palvelut

Perheoikeudellisten palveluiden tavoitteena on turvata lasten oikeus huoltoon ja elatukseen sekä tukea perheitä adoptioasioissa ja ristiriitatilanteissa (perheasioiden sovittelu). Perheoikeudellisia palveluita ovat lastenvalvojan tehtävät, joihin kuuluvat isyys-, tapaamis-, ja huolto- sekä elatusasiat. Itä-Lapin kunnat vastaavat itsenäisesti perheoikeudellisista palveluista.

Lapsiperheiden palvelut

Lapsiperheiden palveluissa tuetaan lapsiperheitä ja vanhemmuutta sekä edistetään lasten yksilöllistä kasvua ja myönteistä kehitystä. Tukitoimina järjestetään perhetyötä, tukiperhe- ja tukihenkilötoimintaa sekä lapsiperheiden kotipalvelua, kasvatus- ja perheneuvolatoimintaa.

Kemijärven Perhe- ja mielenterveysklinikka, Lapponia tarjoaa kasvatus- ja perheneuvolan palveluita ostopalveluina kaikille Itä-Lapin kunnille. Itä-Lapin kunnat ostavat tarvittaessa turvakotipalveluita Lapin Ensi- ja turvakodilta Rovaniemeltä. Pelkosenniellä on tulossa auki perhetyöntekijän tehtävä kesällä 2018.

Lastensuojelu

Lastensuojelussa turvataan erityistä suojelua tarvitsevien lasten ja nuorten oikeus turvalliseen kasvuympäristöön sekä monipuoliseen kehitykseen. Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota toteutetaan silloin kun lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaina. Asiakassuunnitelman laatiminen, avohuollon tukitoimet (mm.

perhetyö, tehostettu perhetyö, perhekuntoutus), lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä sijaishuollon järjestäminen ja jälkihuolto ovat lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Kunnat järjestävät ostopalveluna laitos- ja perhehoitoa.

Kemijärvellä lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut edellisestä vuodesta (146 ilmoitusta 2017). Vastaavasti lastensuojelun jälkihuollossa olevien nuorten määrä on laskenut Kemijärvellä. Kemijärvi on ostanut lastensuojelun avohuollon tukitoimia myös yksityisiltä palveluntuottajilta. Sallassa perhehoidon ja laitospalveluiden tarve on kasvanut voimakkaasti vuonna 2017. Lisäksi Sallassa on ollut haasteita erityistyöntekijöiden sekä sijaisten rekrytoinnissa.

Työikäisten palvelut

Työikäisten palveluissa tuetaan työikäisiä asiakkaita elämänhallintaan, työhön, toimeentuloon ja opiskeluun liittyvissä asioissa sekä vähennetään eriarvoisuutta. Kunnat vastaavat ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntämisestä. Lisäksi kunnat järjestävät mm. sosiaalityötä, psykososiaalista tukea, sosiaalista kuntoutusta, kuntouttavaa työtoimintaa sekä tarvittaessa sosiaalisin perustein tapahtuvaa työllistämistä.

Kemijärvellä ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen soveltamisohjeet ovat valmistumassa keväällä 2018. Kemijärvellä perhepalvelut järjestävät kotouttavaa sosiaalityötä 19:sta oleskeluluvan saaneelle turvapaikanhakijalle. Vuoden 2017 lopussa Kemijärvellä asui 8 kuntapaikan saanutta henkilöä. Kemijärvellä työtoimintaa järjestetään kunnan omana toimintana ja lisäksi ostetaan myös ostopalveluna Saura-säätiöltä. Kemijärven kaupunki on mukana viiden muun kunnan kanssa STM:n ja THL:n osallistavan sosiaaliturvan kokeilu- ja tutkimushankkeessa 1.11.2017 – 28.2.2019. Tavoitteena on tukea ja vahvistaa pitkään työttömänä olleiden asiakkaiden sosiaalista osallisuutta sekä edistää työelämävalmiuksia ja vähentää toimeentulokiriippuvuutta. Tavoitteena on syventää Kemijärven aikuissosiaalityön ja työllisyysyksikön, aikuisten psykososiaalisten palveluiden, perusterveydenhuollon sekä etsivän nuorisotyön välistä yhteistyötä. Hankkeessa kehitetään myös yhteistyötä Kelan, työvoimaviranomaisen, Saura-säätiön ja Kansalaisopiston sekä vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. Savukoskella ja Pelkosenniemellä työtoiminta järjestetään Työpaja Sykkeessä.

Päihdehuolto

Päihdehuollon palveluiden tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä ja siihen liittyviä haittoja sekä parantaa päihteiden ongelmakäyttäjien ja heidän läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta. Toimintoina kunnat järjestävät mm. psykososiaalista tukea, työ- ja päivätoimintaa, tukea ja ohjausta asumiseen, ryhmätoimintaa, asumis- ja kuntoutuspalveluita.

Kemijärven Perhe- ja mielenterveysklinikka, Lapponia tarjoaa päihdehuollon palveluita ostopalveluna Itä-Lapin kunnille. Sallan kunnassa toimii kunnan oma päihdetyöntekijä. Kunnat järjestävät myös itse lyhytaikaista katkaisuhoidon ja jatkohoidon suunnittelua yhteistyössä kuntien terveydenhuollon kanssa. Kemijärvellä päihdehuollon asiakkaille järjestetään työ- ja päivätoimintaa yhdessä A-killan toimintapäivien kanssa. Kemijärvellä on kehitetty myös korvaushoitoa. Lisäksi kemijärvellä on lisätty päihde- ja mielenterveyskuntoutujien yhteistä ryhmätoimintaa. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujille on tarjottu asumis- ja kuntoutuspalveluita kuntoutuyksikkö Karpalossa. Asukkaiden hoitopäivät sekä hoidon ja hoivan tarve ovat lisääntyneet Kemijärvellä vuonna 2017. Savukoski ostaa tarvittaessa laitospalveluita päihdeasiakkaille Lapin päihdeklinalta.

Vammaispalvelut

Vammaispalvelut edistää vammaisten henkilöiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa sekä ehkäisee ja poistaa vammaisuudesta johtuvia esteitä. Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen piirissä järjestetään asuntojen muutos- ja korjaustyöavustusta, avustetaan ja korvataan henkilökohtaisen avustajan kustannuksia, myönnetään omaishoidontukea sekä järjestetään vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalveluita (taksikortit). Vammaispalvelulain mukaista palveluasumista (myös tehostettua palveluasumista) Itä-Lapin kunnat järjestävät vammaisten omiin kotiin (vammat ja vanhuksat). Lisäksi korvataan/tuetaan laitteiden ja apuvälineiden hankintaa. Kunnat järjestävät omana toimintana, mutta myös ostopalveluina mm. työ- ja päivätoimintaa, kuntoutuspalveluita, palveluasumista, laitoshoidoa.

Itä-Lapin kunnat hankkivat kehitysvammaisten kuntouttavaa laitoshoidoa, tutkimus- ja kuntoutusjaksoja sekä asumispalveluita ostopalveluna Kolpeneelta, mutta myös muilta kunnilta sekä yksityisiltä palvelutuottajilta. Pelkosenniemi ostaa asumispalveluita Kolpeneen lisäksi myös Kemijärveltä sekä Rovaniemen kaupungilta. Savukoski ostaa vammaisten päivätoiminnan Pelkosenniemen kunnalta. Kemijärvellä laitoshoidon osuus on viime vuosina voimakkaasti laskenut ja sitä hankitaan Kolpeneen lisäksi Varsinais-Suomen erityishuoltopalveluiden kuntayhtymiltä. Tehostettua palveluasumista tarjotaan Kemijärvellä Ainola-kodissa (joka on siirtymässä Attendon omistukseen) sekä Kuusaniemen uudessa ryhmäkodissa, joka valmistui 2016. Ohjattua asumispalvelua Kemijärvellä tarjoaa Jokiranta ja Myllytupa. Myllytuvan yhteydessä on myös tukiasuntoja. Sallan toimintakeskus järjestää päivä- ja työtoimintaa kehitysvammaisille ja mielenterveysasiakkaille.

Ikäihmistien palvelut

Tavoitteena on edistää ja tukea iäkkäiden henkilöiden toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista sekä sosiaalista hyvinvointia ja turvallisuutta. Ikäihmisille järjestetään mm. kuntouttavia ja kotona asumista tukevia palveluita (esim. päivätoiminta, ateria-, siivous-, ym tukipalveluita), kotihoitoa, omaishoidoa, asumispalveluita (tehostettu palveluasuminen, ryhmäkotiasumista, tuettua asumista), laitoshoidoa, sekä veteraanikuntoutuspalveluita.

Pelkosenniemi järjestää tuettua asumispalvelua, sekä intervallihoidoa Palvelukoti Onnelassa (22 paikkaa). Sallassa on pyritty panostamaan vanhuspalvelulain mukaisiin ennaltaehkäiseviin sekä hyvinvointia edistäviin koti-käynteihin 75-vuotta täyttäneille. Sallassa toimii Hopeaharjun palvelukeskus (tehostettu palveluasuminen, 24 paikkaa), jossa käy päivittäin ruokailemassa ikäihmisiä, mutta myös järjestetään intervalli- ja lomapaikkoja. Sallassa ikääntyneillä ja mielenterveyskuntoutujilla on mahdollisuus päästä asumaan 14 paikkaiseen hoitokoti Hillaan (tehostettu asumispalveluyksikö). Muita asumispalveluita järjestetään Sallan palvelukodissa (28 paikkaa), Kinttalakodissa (13 paikkaa), Kullerokodissa (6 paikkaa). Sallassa ollaan suunnittelemassa ikääntyneiden asumispalveluiden kilpailuttamista yksityisille palveluntuottajille. Savukoskella Saukoti järjestää tehostettua palveluasumista (35 paikkaa+intervallipaikat). Kemijärvellä kotona asumista tuetaan neljänä päivänä viikossa Sairaala Lapponian tiloissa tarjottavalla päivätoiminnalla. Ikäihmistien palveluohjausta ja -neuvontaa on kehitetty aktiivisesti. Kotihoidon osana tarjotaan yöpartio-toimintaa, joka hoitaa myös turvapuhelinhälytyksiin vastaamisen. Kotihoidon tukena on myös kotitustiimi. Uutena toimintamallina kotihoidon tueksi ollaan aloittamassa kotihoidon kuntouttavaa arviointijaksotoimintaa. Kaikkiaan ryhmäkoti-paikkoja on Kemijärvellä n. 145 ja laitoshoitopaikkoja n. 12. Asumispalveluiden tarve kasvaa Kemijärvellä nopeasti. Ikääntyneiden tehostettuun palveluasumiseen on otettu käyttöön palveluseteli Esperin ja Attendon palveluissa, Setlementti Tunturilan palveluasumispaikat hankitaan sopimuksella. Tehostettua palveluasumista on tarjolla Esperin Kiekerökodissa (14 paikkaa), Attendo Puistolassa (55 paikkaa), Setlementti Tunturilan Hillakodissa (19 paikkaa) ja Koivulakodissa (43 paikkaa). Lisäksi Setlementti Tunturilalta ostetaan Luhtavilla-intervalli- ja kuntoutusyksikön palveluja (12 paikkaa). Tuettua asumista tarjoaa Setlementti Tunturila. Siellä on

päiväaikaan tarjolla henkilökunnan tukea, iltaisin ja öisin tuki tulee tarvittaessa kotihoidosta. Kemijärven kaupungilla ei ole enää huhtikuun 2018 jälkeen omistuksessaan tehostetun asumispalvelun tiloja.

Muut sosiaalitoimen tehtävät

Sosiaalipäivystys Itä-Lapissa

Sosiaalipäivystykseen on tullut paljon muutoksia ja vaatimukset ovat tiukentuneet Aluehallintoviraston toimesta viime vuosina. Aluehallintovirasto on vaatinut muun muassa, että asiakkaille tulee olla suora yhteys sosiaalipäivystykseen. Kunnilla on velvollisuus sosiaalihuollon lainsäädäntöön perustuen järjestää sosiaalipalvelut siten, että kunnassa oleskeleva henkilö saa myös kiireellisessä tapauksessa yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat palvelut niin, etteivät hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Sosiaalihuoltolain 29 §:n mukainen sosiaalipäivystys on järjestettävä kunnassa em. säännökset huomioiden ympärivuorokautisesti välttämättömän ja kiireellisen avun turvaamiseksi kaiken ikäisille. Sosiaalipäivystystä toteuttaessa on toimittava yhteistyössä ensihoitopalvelun, terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen, poliisin, hätäkeskuksen ja tarpeen tulleen muiden toimijoiden kanssa.

Uutena terveydenhuoltolakiin perustuvana velvoitteena ja osana laajempaa päivystyksen ja erikoissairaanhoidon rakenneuudistusta, sosiaalipäivystys tulee jatkossa järjestää myös terveydenhuollon yhteydessä laissa säädetyllä tavalla. Sosiaalipäivystys on oltava 1.1.2018 alkaen terveydenhuoltolain (29.12.2016/1516) 50 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa laajoissa ympärivuorokautisissa päivystysyksiköissä ja 4 momentissa tarkoitetuissa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystyksissä. Lapin maakunnassa tämä tarkoittaa sitä, että sosiaalipäivystys on sekä laajan päivystyksen sairaala yhteydessä Rovaniemellä ja päivystävän sairaalan yhteydessä Kemissä. Laajan päivystyksen yhteydessä toimivan sosiaalipäivystyksen järjestämisestä vastaa Lapin sairaanhoitopiirin alueella lakiin perustuen Rovaniemen kaupunki ts. se kunta, jonka alueella terveydenhuollon yksikkö sijaitsee.

Virka-aikainen sosiaalipäivystys järjestetään jokaisessa Itä-Lapin kunnassa omana toimintana. Kemijärven, Pelkosenniemen ja Savukosken välillä on keskinäinen sopimus, jonka mukaan virka-aikainen päivystys voidaan tarvittaessa ostaa toisilta (esim. lomat). Huhtikuun 2018 alusta alkaen Itä-Lapin kunnat ostavat virka-ajan ulkopuolisen sosiaalipäivystyksen etupäivystyksen Rovaniemeltä. Itä-Lapin alueella järjestetään virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystyksen takapäivystys (ns. asiakaspäivystys) hoidetaan yhteistyössä Sallan, Savukosken, Pelkosenniemen ja Kemijärven kanssa.

Talous – ja velkaneuvonta

Kemijärvi hoitaa talous- ja velkaneuvonnan palvelut myös muihin Itä-Lapin kuntiin. Talous- ja velkaneuvonnan järjestäminen siirtyy vuoden 2019 alusta oikeusapu- ja edunvalvontapiirien hoidettavaksi.

Sosiaaliasiamiestoiminta

Itä-Lapin kunnat ostavat sosiaaliasiamespalvelut Merikratos Oy:ltä.

Sähköiset palvelut

Itä-Lapin kunnat tarjoavat sähköisiä sosiaalihuollon palveluita virtu.fi –palveluportaalin kautta. Palveluportaalia ylläpitää Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Palveluina tuotetaan mm. kysymys- ja vastauspalvelua, jossa Itä-Lapin kunnan viranhalijat vastaavat kuntalaisilta (asiakkailta) tulleisiin kysymyksiin. Lisäksi virtu.fi –palvelussa järjestetään kuvapuhelinpalveluita, erilaisia laskureita (toimeentulotuki- ja elatusapulaskuri), sekä mahdollisuutta tallentaa ja välittää tietoturvallisesti omia tietoja ja asiakirjoja.

Asiakastietojärjestelmät

Kemijärvellä sosiaalitoimessa asiakastietojärjestelmänä käytetään Pro Consonaa. Ikäihmisten ja psykososiaalisissa palveluissa on käytössä Pegasos-potilastietojärjestelmä, jossa sosiaalihuollon asiat kirjataan omille välilehdille. Asiakaspäätökset tehdään asianhallintajärjestelmällä.

Pelkosenniellä on sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmänä käytössä Effica, yksilö- ja perhehuolto (YPH).

Sallassa sosiaalipalveluiden osalta sosiaalitoimistossa käytetään asiakastietojärjestelmänä Effica, yksilö- ja perhehuolto –asiakastietojärjestelmää (YPH). Asumispalveluissa ja kotihoidossa on käytössä Lifecare.

Savukoskella sosiaalihuollossa ei ole käytössä sähköistä asiakastietojärjestelmää. Asiakirjat laaditaan Word- tai excel –mallipohjilla ja arkistoidaan paperiakteihin.

Ravintohuolto

Savukoskella ravintohuolto kuuluu edelleen sosiaalihuollon palveluihin. Kunnassa on käynnistetty keskustelua sen siirtämistä pois sosiaalihuollon vastuualueelta sote-uudistuksen vuoksi.

2.2.3 Henkilöstö

Sosiaali- ja terveydenhuollossa ja ympäristöterveydenhuollossa työskentelee yhteensä noin 570 henkilöä.⁴

- Kemijärvi 264
- Salla 189
- Savukoski 26
- Pel-Savu 66 (sis. Ympäristöterveydenhuollon 11,6)
- Pelkosenniemi 25

Henkilöstön rekrytoinneissa sijaisuuksiin on merkittäviä haasteita. Pulaa on kaikista ammattiryhmistä, mutta ennen kaikkea lääkäreistä, sairaanhoitajista, lähihoitajista ja sosiaalityöntekijöistä. Haasteellisin henkilöstötilanne on Pelkosenniemen-Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymässä, missä johtavan lääkärin virka on ollut avoimena tuloksetta. Hoitohenkilöstön lyhytaikaisiin sijaisuuksiin ei ole sijaisia saatavilla ja henkilöstö hoitaa poissaoloista johtuvat sijaisuudet omin voimin. Kaikki kunnat rekrytoivat lääkäreitä yksityisiltä palveluntuottajilta.

2.2.4 Sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöt ja toimitilat

Sosiaali- ja terveydenhuollon käytössä olevat kiinteistöt ovat pääasiassa kuntien omistuksessa. Pelkosenniemen-Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymä omistaa terveydenhuollossa Pelkosenniellä ja Savukoskella sijaitsevat kiinteistöt ja Savukoskella olevat ympäristöterveydenhuollon käytössä olevat kiinteistöt. Kansanterveystyön kuntayhtymän Savukosken kiinteistöt terveydenhuollon osalta ovat huonokuntoisia ja kuntayhtymä on joutunut

⁴ Liite 3 - Henkilöstö

järjestämään toimintaa vuokratiloissa. Ympäristöterveydenhuollolla on vuokratilat Sallassa ja Kemijärvellä. Kemijärvi on myynyt palveluasumisen kiinteistöjä Attendo oy:lle.⁵

3. Terveysthuollon ja sosiaalihuollon järjestämismvastuu – yleistä

3.1 Kuntalaki

Vastuu keskeisistä peruspalveluista kuten perusterveydenhuollosta tai sosiaalihuollosta on Suomessa viranomaiselle lainsäädännössä asetettu velvollisuus ja tehtävä huolehtia kyseisten palvelujen saatavuudesta omalla alueellaan. Järjestämismvastuu liittyy nimensä mukaisesti siihen, että viranomainen huolehtii ja varmistaa näiden palveluiden saatavuudesta, mutta ei välttämättä itse tuota näitä palveluita.

Kunnilla on perinteisesti laaja järjestämismvastuu palveluiden tuottamisesta. Kunnat voivat kuitenkin siirtää paitsi tuotantovastuun myös järjestämismvastuun. Järjestämismvastuu voidaan siirtää vain toiselle kunnalle tai kuntayhtymälle. Kuntalain 8 §:n mukaan kunta voi järjestää sille laissa säädetyt tehtävät itse tai sopia järjestämismvastuun siirtämisestä toiselle kunnalle tai kuntayhtymälle. Lakisääteisessä yhteistoiminnassa järjestämismvastuu on kunnan puolesta toisella kunnalla tai kuntayhtymällä (erityisesti erikoissairaanhoidossa).

Kuntalaissa säädetään järjestämismvastuun laajuudesta. Järjestämismvastuussa oleva kunta tai kuntayhtymä vastaa järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä;
- 3) tuottamistavasta;
- 4) tuottamisen valvonnasta;
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Järjestämismvastuu on käytännössä jakamaton kunkin toiminnon osalta (kuten perusterveydenhuolto, sosiaalihoito, jne.) eli se muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden, jota ei voi jakaa osiin usean eri tahon järjestämismvastuulle.

Sen sijaan tuotantovastuun kunta pystyy sekä ulkoistamaan että jakamaan halutessaan useankin toimijan kesken. Kuntalain 9 §:n mukaan kunta tai kuntayhtymä voi tuottaa järjestämismvastuulleen kuuluvat palvelut itse tai hankkia ne sopimukseen perustuen muulta palvelujen tuottajalta. Julkisen hallintotehtävän kunta voi kuitenkin antaa muulle kuin viranomaiselle vain, jos siitä erikseen lailla säädetään. Kunnan tai kuntayhtymän hankkiessa laissa säädettyjä palveluja muulta palvelujen tuottajalta sillä säilyy lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettu järjestämismvastuu. Tämän lisäksi palvelujen tuottajan vastuu palveluista määräytyy sen mukaan, mitä kuntalaissa tai muualla säädetään, sekä mitä kunta tai kuntayhtymä ja palvelujen tuottaja sopivat.

⁵ Liite 4- Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilat

3.2 Järjestämisvastuun ilmeneminen käytännössä

Käytännössä järjestämisvastuullisella toimijalla on huolehdittavanaan ja vastuullaan palvelun:

- yleinen ohjaus kuten erityisesti tarpeiden määrittely ja se miten palveluja suunnataan ja kohdennetaan,
- resurssien osoittaminen eli määrärahan varaaminen palvelutuotantoa varten,
- siitä päättäminen, tuottaako viranomaisen itse palvelut vai annetaanko tehtävät toiselle viranomaiselle vai ulkoistetaanko ne yksityiselle toimijalle,
- toiminnan valvonta eli se, että sen varmistaminen, että tuotanto vastaa sitä, mitä määrästä ja laadusta on päätetty
- viranomaistehtävistä huolehtiminen kuten virkalääkäriresurssien osoittaminen tai sosiaalihuollon puolella viranomaistehtävistä huolehtiminen.

Järjestämisvastuun siirto ilmenee käytännössä mm. vapautumisena velvollisuudesta huolehtia viranomaistehtävistä, vaan ne siis siirtyvät sille (sairaanhoitopiirille), jolle järjestämisvastuu siirtyy. Vastaavasti ohjaus, kehittäminen ja valvonta tapahtuu järjestämisvastuullisen viranomaisen päätöksentekoeleimissä.

4. Järjestämisvastuun siirtäminen

4.1 Lapin sairaanhoitopiirin perussopimus

4.1.1 Kysymyksenasettelu

Tässä raportissa oikeudellisten kysymysten kannalta keskeistä on sen arvioiminen, voiko sairaanhoitopiiri ottaa järjestettäväkseen (järjestämisvastuu) perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon tehtäviä kunnilta osana vapaaehtoista, kaikkien osapuolten kannalta yhteisymmärryksessä tapahtuvaa sopimusjärjestelyä.

4.1.2 Perussopimus sairaanhoitopiirin toiminnan perusteet määrittävänä asiakirjana

Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymän perussopimuksessa määrätään kuntayhtymän toiminnasta, päätöksenteosta ja mm. siitä, miten sairaanhoitopiiri voi ottaa uusia tehtäviä. Sairaanhoitopiirin perustehtävä on järjestää jäsenkuntiansa puolesta sairaanhoitopiirille laissa säädetyt tehtävät. Lisäksi kuntayhtymä voi tuottaa terveydenhuollon, sosiaalihuollon ja muita palveluja.

Perussopimuksen 5 §:n mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä voi vastaanottaa toisen kuntayhtymän tai kunnan omistaman toimintayksikön toiminnassaan käytettäväksi. Yhtymävaltuusto vahvistaa kuntayhtymälle näin tulevalle omaisuudelle arvon, jonka mukaisena se otetaan taseeseen sekä päättää, kuinka paljon kunkin jäsenkunnan peruspääomaa tämän johdosta kartutetaan.

Perussopimus edellyttää siis yhtymävaltuuston päätöstä uusien tehtävien ottamisen osalta ja ainakin siltä osin kun kysymys järjestämismvastuun ja/tai tuotantovastuun siirtämiseen liittyvän omaisuuden arvottamisesta sairaanhoitopiiriin taseessa. Järjestämismvastuun otto edellyttäne muutoinkin valtuuston päätöstä.

4.1.3 Lakisääteisen järjestämismvastuun tehtävät perussopimuksessa

Perussopimuksen mukaan sairaanhoitopiiriin kuntayhtymän tehtävänä on järjestää jäsenkuntiansa puolesta ensisijaisesti sairaanhoitopiirille laissa säädetyt tehtävät.

Myös lakisääteisesti sairaanhoitopiiriin tehtävänä on aina ensisijaisesti järjestää ja tuottaa erikoissairaanhoidon palvelut omistajakuntiansa puolesta. Erikoissairaanhoidon osalta kysymys on siten lakisääteisestä järjestämismvastuusta.

Tehtävänsä toteuttamiseksi kuntayhtymä omistaa ja hallitsee sairaaloita ja muita toimintayksiköitä.

4.1.4 Sairaanhoitopiiriin muut tehtävät perussopimuksessa

Sairaanhoitopiiriin perussopimuksen mukaan kuntayhtymän tehtävänä on järjestää jäsenkuntiansa puolesta sairaanhoitopiirille laissa säädetyt tehtävät. Lisäksi kuntayhtymä voi tuottaa terveydenhuollon, sosiaalihuollon ja muita palveluja.

Sairaanhoitopiiriin perussopimuksessa on siten lakisääteisen järjestämismvastuun tehtävien ohella otettu huomioon mahdollisuus, että shp ”tuottaa terveydenhuollon, sosiaalihuollon ja muita palveluja”. Sananmuodon perusteella kyse on näiden muiden palvelujen tuottamisesta. Perussopimuksessa on siten käytetty sekä termiä ”järjestäminen” että ”tuottaminen”.

Perussopimuksen sananmuotojen merkitystä tulee arvioida siinä historiallisessa kontekstissa, jossa perussopimus on aikanaan laadittu, että arvioiden käytettyjen termien merkitystä.

Erikoissairaanhoidon osalta on ollut luonnollista käyttää ilmaisua ”järjestäminen”, koska kyse on selkeästi sairaanhoitopiirille lain mukaan kuuluvasta (lakisääteisestä) järjestämismvastuusta. Muu eli vapaaehtoinen (kuntalain mukaan siirrettävissä oleva) järjestämismvastuu on jo lähempänä tuotantovastuuta, eikä eroa olemukseltaan enää kovasti tuotantovastuusta eli palvelutuotannosta käytännön toteuttamisesta.

Siirrettävissä olevan (vapaaehtoisen järjestämismvastuun) kunta voi aina päättää ottaa itselleen takaisin, kuten se voi ottaa palvelutuotantovastuun. Kunta myös vastaa aina vapaaehtoisen järjestämismvastuun piirissä olevan toiminnan rahoituksesta. Lakisääteistä järjestämismvastuuta (erikoissairaanhoido) kunta ei voi ottaa itselleen.

Sanamuotojen eroa ”järjestämisen” ja ”palvelutuotannon” välillä ei siten ole tarpeen liikaa korostaa. Voidaan perustellusti katsoa, että perussopimuksessa on aikanaan sen laatijoiden toimesta tarkoitettu mahdollistaa kaikkien terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelujen tehtävien sisällyttäminen osaksi sairaanhoitopiiriin toimintaa. Kuten edellä on todettu, vapaaehtoisen järjestämismvastuun ja palvelutuotannon välillä ei ole olennaista eroa käytännössä. Täysin kiistatonta on, että perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelutuotanto voidaan joka tapauksessa siirtää sairaanhoitopiiriin kuntayhtymän vastuulle. Koko (vapaaehtoisen) järjestämismvastuun siirtäminen ei ole käytännössä merkityksellinen ero sairaanhoitopiiriin tehtäviin verrattuna pelkkään palvelutuotantovastuuseen.

4.1.5 Kuntayhtymän perussopimuksen muuttamista koskevat periaatteet

Kuntalain 57 §:ssä on säännökset perussopimuksen muuttamisesta: jos perussopimuksessa ei ole toisin sovittu, perussopimusta voidaan muuttaa, jos vähintään kaksi kolmannelta jäsenkunnista sitä kannattaa ja niiden asukasluku on vähintään puolet kaikkien jäsenkuntien yhteenlasketusta asukasluvusta. Lakisääteisessä yhteistoiminnassa jäsenkuntaa ei kuitenkaan voida ilman suostumustaan velvoittaa osallistumaan uusien vapaaehtoisten tehtävien hoitamiseen ja näistä aiheutuviin kustannuksiin. Viimeksi mainittu kohta on relevantti sairaanhoitopiirin osalta: ilman suostumustaan sairaanhoitopiirin jäsenkuntia ei voida velvoittaa osallistumaan sellaisten tehtävien hoitamiseen tai sellaisiin kustannuksiin, joita perusterveydenhuollon tai sosiaalihuollon tehtävien siirrosta aiheutuisi.

4.1.6 Esimerkkejä muista kuntayhtymistä

Kunnat ja kuntayhtymät ovat hiljalleen siirtäneet järjestämisvastuuta sairaanhoitopiireille sekä perusterveydenhuollon että sosiaalihuollon osalta.

Esimerkiksi Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän perussopimuksen mukaan (1.6.2013 voimaan tullut):

3 § Tehtävät

Kuntayhtymän tehtävänä on järjestää jäsenkuntien puolesta laissa säädetty erikois-sairaanhoito, kehitysvammaisten erityishoito, perusterveydenhuolto ja siihen kiinteästi liittyvä sosiaalitoimi sekä huolehtia laissa säädetyistä muista tehtävistä. Jäsenkunta voi olla osallistumatta uusien vapaaehtoisten tehtävien hoitamiseen ja näistä aiheutuviin kustannuksiin.

Tehtäviensä toteuttamiseksi kuntayhtymä omistaa ja hallitsee Kuopion yliopistollista sairaalaa ja muita toimintayksiköitä.

Sairaalan toiminnasta määrätään tarkemmin johtosäännöissä.

Omaksutut ratkaisut osoittavat, että eri puolilla valtakuntaa sairaanhoitopiirille on katsottu voitavan siirtää järjestämisvastuuta myös selkeästi paitsi perusterveydenhuollon myös sosiaalihuollon tehtävien osalta.⁶ Kyse on vahvasti kuntien itsehallintoon liittyvä ratkaisu, siis kysymys siitä, haluavatko ne siirtää järjestämisvastuunsa kuntayhtymälle. Kunnat organisoivat ja järjestävät toimintansa kuntayhtymissä sopimallaan tavalla. Myös laissa edellytetyn kuntayhtymän (sairaanhoitopiiri) toiminnasta määrätään tarkemmin perussopimuksessa, joka on jäsenkuntien yhteinen tahdonilmaisu. Jäsenkuntien on helppo puuttua asiaan, mikäli toiminnan katsotaan poikkeavan perussopimuksesta.

4.1.7 Toiminnalliset vaatimukset siirrolle

Selvää on, että järjestämisvastuun siirto perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon osalta on mahdollista ja ajateltavissa vain, jos toiminnalliset edellytykset järjestämisvastuusta huolehtimiseen ja palvelutehtävistä huolehtimi-

⁶ Tehdyn selvityksen perusteella oikeuskäytännöstä ei löytynyt tapauksia, joissa kuntayhtymän olisi katsottu ylittäneen perussopimuksen toimialamääräyksessä tarkoitetun toimialansa.

seen on varmistettu. Kunnat eivät luonnollisesti voisi tehdä siirtopäätöstä, jos toiminnallisista edellytyksistä tehtävien asianmukaiseksi hoitamiseksi shp:ssa ei olisi varmuutta. Toiminnalliset edellytykset liittyvät ainakin seuraaviin (tässä näkökulmana erityisesti sosiaalihuollon erityispiirteet:

- yksilöasioiden käsittelyn edellyttämät resurssit ja prosessit ovat sosiaalihuoltolain edellyttämän mukaiset (erityisesti päätösmenettely ja valitusasioiden käsittely on organisoitu shp:ssa lain edellyttämällä tavalla)
- tietojärjestelmien osalta sosiaalihuollon erityistarpeet huomioon
- sosiaalihuollossa asiakkaalle myönnetään taloudellista tukea ja maksusitoumuksia, näitä varten tulee huomioida maksatuksiin liittyvät käytännön prosessit ja maksatusohjelmat.

4.2 Johtopäätökset

4.2.1 Yleistä

Laissa on selvästi erotettu lakisääteinen järjestämismvastuu ja (vapaaehtoinen = kunnan harkintavallassa oleva) järjestämismvastuun siirto. Aikanaan shp:n perussopimusta laadittaessa on luonnollisesti päähuomio ollut (lakisääteisen eli erikoissairaanhoidon mukaisissa) järjestämismvastuun tehtävissä. Vähemmälle huomiolle ovat jääneet muut tehtävät, eikä todennäköisesti siinä tilanteessa juuri ole annettu merkitystä sille, perustuvatko nuo muut tehtävät (vapaaehtoisen) järjestämismvastuun siirtoon vai vain palvelutuotannon siirtoon.

Täysin kiistatonta on, että sairaanhoitopiiri voi lisäksi tuottaa terveydenhuollon, sosiaalihuollon ja muita palveluja. Se, perustuuko niiden muiden tehtävien hoitaminen vapaaehtoiseen järjestämismvastuun siirtoon vai ”vain” palvelutuotannon siirtoon, ja kuuluuko shp:n tehtäviin myös järjestämismvastuuseen sisältyviä vastuita, ei näyttäisi olevan olennaista.

Lainsäädännöstä ja perussopimuksesta voidaan kuitenkin johtaa reunaehtoja järjestämismvastuun siirrolle. Ne voidaan tiivistää seuraavanlaisesti:

- siirto ei aiheuta lisäkustannuksia muille sairaanhoitopiirin kunnille (kuin Itä-Lapin kunnille, jota siirron on ajateltu koskevan),
- siirron toiminnalliset edellytykset shp:ssa turvataan. Tämä koskee mm. ja erityisesti:
 - o henkilöstöresursseja,
- yksilöasioiden käsittelyyn liittyvien hallinnollisten asioiden käsittelyn erityispiirteet otetaan huomioon
 - o päätöksentekomenettelyt
 - o valitustie

- sosiaalihuollon eriytettyä asiakastietojärjestelmä turvataan ja sen toiminta varmistetaan
- Itä-Lapin kunnat viime kädessä vastaavat shp:lle aiheutuneista erilliskustannuksista.

4.2.2 Edellytetyt päätökset

Perussopimuksen 5 §:n mukaan shp voi vastaanottaa toisen kuntayhtymän tai kunnan omistaman toimintayksikön toiminnassaan käytettäväksi. Po. Itä-Lapin perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon järjestämisvastuun ja toimintojen siirtäminen osaksi shp:n tehtäviä olisi 5 §:ssä tarkoitettu siirto.

Ensisijaisesti päätös on Itä-Lapin kuntien päätöstä edellyttävä. Käytännössä prosessi voisi mennä seuraavasti:

1. Kuntien periaatepäätös siirrosta
2. Järjestämisvastuun siirtosopimuksen laatiminen ja toteuttamissuunnitelma erityisesti sosiaalihuollon yksilöasioiden käsittelystä shp:ssa
 - o toiminallinen suunnitelma,
 - o suunnitelma siitä, miten seutukunnallisesti toiminta organisoidaan paikallisesti sekä
 - o taloudellisia vastuita koskevat ehdot
 - o toteuttamis- ja shp:n organisoitumissuunnitelma (sosiaalihuollon tietojärjestelmä, yksilöasioiden käsittelyn organisointi, valitustie yksilöasioissa)
3. Lopulliset päätökset kunnissa ja shp:ssa.

5. Järjestämisvastuun siirto käytännössä

5.1 Terveystuololaista ja sosiaaliuololainsäädännöstä johdettavat perusteet ja edellytykset

Mikäli kunnat ja sairaanhoitopiirit päätyvät järjestämisvastuun siirtoon, on lähtötilanne (palvelutoiminnalle asetettavat vaatimukset) syytä määritellä vähintäänkin viittaamalla palvelujen nykytasoon. Luonnollisesti jo tässä vaiheessa on otettava huomioon pakottavan lainsäädännön asettamat vaatimukset, erityisesti terveydenhuoltolain 10 §:n ja sosiaaliuololain vaatimukset. Mutta erityisesti järjestämisvastuun siirryttyä mainitusta laista johtuvat veloitteet ohjaavat kunnan ja sairaanhoitopiirin yhteistyötä palvelujen laadun turvaamiseksi sekä samalla huomioon ottaen palvelujen saatavuus yhdenvertaisesti koko alueellaan läheisyysperiaate huomioon ottaen. Mainitut periaatteet toimivat eräänlaisena takalautana, joiden merkitys korostuu erityisen harvaan asutulla alueella: kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on huolehdittava vastuullaan olevien asukkaiden palvelujen järjestämisestä ja saatavuudesta yhdenvertaisesti koko alueellaan. Kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on järjestettävä terveydenhuollon ja sosiaaliuololon palvelut alueellaan lähellä asukkaita, paitsi jos palvelujen alueellinen keskittäminen on perusteltua palvelujen laadun turvaamiseksi.

5.2 Sosiaalihuoltopalvelujen erityiskysymykset

Sairaanhoitopiirillä ei ole entuudestaan tehtäviä tai kokemusta sosiaalipalvelujen puolelta (vrt. terveyssoseaaliyö terveydenhuollossa). Järjestämisvastuun siirto merkitsisi sairaanhoitopiirille ”oppimisprosessia” ja tarvetta organisaationa mukautumaan ja ymmärtämään sosiaalihuollon palveluiden erityiskysymykset. Sairaanhoitopiiriin tulee huolehtia, että sosiaalihuollon johtamisessa on asiantuntemusta sosiaalihuollon lainsäädännöstä sekä tuntemusta sosiaalipalveluista ja niiden prosessista sekä laajasta toimintakentästä.

5.2.1 Sosiaalipalvelut perustuvat sosiaalihuoltolakiin ja useaan erityislakiin

Jokaisella on perustuslain mukaan oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. (Suomen perustuslaki 731/1999). Kuntien järjestämisvastuusta säädetään sosiaali- ja terveyspalveluja koskevissa laeissa ja laissa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollonsuunnittelusta ja valtionavustuksesta 733/1992) Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon, jos hän ei itse kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa.

Sosiaalihuoltolaissa säädetään, miten ja mitä sosiaalipalveluja kunnan on tuotettava. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014) Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista määrittelee keskeiset menettelytavat asiakastyössä ja tietosuojakysymyksissä. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000).

Sosiaali- ja terveyspalveluja säädelään lisäksi noin 30 eri erityislalla, joiden pohjalta sosiaalipalvelut on luokiteltu 44 eri tehtävään ja palveluun:

Sosiaalipalvelut –luokitus (44)

Adoptio- neuvonta	Ammatillinen perhehoito	Asiakkaan raha-asioiden hoitaminen	Asunnon muutostyö	Ensikoti- palvelu	Henkilö- kohtainen apu	Isyyden selvittäminen	Kasvatus- ja perhe- neuvonta
Kotipalvelu	Kotoutumisen edistäminen	Kuntouttava työtoiminta	Kuntoutus- ohjaus	Laitospalvelu	Lapsen elatusavun turvaaminen	Lapsen huollon ja tapaamisoik- turvaaminen	Lapsen yksityisen sijoituksen valvonta
Liikkumista tukeva palvelu	Lomanvietto- palvelu	Omaishoidon tuki	Palvelu- asuminen	Perhe- asioiden sovittelu	Perhehoito	Perhe- kuntoutus	Perhetyö
Puolison elatusavun turvaaminen	Päivätoiminta	Sopeutumis- valmennus	Sosiaalinen kuntoutus	Sosiaalinen luototus	Sosiaali- ohjaus	Sosiaali- päivystys	Sosiaalityö
Tapaamisten valvonta	Tehostettu palvelu- asuminen	Tehostettu perhetyö	Tilapäinen asuminen	Toimeentulo- tuki palvelu	Tuettu asuminen	Tukisuhde- toiminta	Turvakoti- palvelu
		Työhön- valmennus	Työllistymistä tukeva toiminta	Työtoiminta	Vertaistuki- toiminta		

Suurin osa sosiaalihuoltolain mukaisista sosiaalipalveluista on ns. määrärahasidonnaisia palveluja, joiden myöntämisessä kunta voi käyttää harkintaa lain asettamissa puitteissa. Myös näiden palvelujen myöntämisen pitää kuitenkin aina perustua yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin, eikä mitään asiakasryhmää voida sulkea palvelun piiristä kunnan ohjeistuksen perusteella.

Lastensuojeluilmoituksen ja ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen tekemisestä säädetään lastensuojelulain 25 ja 25 c §:ssä. Jos ilmoitusvelvollinen henkilö on ottanut viipymättä yhteyttä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen siten kuin 1–3 momentissa säädetään ja ilmoittanut yhteydenoton syyt, ei samojen tietojen perusteella tarvitse tehdä lastensuojeluilmoitusta. Iäkkään henkilön palvelutarpeesta ilmoittamisessa on lisäksi noudatettava, mitä vanhuspalvelulain 25 §:ssä säädetään.

Sosiaalihuollon toimintayksikön tai muun toimintakokonaisuudesta vastaavan tahon on laadittava omavalvontasuunnitelma sosiaalihuollon laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi. Suunnitelma on pidettävä julkisesti nähtävänä, sen toteutumista on seurattava säännöllisesti ja toimintaa on kehitettävä asiakkailta sekä toimintayksikön henkilöstöltä säännöllisesti kerättävän palautteen perusteella

5.2.2 Sosiaalihuollon asiakasprosessi

Sosiaalihuollon asiakasprosessi eroaa terveydenhuollon prosesseista. Asiakasprosessi sisältää sosiaalihuoltolain mukaisesti seuraavia vaiheita:

- Asian vireilletulokäsittely
 - o Hakemuksen tms. vastaan ottaminen, rekisteröinti, 7 päivän määräaika
- Palvelutarpeen arviointi
- Asiakkuuden suunnittelu
 - o Laaja asiakassuunnitelma, huomioi erityistä tukea tarvitsevat, asiakkaan luvalla voi tehdä yli palvelutehtävien ja esim. terveydenhuollon kanssa yhteinen (malleja kehitetään parhailaan)

- Palvelun järjestäminen
 - o Hallintopäätökset eri palveluista ja tiedoksianto (myönteinen tai kielteinen, suurimaassa osassa oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus), asiakasmaksulaskelmat ja –päätökset, palvelusetelit tms. palvelutuottajien valinta ja sopimukset
- Palvelun toteutus
 - o Tarkennettu palvelusuunnitelma
- Jatkuva asiakaskertomusmerkintä
 - o Tulee tarkennetut ohjeistukset

Sosiaalihuollon asiakasprosessi on varsin tarkkaan normitettu ja siihen liittyy aina hallintopäätöksiä. Toisaalta eroja terveydenhuollon ja sosiaalihuollon välillä ei pidä liikaa korostaa: kumpikin sektori toimii yhä normiohjatusmassa ympäristössä, jossa asiakkaan asema ja oikeudet ovat yhä korostetummassa roolissa.

5.2.3 Sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ja rakenteellinen sosiaalityö

Julkisen vallan velvoite edistää kansalaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta lähtee perustuslaista. Sosiaalihuoltolaissa nostetaan yleisellä tasolla kolme näkökulma, joita sosiaalialalla tulee huomioida muun asiakastyön lisäksi. Rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittymisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvointia sekä poistettava epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Erityisestä tuesta vastaavien viranomaisten on välitettävä tietoa asiakkaiden kohtaamista sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille. Palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tarpeisiin ja toivomuksiin.

Kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen on välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille. Lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Tarvittaessa on järjestettävä erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa. Palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten tarpeisiin ja toivomuksiin.

5.2.4 Sosiaalipalvelut perustuvat usein hallintopäätöksiin ja vaativat sosiaalihuollon ammattihenkilöstön pätevyyttä sekä viranhaltijaoikeuksia

Sosiaalihuollossa joudutaan käyttämään paljon harkintavaltaa koska palvelut eivät usein ole subjektiivisia oikeuksia vaan perustuvat on palvelutarpeen arviointiin ja paikallisiin olosuhteisiin. Sosiaalihuoltolaki määrittelee tarkasti palvelutarpeen arvioinnin sekä asiakassuunnitelmien sisällön sekä sen, milloin toiminnasta ja palveluista täytyy tehdä hallinnollinen päätös.

Asiakastyötä tekevän virkasuhteessa olevan sosiaalityöntekijän on tehtävä päätös niistä sosiaalipalveluista, joilla yhdessä turvataan 12 ja 13 §:n mukaisesti erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai erityistä tukea tarvitsevan muun asiakkaan välttämätön huolenpito ja toimeentulo sekä terveys ja kehitys, jos menettely on asiakkaan edun mukainen. Lastensuojelutoimenpiteistä päättävän viranhaltijan tulee olla sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen määräämä virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä joka käyttää päätöksentekovaltaa asioissa, jotka koskevat 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta ja 39 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellisen sijoituksen lopettamista. (22.4.2016/297)

5.2.5 Sosiaalihuollon palveluja järjestävällä organisaatiolla tulee olla sosiaalihuollosta vastaava toimielin

Sosiaalihuollossa on tehtäviä joissa ei aina voida edetä asiakkaan tahdon mukaisesti. Muutoksen hakua varten sosiaalihuollon palveluja järjestävällä organisaatiolla tulee olla yksilöasioista päättävä elin (yksilöjaosto). Päätöksiin voi vaatia oikaisua kunnalliselta sosiaalihuollosta vastaavalta toimielimeltä siten kuin hallintolaissa säädetään. Kunnallisen sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valitus voidaan antaa valitusajana myös toimielimelle, jonka on toimitettava se oman lausuntonsa ohella hallinto-oikeudelle. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

5.2.6 Sosiaalipalvelujen tuottajalla tulee olla sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmä ja siihen liittyvä taloudellisten tukien maksatusjärjestelmä

Kanta-palvelujen käyttöönotto ja asiakirjalaki muuttavat sosiaalihuollon kirjaamiskäytäntöjä niin merkittävästi. Sosiaalihuollon tiedonhallinnassa kehitetään asiakastietojärjestelmiä niin, että asiakasta koskevat tiedot ovat nykyistä paremmin hyödynnettävissä asiakastyössä. Sosiaalihuollossa asiakkaalle tarjottavaa tukea kuvataan palvelutehtävinä ja niissä annettavina sosiaalipalveluina. Palvelutehtävät on luokiteltu seuraavasti: lapsiperheiden palvelut, työikäisten palvelut, iäkkäiden palvelut, perheoikeudelliset palvelut, lastensuojelu, päihdehuolto ja vammaispalvelut

Asiakasasiakirjalain (254/2015) mukaan palvelutehtävä toimii perusjäsenyyksensä asiakasasiakirjojen sitomiselle toimintaan sekä käyttöoikeuksien määrittelylle. Asiakasasiakirjalain nojalla THL on antanut määräyksen palvelu-

tehtävien luokituksesta. (Thl määräys 1/2016). Sosiaalihuollossa asiakkaille myönnetään usean lainsäädöksen perusteella taloudellista tukea ja maksusitoumuksia, näitä varten kunnissa on käytössä erilaisia käytäntöjä ja maksutusohjelmia.

Sairaanhoitopiirillä ei ole entuudestaan tehtäviä tai kokemusta sosiaalihuoltopalvelujen puolelta. Järjestämisvastuun siirto merkitsisi sairaanhoitopiirille ”oppimisprosessia” ja tarvetta mukauttaa organisaatio ymmärtämään sosiaalihuoltolain mukainen asiakasprosessi.

5.3 Tarvittavat sopimusjärjestelyt

5.3.1 Järjestämisvastuun ja tuotannon siirtäminen

Järjestämisvastuun siirtäminen sairaanhoitopiirille merkitsee kokonaisvastuun siirtymistä ja-kamattomana sairaanhoitopiirille. Päätösvalta toteutuu sen jälkeen sairaanhoitopiirin päätöksentekuelinten kautta. Tarpeiden määrittely, ohjaus ja valvonta toteutuisivat sairaanhoitopiirin kautta. Muita merkittäviä periaatteellisesti muutoksia olisi sairaanhoitopiirin tulo rekisterinpitäjäksi. Nykyinen kuntayhtymän potilasrekisteri tulisi osaksi sairaanhoitopiirin potilastietorekisteriä. Sosiaalihuollon asiakasrekisterit pidettäisiin erillään, eikä niiden tietokantoja voi yhdistää muihin asiakasrekistereihin.

Käytännössä järjestämisvastuun siirtäminen merkitsisi kuntien osalta yhtäpitävien päätösten tekemistä, joka sisältäen käsittäisi sekä lakisääteisten tehtävien siirtoa että käytännössä toteutettavia muutoksia organisaation toiminnassa.

Yksityiskohtaisesti tulisi perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon osalta päättää vuotuisesti tai muutoin erityisesti seuraavista asioista:

- suoritteiden hinnoittelu (sairaanhoitopiirissä on käytössä perusterveydenhuollossa yhtenäinen hintataso)
- suoritteiden hinnoittelu sosiaalihuollon osalta (siltä osin, kun kysymys on järjestämisvastuullisen toimijan päätösvallassa olevista hinnoittelupäätöksistä - kunnallisten sosiaali- ja terveyspalveluiden enimmäismaksut määritellään laissa ja asetuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Niiden tuotantokustannuksia suurempaa maksua ei saa periä.)
- mahdolliset muut toiminnan rahoitukseen liittyvät poikkeukselliset periaatteet (todennäköisesti tällaisia ei ole)

Jäljempänä on tarkasteltu yksityiskohtaisesti, mistä kaikesta sairaanhoitopiiriin ja kuntien tulisi sopia.

5.3.1.1 Potilastietorekisteri ja asiastietorekisteri

Järjestämisvastuun siirto merkitsee perusterveydenhuollon potilastietojen rekisterinpidon siirtymistä sairaanhoitopiiriin vastuulle. Tuotantovastuun siirtäminen ei tätä merkitsisi, vaan rekisterinpito jäisi tässä vaihtoehdossa kummankin kunnan vastuulle. Tilanteessa, jossa kunta vastaa perusterveydenhuollosta, yhteisen potilastietorekisterin rekisterinpitäjänä ovat omien potilasasiakirjojen osalta kaikki rekisteriin liittyneet terveydenhuollon toimintayksiköt. Kukin terveydenhuollon toimintayksikkö vastaa omassa toiminnassaan syntyneiden potilasasiakirjojen rekisterinpidosta henkilötietolain (523/1999) mukaisesti. Järjestämisvastuun siirto merkitsisi myös sosiaalihuollon asiastietorekisterin siirtymistä sairaanhoitopiiriin vastuulle.

Sinänsä sairaanhoitopiiriin alueella ei ole juridisia esteitä potilastietojen käytölle yli toimintayksikköjen rajojen. Potilasta hoitava terveydenhuollon toimintayksikkö saa käyttää yhteisessä potilastietorekisterissä olevia toisen toimintayksikön tietoja potilaan hoidon edellyttämässä laajuudessa. Terveydenhuoltolain 9 §:n mukaan sairaanhoitopiiriin kuntayhtymän alueen kunnallisen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon potilasasiakirjat muodostavat terveydenhuollon yhteisen potilastietorekisterin.

5.3.1.2 Toimitiloja koskevat sopimukset

Kuntien perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon käytössä nyt olevat kiinteistöt kuuluvat kuntien omistukseen. Pelkosenniemen- Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymällä on omistuksessaan kiinteistöjä. Tarkoituksenmukaisinta on palauttaa nämä kiinteistöt kuntayhtymän purkamisen yhteydessä Pelkosenniemen ja Savukosken kuntien omistukseen, ja samassa yhteydessä niistä tehdään vuokrasopimus sairaanhoitopiiriin kanssa.

Uudet vuokrasopimukset tulisi tehdä kuntien ja sairaanhoitopiiriin välillä ja saman sisältöisinä. Vuokrasopimusten osalta olennaisia tavoitteita ovat:

- vuokrataso määräytyy ottaen huomioon rakennusten kunto ja korjausvelka,
- kunnossapitotarpeesta, niiden ajankohdasta ja vuokranantajan vastuusta vallitsevasta yhteisymmärryksestä.

5.3.1.3 Sopimukset kolmansien kanssa

Toiminnan päättäminen (järjestämisvastuusta luopuminen) kuntien ja kuntayhtymän terveydenhuollon lukuun merkitsisi kaikkien tai ainakin useimpien niiden sopimusten siirtämistä sairaanhoitopiiriin nimiin, jotka ovat tarpeen toiminnan jatkamiseksi. Näitä ovat esimerkiksi perusterveydenhuollon toimintaan liittyvät ostopalvelusopimukset ja muut pitkäkestoiset hankintasopimukset.

Siirron yhteydessä sopimukset on kartoitettava ja arvioita niiden merkitys siirtotilanteessa. Ne tulee luetteloida ja yhteisymmärryksessä kuntien ja sairaanhoitopiiriin välillä arvioida niiden merkitys jatkoon kannalta.

Koska kyseessä on vapaaehtoinen eikä lakiin perustuva järjestämisvastuun/tuotannon siirto, kolmannen osapuolen suostumus tarvitaan sopimuksen siirtoon, ellei voimassa olevissa sopimuksissa nimenomaisesti ole todettu, että sopimus voidaan siirtää ilman toisen osapuolen suostumusta. Käytännössä ei ole odotettavissa mitään ongelmia suostumuksen saamiseksi, koska oletettavasti kaikki kolmannet tahot pitävät sairaanhoitopiiriä yhtä luotettavana sopijakumppanina kuin kuntien omaa kuntayhtymääkin.

5.3.1.4 Hahmotelma Itä-Lapin kuntien ja sairaanhoitopiirin välisen sopimuksen sisällöksi

Seuraavassa on kuvattu niitä keskeisiä sopimuskohtia, joita tarvittaisiin siinä tilanteessa, että perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon järjestämisvastuu päätettäisiin siirtää sairaanhoitopiirille:

- I. Sopijapuolet
- II. Sopimuksen tausta ja tarkoitus
- III. Terveystenhoitoa koskevat periaatteet
- IV. Sosiaalihuollon palveluja koskevat periaatteet ja erityiskysymykset
- V. Ympäristöterveydenhuoltoon koskevat erityiskysymykset
- VI. Siirron ajankohta ja toteuttaminen operatiivisesti
- VII. Palvelutason ja tarpeiden määrittäminen uudessa tilanteessa
- VIII. Henkilöstön asema siirrossa (liikkeenluovutus)
- IX. Siirtyvän omaisuuden arvo ja kuntien peruspääoman lisäys omaisuuden siirron johdosta
- X. Asiakastietojärjestelmät ja rekisterinpito
- XI. Kiinteistöjen asema ja vuokrasopimukset
- XII. Sairaanhoitopiirin vastuulle siirtyvät sopimukset
- XIII. Neuvottelukunnan perustaminen
- XIV. Sopimuksen irtisanominen
- XV. Liitteet
 - a. Toiminnan lähtökohdat ja palvelutasokuvaus
 - b. Henkilöstönsiirtosopimus
 - c. Luettelo siirtyvästä omaisuudesta ja sen käypä arvo
 - d. Kuvaus potilastietorekisterin rekisterinpitäjän edellyttämistä muutoksista
 - e. Luettelo toimitiloista
 - f. Luettelo sairaanhoitopiirin vastuulle siirtyvistä sopimuksista

5.3.1.5 Nykyisen vapaaehtoisen kuntayhtymän tulevaisuutta koskevat päätökset ja toimet

Tässä tarkastellut muutokset (järjestämisvastuun ja/tai tuotantovastuun siirtäminen) merkitsisivät nykyisen Pelkosenniemen- Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymän lakkauttamista. Sille ei jäisi mitään sen nykyisen perussopimuksen mukaisia tehtäviä hoidettavaksi ainakaan siinä tilanteessa, että koko järjestämisvastuu siirtyy.

Kuntayhtymän perussopimuksen mukaan kuntayhtymä lakkautetaan valtuustojen päätöksellä ja kuntayhtymän loppuselvityksen jälkeen jäävät varat jaetaan jäsenkunnille jäsenkuntauusuuksien suhteessa. Eläkemenoperusteisen Kvtel-maksuvastuun osalta asia olisi syytä ratkaista kokonaisuutena, jossa myös sairaanhoitopiirin kanssa tehtävä järjestely on mukana.

6. Henkilöstö asema siirrettäessä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymän järjestämisvastuulle

Henkilöstön siirtyminen katsotaan liikkeen luovutukseksi (työsopimuslaki 1 luku 10 § ja laki kunnallisesta viranhaltijasta 25 §). Siirrettäessä kuntien tai kansanterveystyön kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon toimintoja Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymän järjestämisvastuulle, kunnan tai kansanterveystyön kuntayhtymän (luovuttaja) luovutushetkellä voimassa olevista työsuhteista tai virkasuhteista johtuvat oikeudet ja velvollisuudet sekä niihin liittyvät palvelussuhde-etuudet siirtyvät sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle (luovutuksensaaja). Ennen luovutusta eräänntyneestä työntekijän palkka- tai muusta työsuhteesta johtuvasta saatavasta vastaavat luovuttaja ja luovutuksensaaja yhteisvastuullisesti. Luovuttaja on kuitenkin luovutuksensaajalle vastuussa ennen luovutusta eräänntyneestä työntekijän saatavasta, jollei muuta sovita.

Liikkeen luovutusta koskevien em. säännösten nojalla luovuttajan palveluksessa oleva henkilöstö siirtyy luovutuksensaajan palvelukseen palvelussuhteen entisin ehdoin. Palvelussuhde jatkuu yhdenjaksoisena. Entisen työnantajan yksipuolisiin päätöksiin perustuvat järjestelyt eivät ole palvelussuhteen ehtoja eivätkä ne tällöin siirry, vaan niistä päättää uusi työnantaja.

Liikkeen luovutus ei vaikuta määräaikaisen henkilöstön työsuhteen kestoon ja muihin jo sovittuihin työsuhteen ehtoihin.

Myönnetyt tai vahvistetut luovutusajankohdan yli ulottuvat palvelussuhteen keskeytykset (vuosilomat ja säästövapaaat, perhevapaat, opintovapaat, sairauslomat ym. keskeytykset) ovat voimassa ilman erillistä hakemusta ja päätöstä. Myös muut työntekijän tai viranhaltijan palvelussuhde-etuutta koskevat päätökset, jotka on tehty ennen luovutusajankohtaa, ovat voimassa ilman uutta päätöstä, vaikka oikeus etuuteen alkaa luovutusajankohdan jälkeen.

Työntekijällä tai viranhaltijalla ei ole oikeutta yksipuolisesti vastustaa siirtymistä niin, että hän voisi jäädä luovuttajan palvelukseen. Työntekijällä tai viranhaltijalla on mahdollisuus irtisanoutua työsuopimuslain 7 luvun 5 §:n tai kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 39 §:n mukaisesti.

Henkilökunnan pysyväisluontoinen toimipaikka tulee luovutusajankohtana olla määriteltyä vastaanottavassa organisaatiossa ja sen tulee olla sama kuin luovuttavassa organisaatiossa, ellei asiasta yhteisesti toisin sovita.

Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymä perustaa siirtyville vakansseille vastaavat virat ja työsopimussuhteiset toimet sairaanhoitopiirin kuntayhtymässä noudatettavien periaatteiden mukaisesti. Siirrettävistä tehtävistä viroiksi perustetaan ainoastaan ne, joissa käytetään julkista valtaa.

Paikalliset sopimukset

Kunnassa tai kansanterveystyön kuntakuntayhtymässä voimassa olevat paikalliset sopimukset siirtyvät liikkeen luovutuksessa, ja ne sovitetaan yhteen sairaanhoitopiirin kuntayhtymässä voimassa olevien paikallissopimusten kanssa siten, että siirtyvän henkilöstön nykyinen paikallisten sopimusten taso ei laske.

Palkkaus

Palkkausjärjestelmänä toimivat sairaanhoitopiirin kuntayhtymän palkkausjärjestelmät. Siirtyvän henkilöstön palkkausjärjestelmä sovitetaan yhteen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän palkkausjärjestelmään. Siirtyvän henkilöstön palkkaedut ovat voimassa luovutusajankohdan yli ja ne säilyvät vähintään entisen suuruisina.

Tehtävämuutoksissa tapahtuvat tehtävien vaativuuden olennaiset muutokset on otettava huomioon tehtäväkohtaisessa palkassa siten, että palkka vastaa muuttuneita tehtäviä (Kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen 2017 II luvun 10 §).

Työaikajärjestelmät sekä virka- ja työvapaat ja muut ns. henkilöstöpalvelut

Työaikajärjestelmien soveltamiskäytännöissä sekä virka- ja työvapaiden myöntämiskäytännöissä siirrytään noudattamaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymässä sovittuja käytäntöjä.

Myös muissa ns. henkilöstöpalveluissa, kuten työpaikkaruokailu ja virkistystoiminta, siirrytään noudattamaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymässä sovittuja käytäntöjä.

Eläke-etuudet, työterveyshuolto ja työsuojelu

Siirtyvän henkilöstön eläke-etuudet eivät muutu siirron yhteydessä.

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä huolehtii siirtyvän henkilöstön eläke- ja vakuutusturvan, työterveyshuollon ja työsuojelun järjestämisestä niitä koskevien lakien ja määräysten mukaisesti luovutusajankohdasta lukien.

Yhteistoiminta

Liikkeen luovuttaja on velvollinen huolehtimaan työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa noudatettavan yhteistoimintalain (449/2007) säännösten mukaisesti siitä, että siirtyville viranhaltijoille ja työntekijöille on selvitetty luovutuksen vaikutukset heidän työ- tai virkasuhteisiinsa. Yhteistoiminnasta siirtymispäivän jälkeen vastaa luovutuksensaaja.

Yhteistoiminta ja henkilöstön edustaminen järjestetään Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymässä siten, että henkilöstön edustajien määristä neuvotellaan siirtyvän organisaation henkilöstön edustuksen kesken.

7. Henkilöstön ja kuntalaisten näkemyksiä järjestämisvastuun siirrosta

Kunnallishallinnossa tehtävät päätökset ovat useimmiten mittavia ja laajoja, ja ne vaikuttavat syvästi kuntalaisiin ja kunnan talouteen. Siksi päättäjien tulee voida arvioida eri päätösvaihtoehtojen vaikutuksia kokonaisvaltaisesti ja pitkällä aikajänteellä. Mukaan päätöksentekoon tarvitaan useita erilaisia päätösvaihtoehtoja, joista poliitikot voivat valita kuntalaisten näkökulmasta parhaan. Päätösesitysten läpinäkyvyys ja avoimuus edellyttävät vaihtoehtoisia päätösesityksiä ja arvioita, miten nämä erilaiset päätökset vaikuttavat kuntaan ja kuntalaisten elämään. (Kuntaliitto).

Tässä selvityksessä toteutettiin vaikutusten ennakoarviointi Kuntaliiton ohjeistuksen mukaisesti. Osana tämän selvityksen vaikutusten ennakoarviointia toteutettiin avaamalla henkilöstölle ja kuntalaisille Webropol –kysely. Vastauksia Itä-Lapin kunnista kyselyyn saatiin yhteensä 110. Henkilöstön ja kuntalaisten antamat vastaukset on kirjattu tähän vaikutusten ennakoarviointiosuuteen, samanlaiset vastaukset on koottu saman teeman alle.

Ohessa on henkilöstön ja kuntalaisten esille tuomia vahvuuksia, mahdollisuuksia, heikkouksia ja uhkia koskien terveyden- ja sosiaalihuollon palveluiden järjestämisvastuun siirtämistä Lapin sairaanhoitopiirille.

Vastaukset on kirjattu SWOT -analyysin avulla luettavuuden helpottamiseksi. Yhteenvetotaulukon löydät tämän kappaleen lopusta. Kyselylomakkeet löytyvät tämän selvityksen liitteistä.⁷

VAHVUUDET

Itä-Lapissa perusterveyshuollon palvelujen järjestämisvastuun siirtämisessä Lapin sairaanhoitopiirille nähtiin vahvana toiveena se, että kuntalaisille järjestettävät terveydenhuoltopalvelut tulevaisuudessa monipuolistuvat ja erikoislääkäreiden asiantuntijuuden saaminen helpottuisi. Sijaisten (lääkäri, sairaanhoitaja, lähihoitaja, röntgenhoitaja) saannin helpottumisella turvattaisiin perusterveydenhuollon palveluiden järjestäminen kuntalaisille. Tällä hetkellä sijaisten haasteelliseen saatavuuteen toivottiin siirron tuovan helpotusta, vaikka sitä ei pidetty kovin todennäköisenä. Etenkin osittaisen työajan sijaisuuksiin, pitkiin sairauslomiin ja lomasijaistuksiin on ollut hankala saada tekijää. Ehdotuksena oli esimerkiksi, että röntgenhoitaja voisi käydä tekemässä toisessa toimipisteessä toisen puolikkaan työajastaan, jos omassa kunnassa ei ole tarvetta kuin puolikkaalle työpanokselle. Henkilöstö pohti myös, voisiko potilaiden ohjaaminen esimerkiksi loma-aikoina, hankalissa sijaisten saamistilanteissa toisen kunnan yksikköön olla yksi vaihtoehto. Itä-Lapissa etäisyydet kuntakeskusten välillä ovat kohtuulliset.

Itä-Lapissa lääkärin vastaanotolle pääsee sujuvasti eikä pitkiä jonoaikoja ole. Peruspalveluiden nähtiin tällä hetkellä olevan hyvällä mallilla ja koettiin, että henkilöstö on pysyvää ja sillä on hyvä ammattitaito ja osaaminen. Henkilöstö pohti työnkiertoa ja sitä, että onko työntekijän suostuttava työnkiertoon ja toivoivat selvitetäväksi pitääkö Itä-Lapista lähteä Rovaniemelle tai tuleeko Rovaniemeltä työntekijä Itä-Lappiin, jos on tarvetta eikä sijaista muutoin saada. Osa henkilöstöstä piti työnkiertoa voimavarana. Työntekijöiden sujuvaa liikkumista pidettiin vahvuutena töiden sisällön ja määrän muuttuessa. Isomman organisaation nähtiin pystyvän paremmin vastaamaan muuttuviin palvelutarpeisiin.

Henkilöstö toivoi alueelle yhtenäisiä työkäytäntöjä, joiden nähdään selkiyttävän potilaiden asemaa ja tehostavan palveluja. Yhtenäiset palveluketjut päättävät asiakkaan pompottelun sote -palveluiden välillä. Ison organisaation nähdään olevan mahdollistamassa yhtenäisiä työkäytäntöjä, joiden myötä työntekijöiden liikkuvuus on helpompaa. Henkilöstö näki järjestämisvastuun siirtämisellä olevan lyhentävä vaikutus potilaiden erikoissairaanhoidon

hoitoaikoihin. Lapin sairaanhoitopiiriin toivottiin tuovan uusia näkemyksiä kunnalliseen terveydenhuoltoon sekä tuovan selkeät työnjohdolliset ohjeistukset, työnkuvat ja avoimuuden viestintään sekä työntekijöiden tasa-arvoisen kohtelun työpaikoille.

Lapin sairaanhoitopiirissä on hyvin tarjolla koulutuksia terveystyöalalle. Ammatillisten koulutusten toivottiin mahdollisen siirron myötä parantuvan ja mahdollisuuden räätälöityihin / tarveperusteisiin koulutuksiin järjestämiseen helpottuvan. Jos siirto toteutuu, on tärkeää huomioida myös sosiaalihuollon henkilöstön koulutustarpeet ja niihin vastaaminen. Henkilöstö ei eritellyt, minkälaiseen koulutukseen heillä on tarvetta. Siihen, minkälaista koulutusta alueella sosiaalihuollon osalta tarvitaan, ei kyselyn vastauksissa tullut esiin.

Järjestämisvastuun siirtämisellä Lapin sairaanhoitopiirille tässä vaiheessa nähdään olevan muutosta helpottava vaikutus, jos maakuntauudistus etenee aikataulussaan. Siirtoa Lapin sairaanhoitopiiriin pidettiin parempana vaihtoehtona kuin yksityistämistä, saman asian nähtiin turvaavan myös lähipalvelut ja poistavan yksityistämisen pelon sekä kehittäväntä kuntien välistä yhteistyötä.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö koki, että Lapin sairaanhoitopiiri on suurempi ja nykyaikaisempi toimia, joskin sen arveltiin olevan byrokraattisempi. Ympäristöterveydenhuollon toiminta on lähtökohdiltaan mukautuvaa ja joustavaa, tilanteen ja työtehtävän mukaan elävää. Jos siirto toteutuisi, henkilöstö toivoi joustavuuden säilyvän myös työajoissa. Ympäristöterveydenhuollon toiminta on yleisesti lähtökohdiltaan mukautuvaa ja joustavaa, kulloisenkin tilanteen ja työtehtävien mukaisesti. Toivottiin joustavien työaikojen säilyvän myös mahdollisen siirron jälkeen. Ympäristöterveydenhuollossa on hyvä työntekijätilanne eikä huolta työntekijöiden saatavuudesta ole.

MAHDOLLISUUDET

Sosiaalihuollon henkilöstö toivoo saavansa mahdollisen siirron jälkeen vertaistukea / vertaiskonsultaatioapua ja tarvittaessa myös sijaisapua. Lähiesimiestyön nähdään korostuvan. Lääkärijohtoinen malli on huono sosiaalihuollon palveluissa. Sosiaalihuollon työntekijät pohtivat, kuka on tulevaisuudessa sosiaalihuollon esimies, joka johtaa substanssia. Lapin sairaanhoitopiiriltä toivottiin tarvittaessa tukea uuden sosiaalihuollon työntekijän saamiseksi kuntaan. Huomioitavaa on, että sosiaalityöntekijä on Savukoskella ja Pelkosenniellä yksin oman alansa asiantuntija kunnassa. Sosiaalityön erityistapauksiin (harvoin tapahtuviin) toivotaan saatavan tukea kollegoilta Lapin sairaanhoitopiiristä. Siirron toivottiin tuovan sosiaalihuoltoon laajemminkin yhtenäisiä ja toimivia käytännön työprosesseja, jotka tukevat organisoitua ja taloudellisesti kannattavaa sosiaalihuoltoa.

Siirron myötä toivotaan yhteistyön muiden toimialojen (terveys, sivistys jne.) kanssa parantuvan ja jouhe-voituvan. Osa näkee yhteistyön hyvänä tälläkin hetkellä ja osa toivoo siihen parannusta. Etenkin nähdään, että sosiaali- ja terveydenhuolto yhdessä tuottaisivat parempia palveluita kuntalaisille, kun tahot rohkeasti ja monipuolisesti kehittävät palveluitaan. Kuntalaiset toivoivat koulujen ja varhaiskasvatuksen tarvitsemien erityisasiantuntijoiden saannin turvaamista. Kuntalaiset pitivät erityisen tärkeänä lapsiperheiden palveluiden saatavuuden turvaamista lähipalveluina ja vahvaa panostamista ennaltaehkäiseviin palveluihin.

Urakehityksen toivotaan siirron myötä helpottuvan, etenkin terveydenhuollossa.

Järjestämisvastuun siirron toivottiin tuovan parannusta henkilöstöhallintoon ja sähköisten henkilöstöhallinnon ohjelmien käyttöön ottoa odotettiin. Potilas- ja asiakastietojärjestelmien yhteensovittamisella nähtiin saavutettavan potilaan hoitopolun selkeää, yhtenäistä dokumentointia. Henkilöstö ja kuntalaiset näkivät mahdollisuutena perusterveydenhuollon ja erikoissairanhoidon saumattomamman yhteistyön.

Siirron toivottiin tuovan laajemmat eri alojen asiantuntijoiden palvelut kuntiin. Erikoislääkäreiden toivottiin käyvän tulevaisuudessa tarjoamassa palveluitaan kunnissa ja näin palveluiden paraneminen nähtiin mahdollisena. Toimintoja yhdistämällä arvioitiin olevan myös taloudellisia vaikutuksia, kun päällekkäisyyksiä poistamalla syntyisi säästöjä. Kilpailutus laitehankinnoissa nähtiin tuottavan selkeää säästöä. Digitalisaation suomia mahdollisuuksia voitaisiin hyödyntää mahdollisen järjestämisvastuun siirtämisen jälkeen monipuolisemmin.

Mikäli ympäristöterveydenhuolto sijoittuisi maakuntaudistuksen yhteydessä sosiaali- ja terveyspalveluihin tämä muutos olisi pilotointia koko alueen ympäristöterveydenhuollon siirtymiselle isompaan organisaatioon.

HEIKKOUEDET

Heikkoutena mahdollisessa siirrossa nähtiin päätösvallan siirtyminen kauas Itä-Lapin päättäjistä ja kuntalaisista. Huoli oli siitä, kuka /mikä taho tekee Itä-Lappia koskevat päätökset jatkossa, jos siirto toteutuu. Siirron arvioitiin tuovan hallinnollisia sekä johtamiseen ja tiedonkulkuun johtavia ongelmia. Henkilöstöä mietitytti kuntien välinen kilpailu resursseista ja niiden sekä kustannusten jakaminen kuntien kesken oikeudenmukaisesti.

Kyselyn vastauksissa todettiin sosiaalihuollon järjestämisvastuun siirtämistä isoksi harppaukseksi Lapin sairaanhoitopiirille. Siinä sairaanhoitopiiri ottaisi vastuun mm. vaikeasti ennakoitavista lastensuojelullisista menoista. Suuri huoli oli siirron aiheuttamat, budjetissa ennakoimattomat kustannukset sekä Itä-Lapin kunnille että sairaanhoitopiirille. Palvelujen hintojen nousua kuntalaisille ei nähdä sopivana. Henkilöstöä mietitytti kovasti, onko sairaanhoitopiirissä rakenteita vastaanottaa sosiaalihuollon palvelut, joissa tehdään viranhaltijapäätöksiä (valitustiet ja –taho). Vastaajat kokivat, että Lapin sairaanhoitopiirillä ei ole tuntemusta sosiaalihuollosta ja tämä kokemattomuus arvelutti henkilöstöä. Tällä hetkellä Itä-Lapin kunnissa on hyvä sosiaalityöntekijätilanne. Sosiaalityöntekijöiden saaminen pieneen kuntaan on ollut haasteellista. Siirron ei nähty tuovan tähän helpotusta, ratkaisuvaihtoehtoja oltiin valmiita pohtimaan. Sosiaalityöntekijät toivat esille huolensa koskien kunnallisen sosiaalityön vaativuuden (virka-vastuu) tunnistamattomuutta Lapin sairaanhoitopiirissä.

Palveluiden laadun heikkeneminen ja mahdollinen siirtyminen kauemmas nähtiin myös tulevana uhkakuvana. Pitkät etäisyydet palveluihin huolettaa kuntalaisia ja kuntalaisia mietitytti, kuinka kauas palvelut viedään kotikunnasta. Lääkärinvastaanotolle pääsyn heikentymistä pidettiin todennäköisenä ja sitä, että omalääkäri palvelumalli ei tule toteutumaan. Jos lääkäripalveluita saadaan, voi lääkärivaihtuvuus tulla suureksi ja potilas joutuu selittämään tilanteensa toistuvasti eri lääkäreille.

Pienten kuntien huolena oli heidän erityistarpeiden unohtuminen uudistuksessa, reunakuntien ääni ei tule jatkossa kuuluviin. Kehittäminen olisi jatkossa Rovaniemi -keskeistä. Työhön arvioitiin tulevan lisää skype-palavereita, puhelinyhteydenpitoa sekä internetin käytön lisääntymistä.

Etenkin henkilökunta näki kunnan palvelujen karsimisen ja ulkoistamisen siirron myötä selvänä asiana. Henkilöstöä pohditutti mahdollisen ulkoistamisen mukanaan tuomat ns. nollasopimukset ja työntekijöiden vaihtuvuuden lisääntyminen. Henkilöstöä mietitytti myös työterveyshuollon järjestäminen omalla paikkakunnalla, jos siirto toteutuisi, sillä Lappicalla ei ole toimipistettä Itä-Lapissa.

Vaarana kuntalaisten ja henkilökunnan mukaan on tiettyjen erityispalveluiden loppuminen jokaisessa kunnassa kaiken sellaisten palveluiden kilpailutusten myötä, jotka liittyvät terveyden- ja sosiaalihuollon palveluiden järjestämiseen mm. pesula, apteekki, ateriapalvelut, siivous ja henkilökohtainen avustaja. Myös palveluiden siirtyminen

isommille paikkakunnille nähtiin heikentävän esimerkiksi elintarvikekaupan olemassaolon mahdollisuuksia, asiakkaiden tehdessä kauppastokset asiointireissun yhteydessä isommalla paikkakunnalla. Tämän pelätään lisäävän työttömyyttä, kun työpaikat katoavat. Sen nähtiin tuovan kuntiin epävarmuutta työllistymiseen ja sitä kautta perheiden pysymiseen paikkakunnalla. Vastauksissa toivottiin palveluiden ostamista edelleen paikallisilta yrittäjiltä kunnan elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Vastauksissa tuotiin esille, kuinka jo nyt tilanne on hyvin epävarma ja epävarmuus heijastuu niin henkilöstöön kuin kuntalaisiin, josta osa suunnittelee jo nyt muualle lähtöä.

Henkilöstöä mietitytti, jatkuuko kunnassa oma vuodeosasto. Niiden mahdollinen lakkauttaminen koettiin selvänä heikkoutena, asiakkaiden palvelujen heikentämisenä sekä asiakkaiden ja heidän omaisten mahdollisena muuttamisena isommille paikkakunnalle yksiköiden yhdistyessä. Kotihoidon palvelujen tarpeen arveltiin lisääntyvän, samoin kotihoitoon liittyvän yrittäjyyden (palveluseteli). Henkilöstöä huoletti, miten jatkossa turvataan kotihoidon riittävä henkilöstö ja asiakkaiden tasa-arvoinen palvelujen saanti, niin terveyden- kuin sosiaalihuollossakin.

Sairaanhoitopiiri nähdään ympäristöterveydenhuollon näkökulmasta kokemattomana toimijana. Ympäristöterveyshuolto selviäisi omana yksikkönään, jos byrokratia ei estä joustavaa toimintaa. Tuleeko vuodeksi eri ”isäntä” ja vuoden päästä jälleen vaihto, jos maakunta- ja sote -uudistus etenevät.

UHAT

Kunnista lakkaisi siirron myötä kaksi toimialaa. Siirron toteuduttua tulisi kuntiin uudella tavalla järjestetty sosiaalihoito. Henkilöstöä huoletti, millainen vaikutus toimialojen poistumisella on kunnan talouteen ja budjettiin. Heitä mietitytti mahdollinen siirrosta aiheutuva yllätyslasku ja se voiko kunta enää vaikuttaa budjettiinsa lainkaan. Kahden toimialan lakkaamisen arveltiin tiukentavan kunnan taloudellista tilannetta ja henkilöstö toivoi vaikutuslaskelmaa asian tiimoilta. Henkilöstö haluaa tietää, mikä taho loisi tulevaan palvelurakenteeseen strategian ja onko tässä tahossa läsnä Itä-Lapin edustajia, joilla on hyvä paikallistuntemus.

Etenkin henkilöstö mietti, tuleeko työhön liikaa muutoksia lyhyen ajan sisällä. Muutokset aiheuttavat aina tunnepitoista työskentelyä työyhteisöissä ja henkilöstöä huoletti oma jaksaminen muutosten keskellä. Muutosvastarintaa arvioitiin ilmaantuvan ja tämän heijastumista työhyvinvointiin pidettiin todennäköisenä. Varmaa tietoa ei ole olemassa tulevasta maakuntaan siirtymisestä. Henkilöstö ei pitänyt järkevänä siirtymistä Lapin sairaanhoitopiiriin vain vuodeksi ennen maakuntaan siirtymistä. Sairaanhoitopiirikin lakkaa olemasta, jos maakuntaan siirrytään. Jos lakimuutokset kaatuvat eduskunnassa eikä sote -uudistus toteudu suunnitellussa aikataulussa, henkilöstöä mietitytti sen vaikutukset nyt suunnitteilla olevaan järjestämisvastuun siirtoon. Tästä asiasta henkilöstö toivoi avointa tiedottamista ja henkilöstön ajan tasalla pitämistä. Kuntalaiset puolestaan toivoivat alueellisten yhteistyökuvioiden avaamista Itä-Lapin kuntien kesken, jos maakuntauudistus ei etene aikataulussaan.

Henkilöstö arveli järjestämisvastuun siirron lisäävän oman kunnan työntekijöiden työttömyyttä. Huoli oman työpaikan menettämisestä korostui (henkilöstömitoituksen kiristäminen, ulkoistaminen). Ulkoistamisen nähtiin myös samalla vievän mennessään paikallistuntemuksen. Etenkin henkilökunta näki kunnan palvelujen karsimisen ja ulkoistamisen sekä kunnan verovarojen vähenemisen siirron myötä selvänä asiana.

Palveluiden heikkeneminen ja mahdollinen siirtyminen kauemmas nähtiin myös tulevana uhkakuvana. Kuntalaisten arveltiin jättävän hoitamatta omia asioitaan (terveys ja sosiaalihuolto), jos palvelut siirtyvät kauas. Palveluiden keskittäminen Rovaniemelle ja pienten yksiköiden olemassaolon jatko nähtiin uhkana. Palveluiden mahdollinen digitalisoituminen nähtiin haasteellisena ikäihmisen näkökulmasta, nuoremmat sukupolvet käyttävät digitalisoituja palveluja hyvin jo tällä hetkellä. Kuntalaisia huoletti palveluiden tasa-arvoinen saatavuus ja mahdollisten digipalveluiden kustannukset ja se kuka kustannukset maksaa. Potilas ja asiakastietojärjestelmien alueellinen yhteensopivuus ja siihen liittyvät kustannukset huolettivat henkilöstöä.

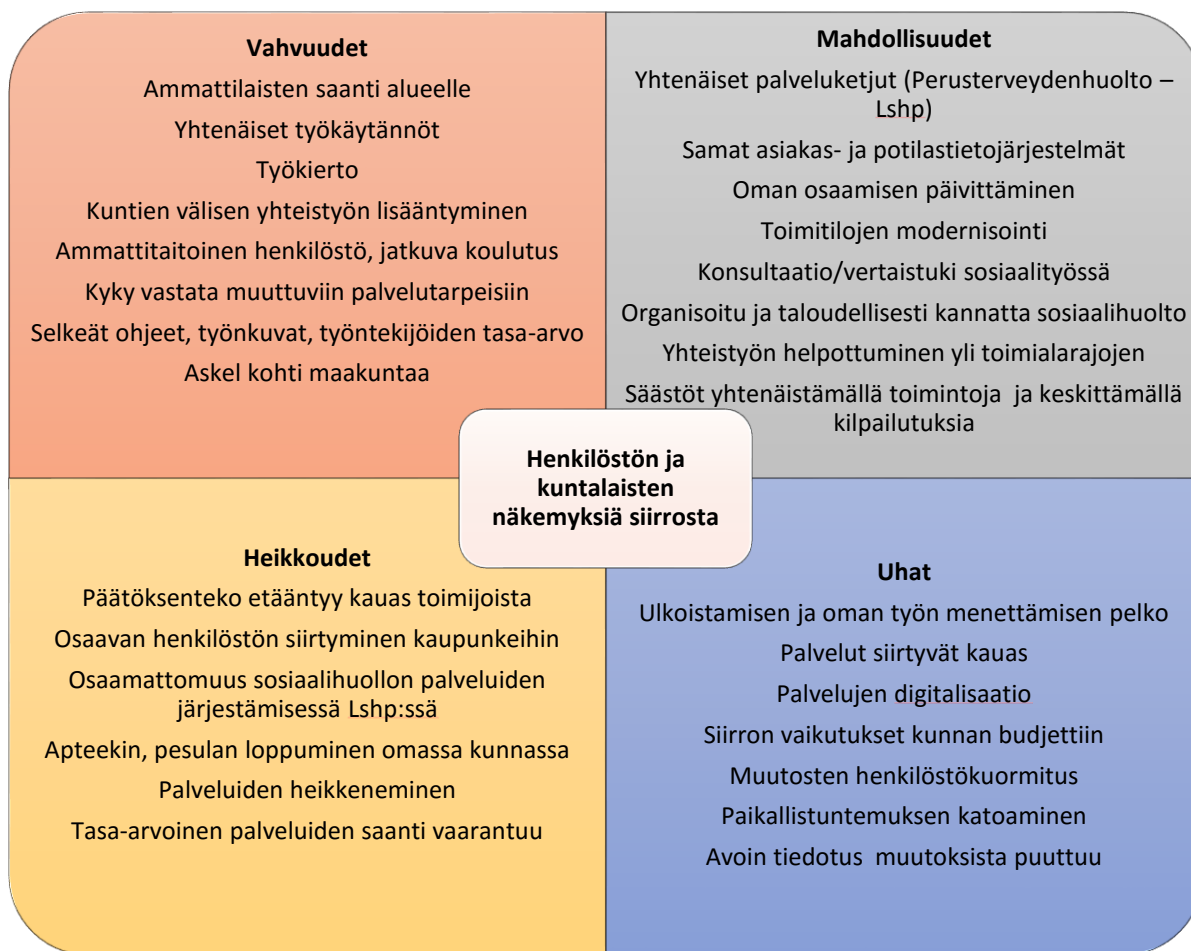
Kuntalaiset nostivat julkisen liikenteen puuttumisen haasteena palveluihin pääsyyn ja toivoivat lisää kimppekyyti /palvelulinja -tyyppisiä ratkaisuja tulevaisuudessa. Tällä hetkellä palveluihin on suhteellisen lyhyet matkat ja suuren asiana nousi asiointimatkojen piteneminen tulevaisuudessa. Kuntalaiset pyysivät tietoa, kuka rahoittaa kuntalaisten asiointimatkat ja työntekijöiden liikkumisen. Asiakasmaksujen nouseminen ja palvelun käyttämisen kustannusten nousu huolettaa, jos lähipalvelut katoavat.

Toimitilojen nykyaikaistaminen ja peruskorjaaminen ovat tärkeitä kunnille. Kuntalaisia mietitytti miten tilojen käynnin yhteydessä ja onko sairaanhoitopiirillä intressiä peruskorjata tiloja, kun ottaa tilat vuokralle vai vaatiiko sairaanhoitopiiri kuntia pitämään vuokraamansa toimitilat kunnossa, jolloin kunnalle tulisivat korjaus- ja kunnossapitokuluja.

Taloudellisista vaikutuksista niin kunnalle kuin kuntalaisillekin ollaan huolissaan. Huolta aiheutti se mihin jatkossa satsattaisiin (budjetoitaisiin) ja olisiko linjassa kunnan nykyisen linjan kanssa. Uhkakuvia kuntalaisissa aiheutti se, katsotaanko isossa organisaatiossa asioita liikaa tuottavuuden kannalta ja sen vuoksi ollaan huolissaan palveluiden säilymisestä kotikunnassa. Etenkin kuntalaisia huoletti minne palvelut jatkossa sijoittuvat ja mitkä palvelut pysyvät kunnassa lähipalveluina sekä esimerkiksi näkeekö sosiaalihuollon päätöksentekijä asiakasta lainkaan.

Toimien ja virkojen sekä palkkojen tilanne pohditutti henkilöstöä, sillä näissä on selviä eroja verrattuna Lapin sairaanhoitopiiriin.

YHTEENVETO

8. Johtopäätökset

8.1 Järjestämisvastuun siirto suhteessa maakunta- ja soteuudistuksen etenemiseen

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuun siirtäminen merkitsee kokonaisvastuun siirtymistä jakamattomana sairaanhoitopiirille. Päätöksenteko toteutuisi sen jälkeen sairaanhoitopiirin päätöksentekuelinten kautta. Myös palvelutarpeiden määrittely, ohjaus ja valvonta toteutuisivat sairaanhoitopiirin kautta. Muita merkittäviä muutoksia olisi sairaanhoitopiirin tulo rekisterinpitäjäksi myös kyseisten kuntien perusterveydenhuollon potilastietojen sekä sosiaalihuollon asiakasrekisterien osalta.

Sairaanhoitopiirin perussopimuksen mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tehtävä on järjestää jäsenkuntiensa puolesta sairaanhoitopiirille laissa säädettyt tehtävät. Lisäksi kuntayhtymä voi tuottaa terveydenhuollon, sosiaalihuollon ja muita tehtäviä. Selvityksen edetessä todettiin, että selvityksen alaisten palveluiden järjestämisvastuun siirrolle ei ole juridisia esteitä ja on näin ollen mahdollinen.

Selvityksen aikana merkitykselliseksi nousi kysymys siitä, onko järjestämisvastuun siirto ennen maakunta- ja soteuudistuksen voimaatuloa merkityksellinen ja saavuttavatko kunnat merkittävää hyötyä palveluiden siirrosta ensin Lapin sairaanhoitopiirille.

Maakunta- ja soteuudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2020. Tällöin sosiaali- ja terveyspalveluiden ja ympäristöterveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuu siirtyisi maakunnalle. Maakunta-, sote- ja valinnanvapauslakien käsittely on vielä kesken ja ne on tarkoitus käsitellä eduskunnassa kevään 2018 aikana. Mikäli lait hyväksytään, ne astuvat voimaan vuoden 2018 aikana. Maakuntavaalit on alustavan aikataulun mukaisesti tarkoitus järjestää lokakuussa 2018. Lapin maakunta- ja sotevalmistelussa on käynnissä maakunnan strategiatyö ja konsernirakenteen valmistelu sekä sote-valmistelun työsuunnitelman laadinta.

Mikäli maakunta- ja soteuudistus etenee valtioneuvoston suunnittelemassa aikataulussa, selvitysryhmä katsoo, että järjestämisvastuun siirto Lapin sairaanhoitopiirille vuoden 2019 alussa ei ole tarkoituksenmukaista siirtymäkauden lyhyden vuoksi. Sote-uudistuksen eteneminen edellyttää toimintojen siirtämisen valmistelua vuosien 2018- 2019 ajan maakuntaan siirtymiseksi. Lapin sairaanhoitopiiri voi osaltaan olla edistämässä kuntien välistä yhteistyötä, esimerkiksi henkilöstön rekrytoinnin, osaamisen kehittämisen sekä erityisosaamisen välittämisen osalta.

Mikäli maakuntauudistus puolestaan lykkääntyy myöhemmäksi pitkien siirtymäaikojen vuoksi tai jää kokonaan toteutumatta, Lapin sairaanhoitopiiri käy omistajakuntien kanssa strategiakeskustelun sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä. Mikäli muilla omistajakunnilla ei ole tahtoa rakenteellisiin ratkaisuihin, tarkastellaan mahdollisuus edetä Itä-Lapin kuntien kanssa johtopäätösten mukaisesti. Tällöin järjestämisvastuu voisi siirtyä vaiheittain vuosien 2019- 2020 aikana. Järjestämisvastuun siirto tulisi siis vaiheistaa ja sen toteuttamiseen tulisi varata resurssia niin kunnista kuin myös Lapin sairaanhoitopiiristä.

8.2 Järjestämisvastuun siirron reunaehdot mikäli siirto tapahtuu

Tässä luvussa kuvataan tarkemmin niitä reunaehtoja, jotka ovat merkityksellisiä mikäli sosiaali- ja terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon järjestämisvastuun siirtyy Lapin sairaanhoitopiirille.

8.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Itä-Lapissa sosiaali- ja terveydenhuollon nettokustannukset ovat korkeammat kuin Lapin sairaanhoitopiirin muissa kunnissa sekä valtakunnallisesti. Tämän selvityksen laadinnassa ei perehdytty tarkemmin kustannusten muodostumisen perusteisiin. Aiemmissa selvityksissä on kuitenkin todettu, että korkeampien kustannuksien taustatekijöitä ei voi selittää pelkästään ikääntymisestä, sairastavuudesta ja pitkistä etäisyyksistä johtuviksi. Kustannuskehityksen taustalla vaikuttavat myös palveluiden myöntämisen kriteerit, toimintakulttuurit sekä palveluiden järjestämisen tavat ja mallit.⁷

Järjestämisvastuun siirrosta ei saa aiheutua lisäkustannuksia muille sairaanhoitopiirin jäsenkunnille. Itä-Lapin kunnat vastaisivat siirron aiheuttamista erilliskustannuksista.

Sosiaalihuollossa on menoeriä jotka ovat joissakin kunnissa sosiaalitoimen budjetissa toisissa kunnissa taas yleishallinnossa kuten työllisyyspalvelut. Näiden osalta järjestämisvastuun siirtovaiheessa kuntien osalta pitää selkeästi erottaa ne kulut, jotka Itä-Lapin kunnat maksaisivat omina sosiaalihuollon kuluina sairaanhoitopiirille, niistä yleishallinnon kuluista, jotka järjestämisvastuun siirryttyä täytyy jättää kunnan itsensä kautta maksettavaksi.

Muualta saatujen kokemusten perusteella järjestämisvastuun siirrolla ei saavutettaisi kustannussäästöjä lyhyellä aikavälillä. Toimintojen siirtämisen yhteydessä on varauduttu mm. tietojärjestelmien integraatioista aiheutuviin muutuskustannuksiin. Palvelutoiminnan integraatio ja toiminnan pitkäjänteinen kehittäminen hillitsevät kustannuskasvua pitkällä aikavälillä. Palveluiden myöntämiskriteerien ja toimintakulttuurin yhdenmukaistaminen vie aikaa, mutta mahdollistaa resurssien yhdenmukaisen käytön myötä tehokkaamman toiminnan.⁸

8.2.2 Henkilöstön siirto

Järjestämisvastuun siirtyessä sosiaali- ja terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon henkilöstö siirtyisi Lapin sairaanhoitopiirille liikkeen luovutuksen periaattein vanhoina työntekijöinä. Siirtymähetkellä työntekijät säilyttäisivät voimassa olevat työ- tai virkasuhteen oikeudet ja velvollisuudet. Uusi työnantaja on velvollinen noudattamaan luovutushetkellä voimassa olevan työ- ja virkaehtosopimuksen määräyksiä. Henkilöstön siirron osalta olisi laadittava oma sopimus tarkempien yksityiskohtien sopimiseksi.

Kunnissa työskentelevien sosiaali- ja terveydenhuollon tukipalveluhenkilöstön osalta siirrosta sovittaisiin erikseen maakunta- ja soteuudistuksen linjauksen mukaisesti.

⁷ Valta 2017

⁸ Ahonen ym.

8.2.3 Osaavan henkilöstön saatavuuden turvaaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön rekrytoinneissa sijaisuuksiin on Itä-Lapin kaikissa kunnissa merkittäviä haasteita. Pääasiassa vakituisiin virkoihin ja toimiin on saatu henkilöstö palkattua, mutta äkilliset poissaolot kateetaan lähinnä olemassa olevan henkilöstön turvin.

Järjestämävastuun siirto ei suoraan vaikuttaisi sijaishenkilöstön saatavuuteen alueella. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöresurssien turvaamiseksi tulisi kehittää erilaisia menettelyitä. Yhteistyötä tulisi tiivistää toimipisteiden välillä loma-aikojen, äkillisten sijaisuuksien hoitoon sekä vakituisiin tehtäviin palkkaamisessa. Kollegoiden ammatillinen tuki seutukunnassa olisi tärkeää toiminnan turvaamiseksi. Iso organisaatio voisi tarjota erilaisia työtehtäviä ja mahdollisuuksia työuralla etenemiseen eri työpisteissä.

Osaava henkilöstö olisi turvattava myös tukipalveluiden osalta. Lapin sairaanhoitopiiri on päättänyt hankkia palkkahallinnon palvelut 1.6.2018 alkaen Kunnan Taitoa oy:ltä, jolla mahdollistettaisiin myös siirtyvän henkilöstön henkilöstö- ja palkkahallinnon palvelut. Talouspalveluiden ulkoistamisen tarvetta tarkastellaan.

8.2.4 Lapin sairaanhoitopiirin organisaatio

Lapin sairaanhoitopiirin nykyinen organisaatorakenne palvelee erikoissairaanhoidon palveluiden järjestämistä. Sosiaalihuollon, perusterveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon mukaantulo edellyttäisi sekä lainsäädännöllisistä että toiminnallisista syistä muutoksia nykyiseen rakenteeseen. Organisaatiota olisi uudistettava vastaamaan laaja-alaista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämis- ja tuotantorakennetta.

Sosiaalihuoltolain (2014) lisäksi sosiaali- ja terveystalvuuksia säädelään noin 30 eri erityislailla, joiden pohjalta sosiaalipalvelut on luokiteltu 44 eri tehtävään ja palveluun. Sosiaalihuollon palvelut ovat varsin tarkkaan normitettuja sekä palvelut myönnetään tekemällä hallintopäätökset. Sosiaalihuollon järjestämävastuun siirtyessä olisi organisaatorakenteessa huomioitava yksilöasioiden käsittelyn erityispiirteet. Sosiaalihuollon palveluiden järjestäjällä tulee olla sosiaalihuollosta vastaava toimielin.

Ympäristöterveydenhuollon mukaisten lakien edellyttämänä viranomaistehtävien hoitamisen toimielin olisi myös siirron yhteydessä ratkaistava.

Lapin sairaanhoitopiirillä ei ole laboratoriotuomintaa, vaan palvelun tuottaa NordLab. Kunnissa oleva laboratoriotuomintu siirtyisi liikkeen luovutuksella NordLabille.

8.2.4 Sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöt ja muut omaisuusjärjestelyt

Itä-Lapissa sosiaali- ja terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon kiinteistöt ovat pääasiassa kuntien omistuksessa. Järjestämävastuun siirtyessä Lapin sairaanhoitopiiri vuokraa käytössä olevat tilat kunnilta. Tämän ohella irtainta omaisuutta koskevat käyttöoikeudet toteutetaan kuntien kannalta kustannusneutraalisti. Tämä tarkoittaa sitä, että niissä tilanteissa, joissa kunta antaa maksuttomasti irtainta omaisuutta sairaanhoitopiiriin käyttöön, siitä ei enää voida erikseen laskuttaa kuntaosuuden osana.

8.2.5 Ict- palvelut

Rekisterinpitäjäys ja Kanta-muutokset

Järjestämisvastuun siirron yhteydessä merkittävä muutos olisi Lapin sairaanhoitopiirin tulo rekisterinpitäjäksi myös kyseisten kuntien perusterveydenhuollon potilastietojen sekä sosiaalihuollon asiakasrekisterien osalta. Siirron yhteydessä kuntien nykyiset potilastietojärjestelmät ja sosiaalihuollon järjestelmät jäisivät käyttöön.

Muutostilanteissa olisi huolehdittava potilastietojen näkyminen ja käyttö. Potilasasiakirjojen tulisi olla saatavilla reaaliajassa niin paikallisesti kuin Kanta-arkistostakin, mahdollistaen korjaustoiminnot ja kieltojen hallinnoinnin. Muutoksen yhteydessä päivitetäisiin sote-organisaatiorekisteritiedot vastaamaan uuden rekisterinpitäjän rakennetta. Kelan ja Thl:n kanssa sovittaisiin potilasasiakirjojen massasiirrosta Kanta-arkistossa rekisterinpitäjältä toiselle. Kantamuutosten toteuttaminen edellyttäisi tiivistä yhteistyötä Thl:n, Kelan, luovuttavan organisaation, Lapin sairaanhoitopiirin, Lapin ja potilastietojärjestelmän toimittajan kesken, jonka vuoksi muutostyöt olisi aloitettava hyvissä ajoin. Valtakunnallisen ohjeistuksen mukaan kantamuutosten toteuttamisesta on ilmoitettava Thl:n ja Kelaan puoli vuotta ennen muutosta.

Integraatiot ja muutoksesta aiheutuvat kustannukset

Järjestämisvastuun siirron yhteydessä tulisi selvittää mm. kuntien asiakaslaskutus, kuntalaskutus sekä taloushallinnon prosessit tarkemmalla tasolla, jotta pystyttäisiin arvioimaan tarvittavat integraatiot. Sote-palveluiden siirtoon liittyy muutoksia työasemaympäristön suunnitteluun ja vakiointiin sekä sairaanhoitopiirin järjestelmien etäkäyttöön. Näistä muutoksista aiheutuvat integraatiokustannukset tulisi arvioida erikseen siirron ajankohdan tarkentuessa. LSHP tulisi laskuttamaan nämä kulut nykyisten ICT-kustannusten läpilaskutuksen lisäksi siirtyviltä kunnilta ja kuntayhtymiltä.

Muiden toimialariippumattomien järjestelmien (esim. asianhallinta, sopimusten hallinta, sähköposti) osalta tulisi sopia mitä järjestelmiä käytetään siirron toteutuessa ja millaisia kustannuksia ne aiheuttavat.

Aikataulu

Ict-palveluihin liittyvien muutosten toteuttamisen kesto ja laajuus tulisi huomioida järjestämisvastuun siirron kokonaisaikataulua suunniteltaessa. Ict-palvelumuutokset tulisi suunnitella, aikatauluttaa ja toteuttaa projektinomaisesti ja siihen tulisi varata riittävästi resursseja ja aikaa.

8.2.6 Neuvottelukunta

Vaikutusten ennakoarvioinnissa merkittävänä huolena ilmeni sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden päätöksenteon etäännyminen kunnista sekä palveluiden keskittäminen Rovaniemelle. Samankaltainen huoli oli Muoniossa ja Enontekiöllä terveydenhuollon palveluiden siirtämisen selvittämisen yhteydessä. Kuntiin perustettiin yhteinen peruspalveluiden neuvottelukunta. Järjestämisvastuun siirron yhteydessä yksi vaihtoehto olisi perustaa neuvottelukunta tai vastaava yhteistoimintaelin, jonka tarkemmista tehtävistä ja sisällöstä sovittaisiin siirron yhteydessä.

8.2.7 Vaikutusten ennakoarvio - yhteenveto

Näkökulma	O- tilanne	Vaihtoehto 1
	Kunnat järjestävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut	Lapin sairaanhoitopiiri järjestää sosiaali- ja terveystalut
Kuntalaiset (palvelutarpeen määrittely)	Kunta määrittelee sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisen ja päätöksenteko toteutuu kunnassa. Kunta vastaa palveluiden yleisestä ohjauksesta, tarpeiden määrittelystä ja palvelujen suuntaamisesta.	Sosiaali- ja terveystaluiden kokonaisvastuu on Lapin sairaanhoitopiirillä. Päätöksenteko toteutuu sairaanhoitopiirin päätöksentekuelinten kautta. Palvelutarpeen määrittely, ohjaus ja valvonta toteutuvat sairaanhoitopiirin kautta. Sovitaan lähtötilanne palvelutoiminnalle.
Henkilöstö (saatavuus, työllistyminen)	Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön rekrytoinnissa on merkittäviä haasteita ja ammattilaisista on pulaa. Erityisosaamista vaativat palvelut ovat usein yksittäisten henkilöiden varassa.	Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon henkilöstö siirtyy liikkeen luovutuksen periaattein Lapin sairaanhoitopiirille. Siirto ei suoraan vaikuttaisi sijaishenkilöstön saatavuuteen alueella, vaan tulisi kehittää eri menettelyitä ja tiivistää yhteistyötä eri toimipisteiden välillä henkilöstön rekrytoinnissa. Iso organisaatio voisi tarjota erilaisia työtehtäviä ja mahdollisuuksia työuralla etenemiseen eri työpisteissä.
Organisaatio (hallinto, päätöksenteko)	Kunnilla ja kuntayhtymällä on oma sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatio- ja päätöksentekorakenne. Rakenteet ovat erilaiset.	Lapin sairaanhoitopiirin organisaatiota on uudistettava vastaamaan laaja-alaista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämis- ja tuotantorakennetta. Organisaatorakenteessa on huomioitava sosiaalihuollon yksilöasioiden käsittelyn sekä ympäristöterveydenhuollon viranomaistehtävien hoitamisen erityispiirteet.
Talous (kustannukset, toimitilat)	Sosiaali- ja terveydenhuollon nettokustannukset ovat korkeammat verrattuna Lapin sairaanhoitopiirin muihin kuntiin ja valtakunnallisesti. Sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöt ovat kuntien ja kuntayhtymän omistuksessa. Palveluasumisen kiinteistöjä on myyty yksityisille toimijoille tai myyntiselvityksiä on käynnistymässä.	Järjestämisvastuun siirrolla ei saavutettaisi kustannussäästöjä lyhyellä aikavälillä. Siirron yhteydessä on varauduttava muutuskustannuksiin (ict-palvelut, järjestelmien integraatiot). Palvelutoiminnan integraatio ja toiminnan pitkäjänteinen kehittäminen voivat hillitä kustannuskasvua pitkällä aikavälillä. Siirron yhteydessä toimitilat vuokrataan. Siirto toteutetaan kunnille kustannusneutraalilla tavalla omaisuuden osalta, jolloin kunta antaa maksuttomasti irtainta omaisuutta sairaanhoitopiiriin käyttöön, eikä sitä enää voi erikseen laskuttaa kuntasuuden osana.
Aluekehitys- ja elinvoima (paikalliset yritykset, hankinnat)	Kunnat ja kuntayhtymä hankkivat erilaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja tukipalveluita kolmansilta osapuolilta myös paikallisilta yrityksiltä (apteekki, pesulapalvelut)	Järjestämisvastuun siirron yhteydessä kartoitetaan kolmansien osapuolten kanssa solmitut sopimukset ja arvioidaan niiden merkitys siirtotilanteessa yhdessä kuntien ja kuntayhtymän kanssa.
Laajemmat vaikutukset (maakuntavalmistelu)	Kunnat ja kuntayhtymä valmistautuvat maakunta- ja soteuudistukseen.	Mikäli maakunta- ja soteuudistus etenee, järjestämisvastuun siirto vuoden 2019 alussa ei ole tarkoituksenmukaista siirtymäkauden lyhyden vuoksi. Mikäli maakuntauudistus lykkääntyy Lapin sairaanhoitopiiri käy omistajakuntien kanssa strategiakeskustelun sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä. Mikäli muilla omistajakunnilla ei ole tahtoa rakenteellisiin ratkaisuihin, tarkastellaan mahdollisuus edetä Itä-Lapin kuntien kanssa järjestämisvastuun siirron osalta.

Liitteet

Liite 1 – Selvitysryhmä, projektiryhmä ja ohjausryhmä

Selvitysryhmä:	
Timo Alaräisänen	Lshp
Rea Karanta	Lshp
Hanne-Mari Seppälä	Lshp
Nina Peronius	Poske
Kaisa Kostamo-Pääkkö	Poske
Asta Niskala	Poske
Tuomas Aho	Asianajotoimisto Roihu oy
Projektiryhmä:	
Merja Onkamo	Kemijärvi
Juha Narkilahti	Kemijärvi
Hilkka Mustonen	Pelkosenniemi- Savukoski ktt:n ky
Hanna Nurmi	Pelkosenniemi- Savukoski ktt:n ky
Susanna Takala	Pelkosenniemi
Kari Hyötylä	Savukoski
Paula Kaakkurivaara	Salla
Annukka Marjala	Salla

Ohjausryhmä:	
Jari Jokela	Lshp
Jukka Mattila	Lshp
Juha Pikkarainen	Kemijärvi
Kauko Jaakkola	Kemijärvi
Jarkko Kotilaine	Kemijärvi
Anita Ruokamo	Kemijärvi
Veikko Niemelä	Kemijärvi
Pertti Severinkangas	Pelkosenniemi
Erkki Parkkinen	Salla
Lea Koskela	Kemijärvi
Petteri Salmijärvi	Salla
Elisa Kusmin	Lshp
Hilkka Kotila-Marttila	Lshp/valt. 1 varapj.
Toini Sanila	Lshp/hallituksen pj
Tuija Laurila	Juko/Sthl Salla
Sirpa Korpela	Tehy/Sallan kunta
Kaisa Ahola	Super/Sallan kunta
Asko Viitanen	Ktn/ Sallan kunta
Pekka Huhtala	Salla
Anne Poropudas	Kemijärvi
Pertti Virta	Kemijärvi
Atte Rantanen	Kemijärvi
Jani Jaakkola	Pelkosenniemi
Antti Oikarinen	Pelkosenniemi
Heikki Kouri	Pel-Savu
Merja Hakala	Pel-Savu
Ulla Reinvuo	Pel-Savu
Jorma Kellokumpu	Lshp/valtuusto
Tuija Vuorela	Salla
Päivi Rautiainen	Pelkosenniemi
Päivi Piisilä	Kemijärvi
Pirjo Laurila	Kemijärvi
Jouni Halonen	Savukoski
Raimo Haapakoski	Savukoski
Marja-Liisa Kelloniemi	Savukoski
Antero Myllykangas	Kemijärvi
Petri Karri	Juko/Kemijärvi
Terttu Ruopsa	Super/Kemijärvi
Suvi Nampajärvi	Tehy/Kemijärvi
Jemina Lahtela	Jyty/Kemijärvi
Annika Kostamo	Pelkosenniemi
Antti Mulari	Savukoski

Liite 2 – Toiminnan nykytilakuvaus kunnittain

1. Kemijärvi

Kemijärven hyvinvointipalvelut tuottavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut 7661 väestöpohjalle. Hyvinvointipalveluiden palvelualue vastaa Kemijärven kaupungissa sosiaali-, terveys-, opetus-, sivistys- ja vapaa-ajan palveluista. Sosiaali- ja terveystalvet jakaantuvat sairauksien ehkäisy- ja hoitopalveluihin, aikuisten psykososiaalisiin palveluihin, perhepalveluihin, vammaispalveluihin sekä ikäihmisten palveluihin. Terveystalvet palveluita tarjotaan ensisijaisesti sairauksien ehkäisy ja hoito -palveluissa, mutta osin myös aikuisten psykososiaalisissa palveluissa. Sosiaalihuollon osalta yksilö- ja perhepalvelut on jaoteltu 2016 voimaan tullen 7 palvelutehtävän mukaisesti. Tämän lisäksi on kuvattu sosiaalihuollon muita tehtäviä kuten esim. rakenteellisen sosiaalityön osuutta.

Kemijärvellä hyvinvointipalveluissa toimii vakituisissa viroissa ja toimissa 264 henkilöä.⁹Vakituisiin virkoihin ja toimiin on saatu henkilöstöä palkattua, hoitohenkilöstön sijaisuuksiin on ollut hankaluutta rekrytoida. Lääkäritilanne on tällä hetkellä hyvä.

Hyvinvointipalveluiden tilinpäätös ja talousarvio sosiaali- ja terveystalvet palveluiden osalta:

Ta 2017	Tp 2017	Ta 2018
Perhepalvelut 1,6 milj. €	Perhepalvelut 1,5 milj. €	Perhepalvelut 1,6 milj. €
Sairauksien ehkäisy ja hoito 18,4 milj. €	Sairauksien ehkäisy ja hoito 17 milj. €	Sairauksien ehkäisy ja hoito 17 milj. €
Aikuisten psykososiaaliset palvelut 2,7 milj. €	Aikuisten psykososiaaliset palvelut 3 milj. €	Aikuisten psykososiaaliset palvelut 2,5 milj. €
Vammaispalvelut 3,9 milj. €	Vammaispalvelut 4,2 milj. €	Vammaispalvelut 3,9 milj. €
Ikäihmisten palvelut 10,3 milj. €	Ikäihmisten palvelut 9,8 milj. €	Ikäihmisten palvelut 9,8 milj. €
Yht. 36,9 milj. €	Yht. 35,5 milj. €	Yht. 34,5 milj. €

Terveystalvet huolto

Sairauksien ehkäisyn ja hoidon palveluihin sisältyvät avoterveydenhuolto, vuodeosasto, kotiutustiimi, laboratorio, radiologia, lääkinnällinen kuntoutus, lääkehuolto ja suun terveystalvet huolto.

Hoitoon pääsy lääkärin vastaanotolle toteutuu 2-4 viikon kuluessa ja kiirevastaanotolle 1-5 vuorokauden sisällä. Arkisin ja viikonloppuisin avoterveydenhuollon lääkäritoiminta hoidetaan kunnan omana toimintana ja kaikki 8 lääkärivirkaa on täytetty. Yöaikainen päivystys klo 21 jälkeen toimii Lapin keskussairaalassa. Ilta- ja viikonloppupäivystysten osalta Kemijärvi päivystää myös Sallan, Pelkosenniemen ja Savukosken kunnille. Päivystystoiminta hoidetaan kuntien lääkäreiden yhteistyönä.

⁹ Liite 2 - Henkilöstö

Avovastaanotolla hoitajat pitävät päivystävän sairaanhoitajan, diabeteshoitajan, astmahoitajan ja terveydenhoitajan vastaanottoa. Hoitajavastaanotolle pääsee 1-3 päivän kuluessa.

Suun terveydenhuollon palvelut on järjestetty kunnan omana toimintana. Arkipäivisin särkypäivystys toimii omana toimintana hammashoitolassa, iltaisin voi hakeutua terveyskeskuslääkärin vastaanotolle, joka tarvittaessa konsultoi hammaslääkärinä. Viikonloppuisin ja arkipyhinä on Lapin alueella järjestetty suun terveydenhuollon yhteispäivystys, jonne voi soittaa klo 9.30–12 välisenä aikana. Päivystyspaikka vaihtelee eri kuntien kesken asukasluvun mukaisessa suhteessa. Tämä järjestely on toiminut jo kahdeksan vuotta ja se osoittautunut toimivaksi.

Ostopalveluina hankitaan erikoislääkäripalveluita ja vastaanottoja on Lapponian sairaalassa 2-5 päivänä kuukaudessa. Vastaanottoja pitävät ortopedi, gynekologi, korvalääkäri, psykiatri, gastro-enterologi ja röntgenlääkäri. Lapin keskussairaalan kanssa yhteistyössä on järjestetty kardiologin vastaanottoa Lapponian sairaalassa Itä-Lapin kunnille.

Terveydenhuollon etäpalveluina toteutetaan ihotautien ja sukupuolitautien kuvakonsultaatiot tarpeen mukaan.

Laitoshoidon on Kemijärvellä viime vuosina purettu ja myös Lapponian vuodeosaston paikkalukumäärää on supistettu. Lapponiaan on jäänyt yksi vuodeosasto vuoden 2018 alusta, jonka paikkaluku on noin 37 paikkaa. Osastolla on edelleen muutamia pitkäaikaishoitopaikkoja.

Työterveyshuolto on ulkoistettu Kemijärvellä Terveystalolle.

Käytössä oleva potilastietojärjestelmä on AluePegasos.

Tunnuslukuja Kemijärvi	2016	2017
Vuodeosasto hoitajaksot	1234	1001
Vuodeosasto hoitopäivät	20 579	18 585
Vastaanottokäynnit lääkärit	8920	9139
Vastaanottokäynnit lääkäri päivystys klo 8-16	4278	3977
Vastaanottokäynnit lääkäri muu aika	4535	4271
Asiantuntijahoitajavastaanotto käynnit	8101	7968
Astmahoitajan käynnit	539	321
Diabeteshoitaja käynnit	1727	2158
Suun terveydenhuolto hoidetut potilaat	3357	3305
Suun terveydenhuolto hoitokäyntejä	7639	7703

Sosiaalihuolto

Sosiaalihuollon toimialan palvelualueita ovat perhepalvelut, aikuisten psykososiaaliset palvelut, vammaisten palvelut sekä ikäihmisten palvelut. Kemijärvellä on pyritty sosiaali- ja terveyspalvelujen vahvempaan integraatioon ja mm. sosiaalipalveluiden henkilöstöä ja toimintoja on viime vuosina keskitetty soveltuvin osin Sairaala Lapponian tiloihin.

Perhepalvelujen osalta palvelut kattavat perheoikeudelliset palvelut, lastensuojelun, lapsiperheiden palvelut sekä osan työikäisten sosiaalipalveluista tehtävistä (aikuissosiaalityön). Aikuisten psykososiaalisissa palveluissa tehtävät kattavat osan työikäisten sosiaalipalveluista (mm. päivä- ja työtoimintapalvelut, työllistämispalvelut, asumis- ja kuntoutuspalvelut) sekä päihdepalvelut, mutta osa vastuualueista on lapsiperheiden palveluiden alueella (kasvatus- ja perheneuvolapalvelut). Lisäksi aikuisten psykososiaalisissa palveluissa vastataan terveydenhuollon osalta mm. aikuisten mielenterveyspalveluista sekä pitkäaikaistyöttömien terveystarkastuksista. Vammaisten palvelut ja ikäihmistien palvelut tuotetaan omina kokonaisuuksinaan.

Perheoikeudelliset palvelut, lapsiperheiden palvelut ja lastensuojelu

Perheoikeudellisia palveluita¹⁰ ovat lastenvalvojan tehtävät, joihin kuuluvat isyys-, tapaamis-, huolto- ja elatusasiat. Lapsiperheiden palveluissa¹¹ tuetaan lapsiperheitä ja vanhemmuutta sekä edistetään lasten yksilöllistä kasvua ja myönteistä kehitystä. Tukitoimina järjestetään perhetyötä sekä tukiperhe- tai tukihenkilötoimintaa sekä lapsiperheiden kotipalvelua. Tukiperheitä on valmennettu lisää ja samoin järjestetty matalan kynnyksen ryhmätoimintaa vanhemmille ja koululaisille. Lastensuojelussa¹² turvataan erityistä suojelua tarvitsevien lasten ja nuorten oikeus turvalliseen kasvuympäristöön sekä monipuoliseen kehitykseen. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut edellisestä vuodesta (146 ilmoitusta vuonna 2017). Lastensuojelun asiakkuudessa on kaikkiaan 65 alle 18-vuotiasta, joista sijoitettuna perhekoteihin tai sijaisperheisiin on alle kolmannes. Jälkihuollon piirissä olevien nuorten määrä on laskenut nopeasti viime vuosina. Lastensuojelun avohuollossa on hankittu tukitoimia myös yksityisiltä palveluntuottajilta. Kemijärvi on ostanut turvakotipalveluja Lapin Ensi- ja turvakodilta Rovaniemeltä.

Työikäisten palvelut ja päihdehuolto

Työikäisten palveluissa¹³ tuetaan työikäisiä asiakkaita elämänhallintaan, työhön, toimeentuloon ja opiskeluun liittyvissä asioissa sekä vähennetään eriarvoisuutta. Työikäisten osalta perhepalveluiden kautta on vastattu ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntämisestä ja niiden osalta soveltamisohjeet valmistuvat keväällä 2018. Tarvittaessa kunnan sosiaalitoimi vuokraa asuntoja henkilöille, joilla on ongelmia suoran vuokrasopimuksen saamisessa.

Kemijärvi hoitaa talous- ja velkaneuvonnan palvelut myös muihin Itä-Lapin kuntiin. Talous- ja velkaneuvonnan järjestäminen siirtyy vuoden 2019 alusta oikeusapu- ja edunvalvontapiirien tehtäviksi.

Perhepalvelut järjestää kotouttavaa sosiaalityötä 19:sta oleskeluluvan saaneelle turvapaikanhakijalle. Vuoden 2017 lopussa Kemijärvellä asui 8 kuntapaikan saanutta henkilöä.

Psykososiaalisten palvelujen toimiala vastaa työllisyydenhoidosta ja sen osalta sosiaalipalveluna järjestetään kuntouttavaa työtoimintaa, jota ostetaan pääsääntöisesti Saura-säätiöltä tai tuotetaan kunnan omana toimintana. Päätökset tekee työllisyysyksikössä työskentelevä sosiaalityöntekijä.

¹⁰ Perheoikeudelliset palvelut: vuodessa n. 100 elatussopimusta, 25 isyys selvitystä, 50–60 huolto- ja tapaamisoikeussopimusta

¹¹ Lapsiperheiden palvelut: asiakkuus noin 30 perheellä

¹² Lastensuojelu: lastensuojeluilmoituksia 146 (koskivat 87 lasta, palvelutarpeenarviointi 66 lapsen kohdalla), uusia asiakkuuksia 27, asiakkuudessa alle 18-vuotiaita 65 hlö (alle kolmannes sijoitettu perhekoteihin tai sijaisperheisiin), jälkihuollon piirissä 5 nuorta. Turvakotipalveluja käytetty yhteensä vajaan neljän kuukauden ajan.

¹³ Työikäisten palvelut: ehkäisevää toimeentulotukea 43 taloudelle, täydentävää toimeentulotukea 134 taloudelle, välitystili-palvelua 22 henkilölle, asuntojen välivuokraus 28 henkilölle, talous- ja velkaneuvontaa haki 113 uutta asiakasta, kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita 104 hlö, palkkatukityöllistettyjä 15 hlö, 70 koululaista/opiskelijaa työllistettiin 2 tai 4 vk:n jaksoihin, 9 yritystä/yhteisöä sai 500€ opiskelijatyöllistämistukea

Kemijärven kaupunki on mukana viiden muun kunnan kanssa STM:n ja THL:n osallistavan sosiaaliturvan kokeilu- ja tutkimushankkeessa 1.11.2017 – 28.2.2019. Tavoitteena on tukea ja vahvistaa pitkään työttömänä olleiden asiakkaiden sosiaalista osallisuutta sekä edistää työelämävalmiuksia ja vähentää toimeentulotukiriippuvuutta. Hankkeen tarkoituksena on myös aktivoida asukkaita vaikuttamaan omaan elinympäristöönsä ja hyvinvointiinsa. Tavoitteena on syventää Kemijärven aikuissosiaalityön ja työllisyysyksikön, aikuisten psykososiaalisten palveluiden, perusterveydenhuollon sekä etsivä nuorisotyön välistä yhteistyötä. Hankkeessa kehitetään myös yhteistyötä Kelan, työvoimaviranomaisten, Saura-säätiön ja Kansalaisopiston sekä vapaaehtoisjärjestöjen kanssa.

Sosiaalisen työllistämisen päätös tehdään työllisyysyksikössä, joka kuuluu aikuisten psykososiaalisten palveluiden vastuualueeseen. Sosiaalisiin perustein tehtävä työllistäminen perustuu aina asiakkaan/perheen henkilökohtaiseen tilanteeseen.

Päihdehuollon palveluiden¹⁴ tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä ja siihen liittyviä haittoja sekä parantaa päihteiden ongelmakäyttäjien ja heidän läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta. Kemijärvellä toimii perhe- ja mielenterveysklinikka, Lapponia, joka tarjoaa palveluita myös muille Itä-Lapin kunnille.

Päihdehuollon palveluista vastaa aikuisten psykososiaalisten palvelujen toimiala, jonka kautta on edelleen järjestetty työ- ja päivätoimintaa yhdessä A-killan Toimintapäivien kanssa. Lisäksi hankeyhteistyötä on tehty Toimintapäivien, Nuorten Ystävien sekä kaupungin oman kehittämishankkeen kautta. Päihdehuollossa on kehitetty korvaushoitoa sekä järjestetty lisätukea asumiseen. Avopäihde- ja mielenterveyskuntoutuksen asiakkaille on lisätty kotikäyntejä ja näin tuettu kotona asumista. Myös päihde- ja mielenterveyskuntoutujien yhteistä ryhmätoimintaa on lisätty.

Päihde- ja mielenterveyskuntoutujille on tarjottu asumis- ja kuntoutuspalveluita kuntoutuksikkö Karpalossa, jossa asukkaat asuvat vuokralla. Asukkaiden hoitopäivät sekä hoidon ja hoivan tarve ovat lisääntyneet sen verran, että vuonna 2017 siirryttiin kahden yöhoitajan järjestelmään. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien vuokra-asuntoja on Varsitiellä ja Asematiellä. Tarvittaessa kuntoutujille järjestetään tukea ja ohjausta asumiseen liittyen, joko suoraan kotiin tai päivätoimintatuvassa.

Vammaispalvelut

Vammaispalvelut¹⁵ edistää vammaisten henkilöiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa sekä ehkäisee ja poistaa vammaisuudesta johtuvia esteitä. Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen piirissä järjestetään asuntojen muutos- ja korjaustyöavustusta, avustetaan ja korvataan henkilökohtaisen avustajan kustannuksia tai osin kaupunki on myös työnantajan roolissa. Lisäksi järjestetään liikkumisen tuen palveluita (taksikortit), sekä vammaispalvelulain mukaista palveluasumista omaan kotiin tai vanhuspalvelujen asumispalvelujen yhteydessä. Lisäksi korvataan laitteiden ja apuvälineiden hankintaa. Palvelut perustuvat pitkälti palvelutarpeen arviointiin.

Kehitysvammahuollon ohjelma 2015–2020 ohjaa kehitysvammahuollon palvelujen suunnittelua. Kehitysvammaisia henkilöitä Kemijärvellä on enemmän kuin mitä valtakunnassa keskimäärin. Toimintakeskus tarjoaa työ- ja päivätoimintaa ja lisäksi asiakkaita käy myös avotyössä. Vaikeavammaisten päivätoimintaa tarjotaan muutamana päi-

¹⁴ Päihdehuolto: A-killan Toimintapäivillä käy n. 60 kuntalaista, kuntoutuksikkö Karpalossa asukkaita 23 hlö, Varsitien vuokra-asunnoissa n. 12–15 päihdekuntoutujaa, Asematien vuokra-asunnoissa tarvittaessa 3 asukkaalle ohjausta asumiseen

¹⁵ Vammaispalvelut: vammaispalvelujen asiakkuuksia yhteensä 150, henkilökohtaisen avustajan kustannuksia korvataan 41 henkilölle, vammaispalvelulain mukaista liikkumisen tuen palvelua 87 kuntalaiselle taksikorttien avulla, vammaispalvelulain mukaista palveluasumista 12 asukkaalle omaan kotiin tai vanhuspalvelujen asumispalvelujen yhteydessä, kehitysvammaisia 114 hlö, toimintakeskuksessa kävijöitä n. 35 hlö

vänä viikossa myös Kulttuurikeskuksessa sekä arkipäivisin Myllytuvalla. Omissa kodeissaan, pääsääntöisesti omaishoidossa tms., asuu edelleen parikymmentä kuntalaista, joiden asumista tuetaan kotihoidon ohjauksen sekä Kolpeneen kuntoutuspalvelujen avulla.

Laitoshoidon osuus on viime vuosina voimakkaasti laskenut ja sitä hankitaan Kolpeneen ja Varsinais-Suomen erityishuoltopalveluiden kuntayhtymiltä. Tehostettua palveluasumista tarjotaan Ainola-kodissa (joka on siirtymässä Attendon omistukseen) sekä Kuumaniemen uudessa ryhmäkodissa, joka valmistui 2016. Ohjattua asumispalvelua tarjoaa Jokiranta ja Myllytupa. Myllytuvan yhteydessä on myös tukiasuntoja. Kaupunki tarjoaa myös tilapäistä perhehoitopalvelua.

Ikäihmisten palvelut

Ikäihmisten palveluista¹⁶ vastaa hoito- ja hoivatyön johtaja. Tavoitteena edistää ja tukea iäkkäiden henkilöiden toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista sekä sosiaalista hyvinvointia ja turvallisuutta. Ikääntyneille on Kemijärvellä tarjolla kuntouttavia ja kotona asumista tukevia palveluja, palveluasumista, laitoshoittoa, omaishoittoa sekä veteraanikuntoutuspalveluja. Kotona asumista tuetaan neljänä päivänä viikossa Sairaala Lapponian tiloissa tarjottavalla päivätoiminnalla. Ikäihmisten palveluohjausta ja -neuvontaa on kehitetty aktiivisesti. Veteraaneille järjestetään avo- ja laituskuntoutusta.

Yhdistetyn kotisairaanhoidon ja kotipalvelun eli kotihoidon palveluita tarjotaan maakunnassa hyväksytyjen palveluperiaatteiden mukaisesti ja palveluita kehitetään osana Toimiva kotihoito -kärkihanketta. Kotihoidon osana tarjotaan yöpartio-toimintaa, joka hoitaa myös turvapuhelinhälytyksiin vastaamisen. Kotihoidon yöpartio tarkistaa myös Jokirannan asukkaiden tilanteen kahdesti yössä sekä käy tarvittaessa Tunturilan palvelukeskuksen tukiasunnoissa. Kotihoidon tukena on myös kotiutustiimi. Uutena toimintamallina kotihoidon tueksi ollaan aloittamassa kotihoidon kuntouttavaa arviointijaksotoimintaa.

Kaikkiaan ryhmäkoti paikkoja on Kemijärvellä n. 145 ja laitoshoitopaikkoja n. 12. Asumuspalveluiden tarve kasvaa nopeasti. Ikääntyneiden tehostettuun palveluasumiseen on otettu käyttöön palveluseteli Esperin ja Attendon palveluissa, Setlementti Tunturilan palveluasumispaikat hankitaan sopimuksella. Tehostettua palveluasumista on tarjolla Esperin Kiekerökodissa, jossa vuoden 2017 lopussa oli 14 asukasta, Attendo Puistolassa on 55 asukaspaikkaa ikäihmisille Setlementti Tunturilan Hillakodissa on 19 as.paikkaa ja Koivulakodissa 43 asukaspaikkaa. Lisäksi Setlementti Tunturilalta ostetaan Luhtavilla -intervalli- ja kuntoutusyksikön palveluja, jossa on 12 asukaspaikkaa. Tuetua asumista tarjoaa Setlementti Tunturila. Siellä on päiväaikaan tarjolla henkilökunnan tukea, iltaisin ja öisin tuki tulee tarvittaessa kotihoidosta. Kemijärven kaupungilla ei ole enää huhtikuun 2018 jälkeen omistuksessaan tehostetun asumispalvelun tiloja.

¹⁶ Ikäihmisten palvelut: 85 omaishoidon sopimusta yli 75-vuotiaille ja tätä nuoremmille 53, omaishoitajia 130, omaishoidon tuen määrä 400–920€/kk (Kemijärvellä erillinen pienempi tuki n. 260€/kk), päivätoiminnassa 10–15 hlö/kerta, veteraanien avo- ja laituskuntoutuksessa 93 hlö, kotihoidon ja sen tukipalvelujen piirissä 454 kotitaloutta (yhtäaikaisesti 120–130 kotitaloutta ja 45 työntekijää), ryhmäkoti paikkoja n. 145 ja laitoshoitopaikkoja n. 12, Esperin Kiekerökodissa 14 asukasta v. 2017 lopussa, Attendo Puistolassa ikäihmisille 55 asukaspaikkaa, Setlementti Tunturilan Hillakodissa 19 as.paikkaa ja Koivulakodissa 43 as.paikkaa, Setlementti Tunturilan Luhtavilla-intervalli- ja kuntoutusyksikössä 12 as.paikkaa, Setlementti Tunturilan palveluasuntolassa 19 paikkaa

Muut sosiaalitoimen tehtävät ja rakenteellinen sosiaalityö

Sosiaalipäivystys Itä-Lapissa

Sosiaalipäivystykseen on tullut paljon muutoksia ja vaatimukset ovat tiukentuneet Aluehallintoviraston toimesta viime vuosina. Aluehallintovirasto on vaatinut muun muassa, että asiakkaille tulee olla suora yhteys sosiaalipäivystykseen. Virka-aikainen sosiaalipäivystys järjestetään jokaisessa kunnassa omana toimintana. Kemijärven, Pelkosenniemen ja Savukosken välillä on keskinäinen sopimus, jonka mukaan virka-aikainen päivystys voidaan tarvittaessa ostaa toisilta (esim. lomat). Huhtikuun alusta alkaen Itä-Lapin kunnat ostavat virka-ajan ulkopuolisen sosiaalipäivystyksen etupäivystyksen Rovaniemeltä. Itä-Lapin alueella on virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystyksen taikapäivystys (ns. asiakaspäivystys). Lisäksi Lapin keskussairaala on sosiaalipäivystystä, jonka kustannuksista sairaanhoitopiirin kunnat vastaavat osaltaan. Rovaniemen kaupunki on järjestämisvastuussa keskussairaalan sosiaalipäivystyksestä.

Kemijärvellä perhepalvelut vastaa sosiaalipäivystyksestä¹⁷. Sosiaalipäivystys hoidetaan virka-aikana suoran sosiaalipäivystysnumeron kautta. Virka-ajan ulkopuolinen päivystys hoidetaan yhteistyössä Sallan, Savukosken ja Pelkosenniemen kanssa.

Sosiaalitoimessa asiakastietojärjestelmänä käytetään Pro Consonaa. Ikäihmisten ja psykososiaalisissa palveluissa on käytössä Pegasos-potilastietojärjestelmä, jossa sosiaalihuollon asiat kirjataan omille välilehdille. Asiakaspäätökset tehdään asianhallintajärjestelmällä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöt, toimitilat ja tukipalvelut

Kemijärvellä hyvinvointikeskus Lapponia toimii sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteiden keskuksena. Siellä sijaitsee lähes kaikki terveydenhuollon toimipisteet ja sosiaalihuollon palvelujen osalta hallinto, sosiaalitoimisto, kotihoito sekä ikäihmisten päivätoiminta. Hammashoitolalla on omat erilliset toimitilat ja kouluterveydenhuolto toimii koulujen tiloissa. Vammaisten asumisyksikköjä on eri puolella kaupunkia ja päivätoiminnalla on myös omat erilliset tilansa ja lisäksi se hyödyntää muita kaupungin tiloja. Kiinteistöt ovat kaupungin omistuksessa. Ikäihmisten palveluasumisen osalta kaupunki ei omista mitään tiloja huhtikuun 2018 jälkeen, jolloin Puistolalan palvelukeskuksen tilat ja toiminnot siirtyvät Attendolle. Kemijärvellä tekninen toimi tuottaa ateriapalvelut ja tekninen toimi vastaa myös soten kiinteistöjen osalta kiinteistöhuollosta. Talous- ja henkilöstöpalvelujen osalta Kemijärven kaupungilla on hallinto- ja tukipalvelut. Palkanlaskenta on ulkoistettu Taitoa oy:lle.

2. Pelkosenniemi - Savukoski kansanterveystyön kuntayhtymä

Pelkosenniemen- Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymä tuottaa terveydenhuollon palvelut 1995 asukkaan väestöpohjalle. Pelkosenniemen- Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymän jäsenkuntia ovat Pelkosenniemi ja Savukoski. Pelkosenniemellä asuu 951 asukasta ja Savukoskella 1044.¹⁸

¹⁷ Sosiaalipäivystys: päivystysviikkoja 26/vuosi

¹⁸ Sotkanet 31.12.2016

Kuntayhtymä tarjoaa jäsenkunnilleen perusterveydenhuollon palvelut ja sovittaa yhteen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut. Kuntayhtymä järjestää tämän ohella jäsenkunnilleen ja vuoden 2013 jälkeen osajäsenkunnilleen Sallalle ja Kemijärvelle, ympäristöterveydenhuollon sisältäen yleisen terveystarkastuksen ja eläinlääkintähuollon.

Kansanterveystyön kuntayhtymässä terveydenhuollon vakinaisissa viroissa tai toimissa työskentelee yhteensä 47 henkilöä. Terveydenhuollon henkilöstön rekrytointi on haasteellista ja toiminta on haavoittuvaa, koska usein palvelut ovat yksittäisten henkilöiden varassa. Lääkäreitä on palkattu Attendon kautta. Avoinna olevaa lääkärin virkaa ei ole saatu täytettyä useista hakukerroista huolimatta. Hammaslääkärin puuttuessa on turvauduttu Hammashoitola Lapponian apuun särkypäivystyksen osalta. Hoitohenkilöstön sijaisuuksia varten on perustettu sijaisen toimi vuoden 2018. Hoitohenkilöstön osalta on vajausta koko ajan ja sijaisuuksia ei ole.

Terveydenhuollon tilipäätös ja talousarvio:

Ta 2017	Tp 2017	Ta 2018
3,3 milj. €	2,9 milj. €	3,4 milj.€

Terveydenhuolto

Lääkärin vastaanotto toimintaan kuuluu sairaanhoidon ajanvaraus- ja päivystystoiminta virka-aikana sekä terveystarkastukseen liittyvä vastaanotto toiminta. Lääkärin vakinaisissa viroissa on 1½ lääkärinä. Molemmilla vastaanottoilla toimi myös sairaanhoitajan vastaanotto.

Pelkosenniellä diabeetikoiden hoidosta vastaa kotisairaanhoidaja, Savukoskella lääkärin vastaanotolla työskentelevä sairaanhoitaja. Muistisairaiden hoidosta vastaa Pelkosenniemen vastaanoton sairaanhoitaja sekä Savukosken laboratorion lähihoitaja. Astma- ja sydänsairauksien hoidosta vastaa poliklinikoiden sairaanhoitajat Pelkosenniellä ja Savukoskella.

Iltaisin ja viikonloppuisin lääkäripäivystys hoidetaan Sairaala Lapponiassa Kemijärvellä. Tanhuan, Kiurujärven ja Värriön vakinaisilla asukkailla oli mahdollisuus käydä myös Sodankylän kiireellisen sairaanhoidon päivystyksessä. Yöpäivystys on järjestetty Lapin keskussairaalaan Rovaniemelle.

Neuvolatoimintaan kuuluu äitiys- ja lastenneuvolatoiminta, kouluterveydenhuolto, opiskeluterveydenhuolto luki-ossa, perhesuunnittelu, sairaanhoidon aamuvastaanotto toiminta ja kotisairaanhoido.

Kouluterveydenhuollon erikoislääkäripalvelut (silmälääkäri) ostetaan yksityisiltä silmälääkäreiltä. Tarvittavat psykologiset palvelut ostetaan ennaltaehkäisevän työn osalta Sairaala Lapponian perhe- ja mielenterveysklinikalta. Ostopalveluina hankitaan myös erikoisalääkäripalveluita, silmänpohjan kuvaukset ja mammografiatutkimukset.

Kuntayhtymän työterveyshoitaja hoitaa lakisääteiset terveystarkastukset kunnille ja palvelun ostaville yksityisille yrityksille sekä työttömien terveystarkastukset.

Vuodeosastolla on viime vuosina vähennetty vuodepaikkoja hiljalleen tarpeen vähetessä. Vuoden 2018 alusta lähtien paikkoja on ollut 14 (vuonna 2016 24). Vuodeosastolla hoidetaan akuutti- ja pitkäaikaispotilaita, saattohoitopotilaita ja erikoissairaanhoidosta kotiutuvia potilaita. Vuodeosastohoitoa on tarjottu myös naapurikuntiin. Iltaisin, öisin ja viikonloppuisin vuodeosaston sairaanhoitaja tekee hoidon arvioinnin ja ottaa tarvittaessa yhteyden päivystäviin lääkäreihin.

Sähköisiä terveyspalveluita ei ole käytössä. Käytössä oleva potilastietojärjestelmä on AluePegasos.

Tunnuslukuja Pel-Savu	2016	2017
Vuodeosasto hoitopäivät	5704	4805
Avohoitokäynnit	19309	18 449

Sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöt, toimitilat ja tukipalvelut

Terveydenhuollon toimintaa on Pelkosenniemen ja Savukosken kunnissa eri kiinteistöissä. Pelkosenniellä sijaitsee pääterveysasema ja kiinteistön omistaa kansanterveystyön kuntayhtymä. Pääterveysasemalla on sisäilmaongelmia, jonka vuoksi on jouduttu vuokraamaan tiloja jäsenkunnilta. Kuntoutus toimii talonmiehen asuintalossa ja kotisairaanhoidon neuvolassa. Savukosken toimitilojen sisäilmaongelmien takia lääkärinvastaanotto ja laboratorio toimivat vuokratiloissa Savukosken kunnan omistamassa Kylätalossa ja fysioterapia Savukosken vanhustenkotiyhdistys ry:n kahdessa yksiosässä. Hammashoitola on samoista syistä toiminut Pelkosenniemen toimipisteessä sekä neuvolatoiminnat Kiinteistö Oy Sau-Herran vuokratiloissa.¹⁹

Kiinteistöhuollon tehtävistä huolehtii kuntayhtymän oma talonmies. Kiinteistöhuoltoa ostetaan myös Pelkosenniemen kunnalta.

Terveyskeskuksen oma keittiö on tuottanut vuodeosaston ja henkilökunnan ateriapalvelut. Pelkosenniemen kunta osti ravitsemispäällikön palveluja 20 %.

3. Pelkosenniemi

Pelkosenniemen kunnan hallintosäännössä kunnanhallituksen alaisuudessa toimii hyvinvointilautakunta, jossa on sivistys- ja sosiaalitoimen toimialat. Sosiaalitoimeaa johtaa sosiaalijohtaja. Palvelut on jaoteltu hallinnon, lasten ja perheiden palveluihin, ikääntyneiden palveluihin, vammaispalveluihin sekä päihdehuoltoon ja raittiustyöhön sekä muuhun sosiaalityöhön, joka sisältää mm. toimeentulotuen sekä työllistymisen tuen.

Ta 2017	Tp 2017
Lasten ja nuorten palvelut 271 840€	Lasten ja nuorten palvelut 278 473 €
Vanhuspalvelut 1. milj €	Vanhuspalvelut 1.1 milj. €
Vammaispalvelut 989 000 €	Vammaispalvelut 968 000 €
Yht. 2,3 milj €	Yht 2,3 milj. €

¹⁹ Liite – 2 Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilat

Perheoikeudelliset palvelut, perheiden palvelut ja lastensuojelu

Perheoikeudellisia palveluita²⁰ ovat lastenvalvojan tehtävät, johon kuuluvat isyys-, tapaamis-, huolto- ja elatusasiat. Lisäksi järjestetään tarvittaessa valvottuja tapaamisia sekä perheasioiden sovittelua. Perheille on tarjolla sosiaalityön palveluita, koti- ja lastenhoitopalveluita sekä muita avopalveluita. Kasvatus- ja perheneuvolan palvelut hankitaan ostopalveluna Kemijärven Perhe- ja mielenterveysklinikka Lapponialta. Lastensuojelupalveluina²¹ järjestetään avohuollon tukitoimia sekä laitos- ja perhehoitoa. Perheiden sekä lastensuojelun avohuollon palveluiden hallintopäätökset, suunnitelmat sekä arvioinnit tekee sosiaalijohtaja. Käytännön työssä on yksi perhetyöntekijä. Perhetyöntekijän tehtävä on tulossa auki kesällä 2018.

Työkäisten palvelut ja päihdehuolto

Muun sosiaalitoimen²² toimialueelle kuuluu täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki. Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään kunnan omana toimintana Työpaja Sykkeessä sekä sosiaalista työllistämistä. Palkkatuella palkataan vuosittain muutamia henkilöitä. Työpaja Sykkeen toiminnasta vastaa työllisyyskoordinaattori (ma. toimi 31.12.2018 asti kunnan yleishallinnon kustannuspaikalla). Päihdehuollon palveluja hankitaan Kemijärven perhe- ja mielenterveysklinikka, Lapponialta. Myös Pelkosenniemen terveyskeskuksessa on mahdollista saada päihdehuollon palveluita (lyhytaikaista katkaisuhuolto ja jatkohoidon suunnittelua). Yhteistyötä tehdään kunnan sosiaalitoimen ja Pelkosenniemi-Savukoski kuntayhtymän terveyskeskuksen kesken asiakkaan tilanteen mukaisesti.

Vammaispalvelut

Vammaispalvelut²³ edistää vammaisten henkilöiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa sekä ehkäisee ja poistaa vammaisuudesta johtuvia esteitä. Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen piirissä järjestetään asuntojen muutos- ja korjaustyöavustusta, avustetaan ja korvataan henkilökohtaisen avustajan kustannuksia työnantajamallilla tai myönnetään omaishoidontukea. Lisäksi järjestetään kuljetuspalveluita (taksikortit), sekä vammaispalvelulain mukaista palveluasumista omaan kotiin. Lisäksi korvataan tarvittaessa laitteiden ja apuvälineiden hankintaa. Palvelut perustuvat pitkälti palvelutarpeen arviointiin.

Kunta järjestää omaa työ- ja päivätoimintaa Toimintapisteellä. Lisäksi päivä- ja työtoimintaa ostetaan myös Sodankylästä ja Kemijärveltä sekä Kolpeneen kylältä. Kodinhoitoapua saa muutama kotitalous. Kuntouttavaa laitoshuolto hankitaan Kolpeneelta, ja asumispalveluja hankitaan ostopalveluna Kolpeneelta sekä Kemijärven ja Rovaniemen kaupungeilta sekä yksityisiltä palveluntuottajilta. Tutkimus- ja kuntoutusjaksot hankitaan Kolpeneelta.

Ikääntyneiden palvelut

Ikääntyneille Pelkosenniemellä on ollut tarjolla kotipalvelua päivä- ja ilta-aikaan²⁴. Tukipalveluina järjestetään kuljetuspalveluita, ateriapalveluita ja turvapuhelinpalvelua sekä omaishoitoa. Omaishoidontuen soveltamisohjeet on

²⁰ Perheoikeudelliset palvelut: asiakasasioita alle 10 perheellä/vuosi, asiakasperheitä kymmenkunta

²¹ Lastensuojelu: muutamia avohuollon tuen sekä laitos- ja perhehoidon asiakkuuksia, käytännön työssä 1 perhetyöntekijä

²² Työkäisten palvelut: täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen piirissä 10 kotitaloutta, työpaja Sykkeessä n. 12–15 asiakasta, sosiaalisen työllistämisen palveluja 12 kuntalaiselle

²³ Vammaispalvelut: omaishoitoa myönnetty muutamalle kuntalaiselle, muita vammaisasetuusia muutamalle vaikeavammaille, asunnon muutostöitä ja vpl:n mukaista kuljetuspalvelua n. 10–15 hlö, kunnan omassa työ- ja päivätoiminnassa n. 5 hlö, Sodankylästä, Kemijärveltä ja Kolpeneelta ostetaan n. 10 työ- ja päivätoiminnan paikkaa, kodinhoitoapua n. 10 kotitaloudelle

²⁴ Ikääntyneiden palvelut: Kotipalvelua päivä- ja ilta-aikaan n. 21 kotitaloudelle, tukipalveluita 39 asiakkaalle, omaishoitoa 9 kuntalaiselle, omaishoidon tuki 400–785€/kk, palvelukoti Onnelassa tehostettua asumispalvelua 22 asukkaalle ja intervallihuolto 1–2 asiakkaalle

päivitetty vuonna 2017. Tehostettua asumispalvelua järjestetään Palvelukoti Onnelassa 22 asukkaalle. Palvelukodilla on myös tarvittaessa tuettu kotona asuvia ikäihmisiä iltaisin ja öisin. Turvapuhelinhälytyksen ohjautuvat Palvelukodille. Palvelukodissa on järjestetty myös intervallihoitoa 1-2 asiakkaalle. Palvelukodilla ei ole asiakastietojärjestelmää. Toimintapisteellä (kehitysvammaisten toimintapiste) järjestetään ikääntyneille päivätoimintaa yhtenä päivänä viikossa.

Muu sosiaalitoimi

Sosiaalipäivystys²⁵ virka-aikana toteutetaan kunnan omana toimintana suoran sosiaalipäivystysnumeron kautta. Vaateet sosiaalipäivystystä kohtaan ovat tiukentuneet ja asettavat sille haasteita. Kunnassa työskentelee yksi kelpoisuusehdot täyttävä sosiaalipäivystäjä. Tarvittaessa (esim. lomat) virka-aikainen sosiaalipäivystys pyritään ostamaan Kemijärveltä tai Savukoskelta.

Virka-ajan ulkopuolinen etupäivystys ostetaan Rovaniemen kaupungilta huhtikuusta 2018 alkaen. Virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystyksen takapäivystys toteutetaan yhteistyössä Savukosken, Sallan ja Kemijärven kanssa. Pelkosenniemen sosiaalipäivystäjä toimii takapäivystäjänä Itä-Lapin neljän kunnan alueella noin 6 viikkoa vuodessa.

Asiakastietojärjestelmänä sosiaalihuollossa on käytössä Effica, yksilö- ja perhehuolto (YPH).

Pelkosenniemen kunnan työntekijöiden palkanlaskenta hankitaan Tilitoimisto Monetralta.

4. Salla

Sallan kunnan hallintosäännön mukaisesti kunnassa toimii kaksi lautakuntaa: tekninen lautakunta ja hyvinvointipalvelulautakunta, jonka kuudesta jäseneltä yhden tulee olla kolmannen sektorin (järjestöt, yhdistykset) esittämä henkilö. Hyvinvointipalvelulautakunnan toimiala koostuu sivistys-, sosiaali- ja terveyspalveluista ja käyttää kunnalle säädettyä ratkaisuvalltaa sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta perusterveydenhuollosta, erikoissairaanhoidosta, sosiaalityöstä ja vanhus- ja vammaistyöstä. Sosiaali- ja terveyspalveluista vastaa sosiaali- ja terveysjohtaja ja hänen alaisuudessaan toimii kolme tulosaluejohtajaa: johtava lääkäri, hoitotyön johtaja ja johtava sosiaalityöntekijä.

Sallan kunnan sosiaali- ja terveydenhuollossa työskentelee yhteensä 198 ammattilaista. Terveys- ja sosiaalihuollon erityistyöntekijöiden rekrytoinnissa ja sijaisuuksiin rekrytoinneissa on haasteita. Sosiaalityön järjestämisestä hankaloittaa työntekijöiden vaihtuvuus, jolloin myös sosiaalipalveluiden kehittämiseksi ei jää aikaa. Lääkärirekrytointi tapahtuu yksityisiltä toimijoilta ja on näin ollen taloudellisesti kallista.

Ta 2017	Tp 2017	Ta 2018
Sosiaalityö 1,56 milj. €	Sosiaalityö 2,1 milj. €	Sosiaalityö 1,95 milj. €
Vanhus ja vammaistyö 5,6 milj. €	Vanhus ja vammaistyö 5,4 milj. €	Vanhus ja vammaistyö 5,7 milj. €
Perusterveydenhuolto 5,1 milj. €	Perusterveydenhuolto 5,2 milj. €	Perusterveydenhuolto 5 milj. €
Yht. 12,6 milj. €	Yht. 12,7 milj. €	Yht 12,7 milj. €

²⁵ Sosiaalipäivystys: kelpoisuusehdot täyttäviä sosiaalipäivystäjiä 1 hlö, toimii takapäivystäjänä 6 vk/vuosi

Terveysthuollon palvelut

Perusterveydenhuollon palvelut järjestetään 3653 asukkaan väestöpohjalle. Hoitoon pääsy lääkärin vastaanotolle toteutuu 3-4 viikon kuluessa, hoitajavastaanotolle 2-3 päivän kuluessa²⁶. Virka-ajan lääkäripäivystys toimii Sallassa, virka-ajan ulkopuolella hyvinvointikeskus Lapponiassa Kemijärvellä klo 21 saakka kuntien yhteistyönä ja klo 21-8 välisenä aikana Lapin keskussairaalassa Rovaniemellä. Terveyskeskuksessa toimii oma laboratorio ja röntgen.

Suun terveydenhuollossa hoitoon pääsy toteutuu hoitotakuun piirissä. Suun terveydenhuollossa yhteistyötä tehdään Kemijärven kanssa.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa asioivat myös Sallan lukiossa opiskelevat venäläiset opiskelijat.

Ostopalveluina hankitaan erikoislääkäripalveluista - geriatri, psykiatri, suukirurgi ja oikojahammaslääkäri. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto hankkii ostopalveluna psykologi ja lasten psykiatripalveluita. Kuvantamisen osalta hankitaan erityistutkimuksia (MRI, CT). Ostopalveluina hankitaan myös toimintaterapiaa, lymfaterapiaa, peruukin sovitukset ja tietyt apuvälinesovitukset. Mielenterveys- ja päihdepalveluita hankitaan oman toiminnan lisäksi Perhe- ja mielenterveysklinikka Lapponiasta Kemijärveltä.

Terveyskeskuksessa toimii akuutti- ja kuntoutusosasto. Osaston paikkaluku vaihtelee 15- 21 vuoden 2018 aikana terveyskeskuksen remontista johtuen. Remontin loppuessa akuutti- ja kuntoutusosaston paikkaluku tulee olemaan 17. Akuutti- ja kuntoutusosastolla ei ole päivystystä. Vuodeosastohoidossa Itä-Lapin kunnissa tehdään yhteistyötä vuodeosastojen paikkatilanteen mukaan.

Sallan kunta on ulkoistanut oman henkilöstön lakisääteisen työterveyshuollon 1.9.2017 alkaen Terveystalo Oy:lle. Yrityksellä on toimipaikka Sallan kunnan osoittamassa toimitilassa ja se tarjoaa työterveyspalveluja myös muille työnantajille. Sallan kunnan työterveyshuolto kattaa lakisääteisen työterveyshuollon.

Erikoissairaanhoidon ja ensihoidon palvelut tuottaa Lapin sairaanhoitopiiri. Erikoissairaanhoidon palveluita ostetaan myös Hyvinvointikeskus Lapponiasta.

Sähköisiä terveyspalveluita on hyvin vähän, geriatrin etävastaanottoa ja hoitoneuvotteluita on noin kerran viikossa.

Tunnuslukuja Salla	2017
Vastaanottokäynnit yht	12 637
hoitaja	6769
lääkäreiden päivystyskäyntejä	3419
lääkäreiden ajanvarauskäyntejä	2449
Hammashuollon käynnit yht	4000
suuhygienisti	738
hammaslääkäri	3163
erikoishammaslääkäri	99

²⁶ Sallan kunta- Tilinpäätös 2016

Sosiaalihuollon palvelut

Sosiaalityön toimiala sisältää sosiaalityöntekijät, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen, ehkäisevän sosiaalityön (perhetyö, päihdetyö, lapsiperheiden kotipalvelu), vammaispalvelut, lastensuojelun, lastenvalvojan tehtävät, sosiaalipäivystyksen, sosiaaliasiamiehen tehtävät sekä työllistämistä tukeva toiminnan. Sosiaalitoimen asiakas- ja perhepalvelutehtävät on kuvattu 7 palvelutehtävän mukaisesti ja lopuksi on kuvattu muita sosiaalitoimen tehtäviä.

Perheoikeudelliset palvelut, lapsiperheiden palvelut ja lastensuojelu

Perheoikeudellisia palveluita²⁷ on Sallassa käyttänyt noin 25 perhettä vuosittain. Sosiaalihuoltolain mukaisia lapsiperheiden palveluina²⁸ on Sallassa tarjolla kotipalvelua, perhetyötä, tukiperhetyötä. Kaikkiaan tukea on saanut noin 10–15 perhettä ja tavoitteena on, että tukea saataisiin perheille nykyistä aikaisemmin. Lapsiperheiden kotipalvelua tulee neuvolan perhetyön kautta.

Lastensuojelutoimien²⁹ piirissä on Sallassa ollut noin 30 perhettä, jolle on tarjottu sosiaalityön palveluina taloudellista tukea, tehostettua perhetyötä, perhekuntoutusta. Lisäksi lapsia on jouduttu sijoittamaan kiireellisesti sekä ottamaan huostaan lapsen edun ja turvallisuuden varmistamiseksi. Lastensuojelun kautta tukea tarjotaan myös perhetyönä, tukiperhetyönä ja perhekuntoutuksena. Perhehoidon ja laitospalveluiden tarve kasvoi voimakkaasti vuonna 2017.

Työikäisten palvelu ja päihdehuolto

Toimeentulotukea Sallassa on vuonna 2017 saanut 77 perhettä, joka johtui pääsääntöisesti siitä, että toimeentulotuen ns. Kela-siirtymän johdosta oli tehty runsaasti alkuvuoden 2017 kattavia päätöksiä siirtymätilanteen helpottamiseksi. Kunnan vastuulle jäänyttä ehkäisevää toimeentulotukea sai 10 perhettä. Kuntouttavan työtoiminnan piirissä on ollut 7 kuntalaista.³⁰

Sallan kunnassa toimii päihdetyöntekijä ja työikäisille päihde- ja mielenterveysasiakkaille tarjotaan tukea ensisijaisesti kotiin sekä mahdollisuutta osallistua esimerkiksi päivä- ja työtoimintaan.

Vammaispalvelut

Vammaispalvelujen³¹ piirissä on Sallassa 67 asiakasta, joista 78 % on voimassa oleva palvelusuunnitelma. Asunnon muutostöitä tehtiin vuonna 2017 kaikkiaan 7 kotiin. Henkilökohtainen avustaja on 37 kuntalaisella. Vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua saa 25 asukasta ja se hoidetaan taksimaksukortilla. Palveluasumisen piirissä on kaikkiaan 7 henkilöä, joista tehostetun asumispalvelun asumisyksikkö Kotikullassa asuu 20 henkilöä. Vammais- ja kehitysvammahuollon erikoispalveluja haetaan mm. Kehitysvammakuntayhtymä Kolpeneelta, mutta myös muualla Suomessa asuu Sallan kuntalaisia kotikuntalain perusteella.

²⁷ Perheoikeudelliset palvelut: palvelujen piirissä n. 25 perhettä/vuosi

²⁸ Lapsiperheiden palvelut: palveluja saanut n. 10–15 perhettä

²⁹ Lastensuojelu: palvelujen piirissä n. 30 perhettä

³⁰ Työikäisten palvelut: toimeentulotukea saanut 77 perhettä, ehkäisevää toimeentulotukea 10 perhettä, kuntouttavan työtoiminnan piirissä 7 kuntalaista

³¹ Vammaispalvelut: yhteensä n. 67 asiakasta (78%:lla voimassa oleva palvelusuunnitelma), asunnon muutostöitä tehtiin 7 kotiin, henkilökohtainen avustaja 37 kuntalaisella, vpl:n mukaista kuljetuspalvelua saa 25 hlö, palveluasumisen piirissä 7 hlö, Kotikullassa asuu 20 hlö, toimintakeskuksessa toimintaa 25–26 kehitysvammaiselle ja 3–4 mielenterveysasiakkaalle, 1 vastaava ohjaaja, 3 ohjaajaa ja 0,3 laitospulaista

Toimintakeskus tarjoaa päivä- ja työtoimintamahdollisuuksia kehitysvammaisille. Toimintakeskuksessa on myös kahvio- ja kanttiinipalveluita. Tarjolla on tehtäviä sekä toimintakeskuksessa että avotyönä. Toimintakeskus tarjoaa toimintaa 25-26 kehitysvammaiselle ja 3-4 mielenterveysasiakkaalle. Henkilökuntaa on vastaava ohjaaja, 3 ohjaajaa ja 0,3 laitosapulaista.

Ikäihmisten palvelut

Sallassa on pyritty panostamaan vanhuspalvelulain mukaisiin ennaltaehkäiseviin sekä hyvinvointia edistäviin kotikäynteihin 75-vuotta täyttäneille³². Kotihoitona tarjotaan asiakkaiden kotona tehtävää hoitoa ja huolenpitoa sekä tukipalveluina mm. ateria-, kuljetus ja pyykkipalveluita. Siivouspalveluihin saa palvelusetelin. Kotihoidon piirissä on Sallassa 180 asukasta. Kotiin viedään Sallassa 446 ateriaa viikossa ja aterian hinta on 6,35€. Lisäksi Hopeaharjun palvelukeskuksessa käy päivittäin 30-40 ikäihmistä ruokailemassa. Ateriat toimitetaan Hopeaharjun kunnan keittiöltä ja ne laskutetaan sosiaalitoimen kautta. Aterioiden kuljetuksesta vastaa kotihoito. Omaishoidontukea Sallassa saa 92 ikäihmistä ja omaishoitoa tuetaan mm. intervalli- ja lomapaikoin Hopeaharjun asumispalveluyksikössä. Omaishoidon tuen määrä vaihtelee alle 400 – 775 €/kk tuen tarpeen mukaan. Lisäksi Sallassa on 270€ tuki, joka myönnetään 42 hlö:lle. Ikäihmisten sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua saa 25 asiakasta.

Palveluasumista tarjotaan lautakunnan asettamien kriteerien mukaisesti ja asiakasvalinnasta vastaa SAS-ryhmä. Asumispalvelupäätökset tekee sosiaalityöntekijä. Asumispalveluyksikön (9 kpl) toiminnasta vastaa lähiesimies ja heidän esimiehenään toimii hoitotyön johtaja.

Ikääntyneillä ja mielenterveyskuntoutujilla on mahdollisuus päästä asumaan 14 paikkaiseen hoitokoti Hillaan (tehostettu asumispalvelu). Toiminnan tavoitteena on asukkaiden toimintakyvyn kehittäminen siten, että tulevaisuudessa yövalvonta siirtyisi kotihoidon yöhoidon vastuulle.

Hopeaharjun vanhainkodissa on laitospuolitoiminen hoivaosasto lopettanut toimintansa vuoden 2018 alusta ja siellä tarjotaan tehostettua palveluasumista ikäihmisille (24 paikkaa). Hopeaharjussa on lisäksi kuusi intervallipaikkaa esimerkiksi omaishoidon vapaiden järjestämiseksi. Sallan palvelukoti tarjoaa 28 asunnossa ja yhteisissä tiloissa tehostettua palveluasumista ja toimii Hopeaharjun yhteydessä. Kinttalakoti tarjoaa 13 paikkaisena tehostettua palveluasumista erityisesti muistisairaille.

Päivisin yhden hoitajan tukea on jatkuvasti tarjolla kuudelle asukkaalle Kullerokodissa. Ilta- ja yöaikaan tuki tukee muilta kotihoidon työntekijöiltä. Hopeaharjun vieressä on Museotien tukiasuntoja 18 huoneiston verran ja niissä asumista tukee kotihoito. Lisäksi ikääntyneet voivat hakeutua Vanhustenkotiyhdistyksen vuokra-asuntoyksiöihin, joita on 49 (Ruuhenranta) ja Hannunpiha 6. Niihin saa tarvittaessa tuen Sallan kunnan kotihoidon kautta.

Muu sosiaalitoimen tehtäväala

Rakenteellista sosiaalityötä toteutetaan vahvasti yhteistyössä kunnan muiden toimialojen kanssa osana arkityötä. Tietoa sosiaalihuollon asiakkaiden tilanteesta viedään aktiivisesti kunnan toimielimiin ja kuntalaisten hyvinvointia pyritään edistämään pitkäjänteisen ja kokonaisvaltaisen suunnittelun kautta mm. Hyvinvointikertomuksen kautta.

³² Ikäihmisten palvelut: kotihoidon piirissä 180 asiakasta, koteihin viedään 446 ateriaa/vk, aterian hinta 6,35€, Hopeaharjun palvelukeskuksessa ruokailee 30–40 ikäihmistä/pv, omaishoidon tukea saa 92 ikäihmistä, omaishoidon tuki 400–775€/kk (lisäksi 270€ tuki, jota saa 42 hlö), sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua saa 25 hlö, hoitokoti Hillassa 14 as.paikkaa, vanhainkoti Hopeaharjussa 24 paikkaa ja 6 intervallipaikkaa, Sallan palvelukodissa 28 asuntoa, Kinttalakodissa 13 paikkaa, Kullerokodissa 6 as.paikkaa, Museotiellä 18 tukiasuntoa, Vanhustenkotiyhdistyksen vuokra-asuntoyksiöitä Ruuhennannassa 49 ja Hannunpohissa 6

Sosiaalipäivystys³³ järjestetään virka-aikana omana toimintana. Vuoden 2018 alusta virka-ajan ulkopuolinen etupäivystys hankitaan Rovaniemen kaupungilta erillisen sopimuksen mukaisesti. Virka-ajan ulkopuolinen takapäivystys järjestetään Kemijärven kaupungin ja Savukosken ja Pelkosenniemen kuntien kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Sallan vastuulla on alueen virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystys noin 12 viikkoa vuodessa. Sosiaalipäivystysasioita tulee noin päiväaikana keskimäärin viisi puhelua viikossa. Virka-ajan ulkopuolella ehkä kerran kuukaudessa.

Sosiaalipalveluiden osalta sosiaalitoimistossa käytetään asiakastietojärjestelmänä Effican Yph-asiakastietojärjestelmää. Asumispalveluissa ja kotihoidossa on käytössä Lifecare. Asiakasrekistereitä on useita eri toimialoittain. Sosiaalihuollossa on 17 rekisteriselostetta. Paperimuotoinen asiakasasiakirja-aineisto säilytetään työhuoneissa ja sosiaalihuollon arkistotilassa.

Sallan kunta on tehnyt sopimuksen sosiaaliasiamiehen palveluista Merikratos OY:n kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöt, toimitilat ja tukipalvelut

Terveydenhuollon toiminta tuotetaan pääasiassa Sallan terveyskeskuksessa, joka sijaitsee Sallan kuntakeskuksessa. Toimitilat ovat kunnan omat ja kunta hoitaa omana toimintana kiinteistöhuollon.³⁴ Terveyskeskusta on saneerattu yhtäjaksoisesti vuodesta 2006 alkaen. Terveyskeskuksen investointihanke etenee suunnitelman mukaisesti ja tavoitteena on saada hanke päätökseen vuoden 2019 alussa. Terveyskeskus on saneerattu lähes kokonaan vastaamaan tämän hetkistä tarvetta ja nykyaikaisten vaatimusten ja lainsäädännön mukaiseksi.³⁵

Ikäihmisten tehostettu palveluasuminen, kehitysvammaisten tehostettu palveluasuminen ja mielenterveyskuntoutujien tehostettu palveluasuminen on järjestetty kunnan omissa kiinteistöissä.

Kunta tuottaa ateriahuollon palvelut sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteisiin ja ateriahuollon palvelut eivät ole kunnassa soten alaista toimintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut kunta tuottaa itse.

5. Savukoski

Savukosken kunta tuottaa itsenäisesti sosiaalihuollon tehtävälleen kuuluvat palvelut. Toimialasta vastaa sosiaalilautakunta ja niitä johtaa sosiaalisihteri-lastenvalvoja apunaan toimistosihteri. Muina esimiehinä toimivat vastaava sairaanhoitaja ja ravitsemispäällikkö.

Sosiaalitoimessa työskentelee yhteensä 26 henkilöä.

³³ Sosiaalipäivystys: virka-ajan ulkopuolista sosiaalipäivystystä 12 vk/vuosi, sosiaalipäivystysasioita virka-aikana n. 5 puhelua/vk ja virka-ajan ulkopuolella n. 1/kk

³⁴ Liite 2 – Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilat

³⁵ Sallan kunta - Talousarvio 2018, taloussuunnitelma 2019-2020

Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018
Vanhus- ja vammaispalvelut 1,3 milj.€	Vanhus- ja vammaispalvelut 1,4 milj. €	Vanhus- ja vammaispalvelut 1,6 milj. €
Sosiaalipalvelut 278 398 €	Sosiaalipalvelut 342 000 €	Sosiaalipalvelut 323 000 €
Yht. 1,6 milj. €	Yht. 1,7 milj. €	Yht. 1,9 milj. €

Perheoikeudelliset palvelut, lapsiperheiden palvelut ja lastensuojelu

Sosiaalisihiteeri-lastenvalvoja vastaa tehtäväalueesta itsenäisesti. Eri perheoikeudellisia tehtäviä³⁶ on vuosittain kymmenkunta, lastensuojeluilmoituksia saman verran³⁷. Asiakkuuksia on lastensuojelun piirissä ollut vuosittain puolenkymmentä. Käsittelyjen lainmukaisissa määrärajoissa on pysytty. Perheille on tarjolla sosiaalityöntekijän tukea, taloudellista tukea sekä perhetyötä. Kemijärven kasvatus- ja perheneuvola- ja mielenterveyspalveluita hyödynnetään tarvittaessa ja ajoittain on jouduttu sijoittamaan alaikäisiä perhekotiin tai lastensuojelulaitoksiin.

Työikäisten palvelut ja päihdehuolto

Sosiaalisihiteeri-lastenvalvojan antaman ohjauksen ja tuen lisäksi Savukoskella on tarjolla välitystilipalvelua vajaalle kymmenelle kuntalaiselle³⁸. Vuonna 2017 toimeentulotukea myönnettiin 13 kotitaloudelle. Kuntouttavassa työtoiminnassa oli noin kaksikymmentä kuntalaista vuoden aikana ja kotipalvelun piirissä 8 kotitaloutta. Työllistämisen tukena toimii myös työtoiminnan ohjaaja ja palvelun tukikohtana toimii Työtoimintapaikka Sykkeen vuokratilat kylän keskustassa. Päihdehuollon tukea hankitaan Perhe- ja mielenterveysklinikka Lapponiasta Kemijärveltä. Laitoskuntoutuspalveluja päihdeasiakkaille on hankittu lähinnä Lapin päihdeklinikan kautta, mutta käyttöä ei ole ollut vuosittain.

Vammaispalvelut

Sosiaalisihiteeri-lastenvalvoja vastaa Savukosken kunnan vammaispalveluista³⁹. Omaishoidon tukea saa muutama asiakas, samoin kotipalvelua tarjotaan noin kymmenelle kuntalaiselle. Lisäksi on tarjottu asunnon muutostöitä sekä siivous- ja pihatyöapua on järjestetty työtoiminnan kautta. Päivätoimintaa on järjestetty yksilöllistettyinä ratkaisuin tai Pelkosenniemen kunnalta ostopalveluna. Henkilökohtaisen avun päätös on 7 kuntalaisella, kuljetuspalvelupäätös 10 asiakkaalla ja palveluasumisesta on päätös kuudella kuntalaisella. Erityshuollon päivätoiminta, neuvola- ja asumispalvelut sekä laitoshoidon on järjestetty ostopalveluna.

³⁶ Perheoikeudelliset palvelut: tehtäviä n. 10 kpl/vuosi

³⁷ Lastensuojelu: lastensuojeluilmoituksia n. 10 kpl/vuosi, lastensuojelun asiakkuuksia puolenkymmentä/vuosi

³⁸ Työikäisten palvelut: välitystilipalvelua vajaalle 10 kuntalaiselle, toimeentulotukea 13 kotitaloudelle, kuntouttavassa työtoiminnassa n. 20 kuntalaista/vuosi, kotipalvelun piirissä 8 kotitaloutta

³⁹ Vammaispalvelut: omaishoidon tukea saa muutama asiakas, kotipalvelua n. 10 kuntalaista, henkilökohtaisen avun päätös 7 kuntalaisella, kuljetuspalvelupäätös 10 kuntalaisella, palveluasumisesta päätös 6 kuntalaisella

lääkäiden palvelut

lääkäiden palveluina⁴⁰ Savukoskella on tarjolla kotipalvelua, omaishoidon tukea sekä tuettua ja tehostettua asumista sekä laitosasumista. Omaishoidon tukea saa 9 iäkästä kuntalaista ja kotipalvelun piirissä on 34 vanhuskotitaloutta. Sosiaalihuoltolain mukaisessa palveluasumisessa on muutama kuntalainen. Kunnan omistama Saukoti tarjoaa tehostettua palveluasumista 35 asukaspaiikallaan. Lisäksi käytössä on 1-2 intervelliipaikkaa. Vanhustenkotiyhdistyksen rivitalot on rakennettu Saukodin yhteyteen. Tarvittaessa 10 asukkaalle tarjotaan tukea palvelukodin puolelta ja suuri osa asukkaista ruokailee palvelukodilla. Turvarannekkeiden hälytykset ohjautuvat palvelukodille.

Muut sosiaalitoimen tehtävät

Sosiaaliasiamiestoiminnasta on sopimus Merikratos OY:n kanssa. Velkaneuvonnasta on sopimus Kemijärven kaupungin kanssa. Savukoski osallistuu Itä-Lapin virka-ajan ulkopuoliseen sosiaalipäivystykseen 5 viikkoa vuodessa ja vastaa yhteistyöllä naapurikuntien kanssa virka-aikaisesta sosiaalipäivystyksestä⁴¹.

Savukoskella ei sosiaalihuollossa ole käytössä sähköistä asiakastietojärjestelmää. Asiakirjat laaditaan Word- tai excel-mallipohjilla ja arkistoidaan paperiakteihin.

Ravintohuolto kuuluu edelleen sosiaalihuollon palveluihin. Kunnassa on käynnistetty keskustelu sen siirtämisestä pois sote-uudistuksen vuoksi. Ruokakuljetukset järjestetään kunnan omana toimintana ensisijaisesti kiinteistöhuollon ja kotipalvelun toimesta.

6. Ympäristöterveydenhuolto

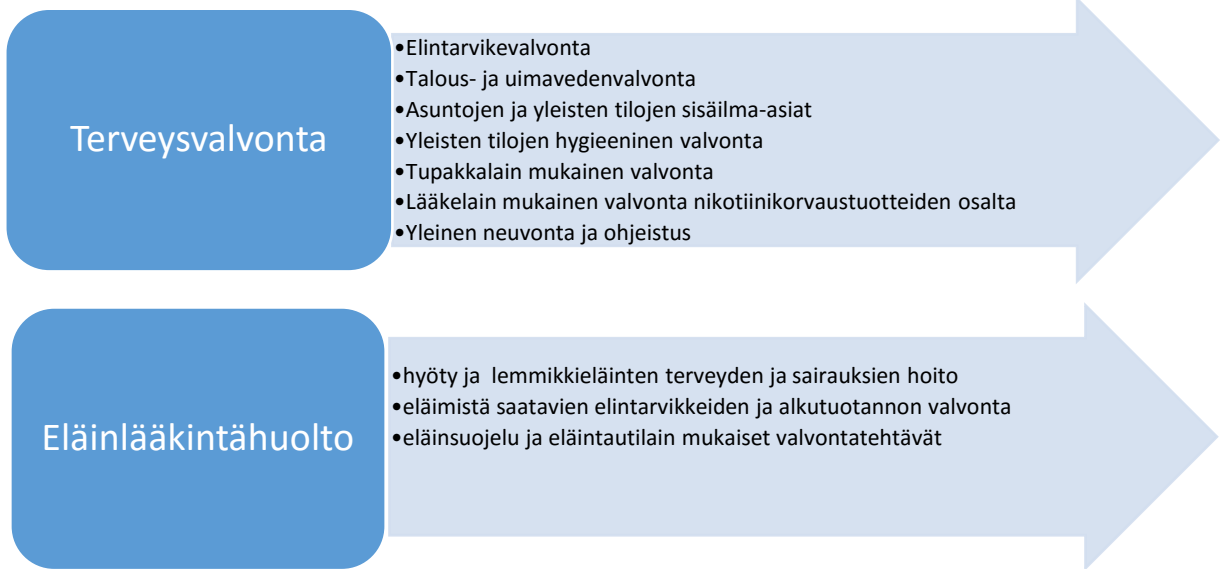
Ympäristöterveydenhuollon kokonaisuus

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä ja perusterveydenhuoltoa. Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on ihmisen elinympäristöstä johtuvien terveydellisten vaarojen ja haittojen ehkäiseminen ja vähentäminen sekä väestön terveyden ja viihtyvyyden edistäminen valvomalla ja parantamalla elinympäristön terveydellistä laatua. Ympäristöterveydenhuollon kunnalliset yksiköt ja aluehallintovirasto vastaavat terveydensuojelu-, elintarvike-, tupakka- ja lääkelain (nikotiinikorvausvalmisteet), sivutuotelain, eläinlääkintähuoltolain, eläinsuojelulain, eläintautilain, eläinkuljetuslain sekä lain eläintunnistusjärjestelmästä ja maataloustukien täydentävien ehtojen edellyttämistä valvonta-, neuvonta- ja tarkastustehtävistä. Lisäksi kunnalliset yksiköt vastaavat käytännön eläinlääkinnästä. Käytännön työtä tekevät terveystarkastajat ja eläinlääkärit sekä avustava henkilöstö.⁴²

⁴⁰ lääkäiden palvelut: omaishoidon tukea 9 kuntalaiselle, kotipalvelun piirissä 34 kotitaloutta, sosiaalihuoltolain mukaisen palveluasumisen piirissä muutama kuntalainen, Saukodissa 35 as.paikkaa ja 1–2 intervelliipaikkaa, tarvittaessa Vanhustenkotiyhdistyksen rivitalojen 10 asukkaalle tukea Saukodin puolelta

⁴¹ Sosiaalipäivystys: virka-ajan ulkopuolista sosiaalipäivystystä 5 vk/vuosi

⁴² Nurmi 2017

Terveydensuojelulain (763/1994) mukaan kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua, tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa. Tämän ohella kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma. Terveydensuojelulain useimmat valvontakohteet ovat joko luvan- tai ilmoituksenvaraisia, jolloin terveydensuojeluviranomainen tekee hakemusta tai ilmoitusta koskevan päätöksen tai rekisteröi toiminnan ennen kuin kohde tulee valvonnan piiriin.

Kuntien on huolehdittava elintarvikelain (23/2006) mukaisesta elintarvikevalvonnasta sekä laadittava säännöllistä valvontaa koskeva kunnan elintarvikevalvontasuunnitelma. Valvonnan on oltava yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäistä terveysvaaroja ja suojata kuluttajaa taloudellisilta tappioilta. Elintarvikevalvonnan tarkastukset ovat suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksia, elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyviä tarkastuksia ja muita tarkastuksia (kuten asiakasvalitukset, ruokamyrkytyspäilyt). Suunnitelmallisen valvonnan kohteet luokitellaan elintarvikkeiden valmistukseen (mm. leipomot ja laitokset), myyntiin, tarjoiluun, kuljetuksiin ja varastointiin sekä kontaktimateriaalitoimintaan ja alkutuotannon valvontaan. Tarkastuskäynneillä voidaan ottaa myös näytteitä (elintarvikenäytteet, pintapuhtaus).

Kuntien on lakisääteisesti huolehdittava myös eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon terveydellisestä valvonnasta. Alkutuotannon osalta lähinnä maidontuotantotilojen hygieniatarkastuksia on tehty.

Ympäristöterveydenhuollon yksiköt myöntävät tupakkatuotteiden ja nikotiinivalmisteiden myyntiin tarvittavat luvat. Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat tupakointitilalliset ravintolat ja tupakkatuotteiden ja nikotiinivalmisteiden sekä nikotiinikorvausvalmisteiden myyntipaikat. Terveydensuojelulain mukaisten tarkastusten yhteydessä valvotaan tupakointikieltoja esimerkiksi oppilaitoksissa ja päiväkodeissa. Valvonta koskee siis tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiinivalmisteiden ja nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista. Lisäksi valvotaan tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokielloja koskevien säännösten noudattamista sekä tupakointikielloja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista. Tupakkalain uudistuksen myötä valvontaviranomainen käsittelee myös tupakointikieltoa koskevat hakemukset (asuntoyhteisöjen parvekkeet ja sisätilat). Toimintaa ohjaavat tupakkalaki (549/2016) ja lääkelaki (395/1987).

Eläinlääkintähuolto huolehtii eläinlääkintähuoltolain (765/2009) mukaisesti sekä hyötyä että lemmikkieläinten terveyden ja sairauksien hoidosta. Lisäksi tehtäviin kuuluvat mm. eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja alkutuotannon valvonta sekä eläinsuojelu ja eläintautilain mukaiset valvontatehtävät. Kunnan/ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen on järjestettävä arkisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaiden pitämiä kotieläimiä varten sekä yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on asuinpaikka alueella. Kiireellinen eläinlääkäriapu on järjestettävä alueella vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten.

Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuolto

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009) edellyttää, että ympäristöterveydenhuollon tehtävät järjestetään yhteistoiminta-alueilla, joissa on käytettävissä vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit.

Pelkosenniemi, Savukoski, Salla ja Kemijärvi ovat muodostaneet 1.1.2013 ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen. Jäsenkuntia ovat Pelkosenniemi ja Savukoski ja osajäsenkuntia Salla ja Kemijärvi. Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuolto on Pelkosenniemen – Savukosken ktt:n ky alainen tulosalue. Sopijaosapuolten jäsen ja osajäsenkunnat muodostavat yhteiseksi toimielimekseen ympäristöterveyslautakunnan, jonka tehtävänä on toimia ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisena viranomaisena yhteistoiminta-alueella.

Kuntien yhteistoiminnasta ympäristöterveydenhuollon järjestämiseksi on laadittu kuntien kesken sopimus. Kuntien ympäristöterveydenhuollon maksuosuudet määräytyvät kuntien asukasluvun mukaan. Eläinlääkintähuollon osalta kustannukset määräytyvät sekä asukasluvun (75 %) että käytön mukaisesti (25 %).

Ympäristöterveydenhuollon talousarvio ja tilinpäätös:

Ta 2017	Tp 2017	Ta 2018
728 200 €	689 572 €	

Pelkosenniemen-Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymän ympäristöterveyslautakunta on 1.1.2016 alkaen toiminut Kemijärven, Pelkosenniemen ja Savukosken kuntien ympäristönsuojeluviranomaisena ja sen alaisena viranhaltijana ympäristönsuojelusihteeri 70 % työajalla. Ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviin kuuluu monissa laeissa määriteltyjen ympäristönsuojelun lupa- ja valvontatehtävien lisäksi ympäristönsuojelun yleinen edistäminen sekä sopimuskuntien paikallistason yleinen ympäristönsuojelun edun valvonta. Sallan kunta huolehtii ympäristönsuojelun omana toimintana. Valmistelut ympäristönsuojelun siirtämisestä takaisin kuntien tehtäväksi on käynnistetty, sillä ympäristönsuojelun tehtävät jäävät maakuntauudistuksen yhteydessä kuntien tehtäviksi. Suunnitelmallisen valvonnan ohella terveystarkastajien työaikaa vie paljon ennalta suunnittelemaan valvontatyö ja tällaisia ovat koulujen sisäilmaongelmien tarkastaminen ja talousveden saastumisongelmat.

Ympäristöterveydenhuollossa työskentelee yhteensä 11 henkilöä kuntien alueella. Kemijärven terveystarkastajista toinen toimii johtavana terveystarkastajana, ja vastaa valvonnan koordinoinnista koko alueella. Savukosken toimipisteessä on työskennellyt yksi eläinlääkäri, joka toimii myös koko alueen ympäristöterveysjohtajana.

Eläinlääkärivastaanottoja on jokaisessa Itä-Lapin kunnassa ja yksityisiä eläinlääkärivastaanottoja ei ole. Virka-aikainen päivystys järjestetään pääsääntöisesti jokaisessa kunnassa ja virka-ajan ulkopuolinen eläinlääkäripäivystys on

hoidettu alueen omien eläinlääkärien kesken. Lain mukaan kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkina vuorokauden aikoina. Virkaeläinlääkärit toimivat myös Avin sivutoimisina poronlihantarkastuseläinlääkäreinä, sillä Sallassa ja Kemijärvellä toimii poroteurastamot. Eläinlääkinnässä tietojärjestelmänä toimii Provet ja terveystarkastuksessa Terve-kuu.

Savukoskella ja Pelkosenniellä ympäristöterveydenhuolto toimii Pelkosenniemen-Savukosken ktt:n ky:n omistamissa tiloissa. Kemijärvellä ja Sallassa toimitaan vuokratiloissa.

Tunnuslukuja	2017
Hyötyeläinkäyntejä	528
Hoidettuja pieneläimiä	3379
Viranomaistoimituksia	115
Porojen loislääkintää	21621
Terveystarkastuksen tarkastuskäyntejä	177
Erilaisia näytteitä (talousvedet, pintapuhdistusnäytteet)	272

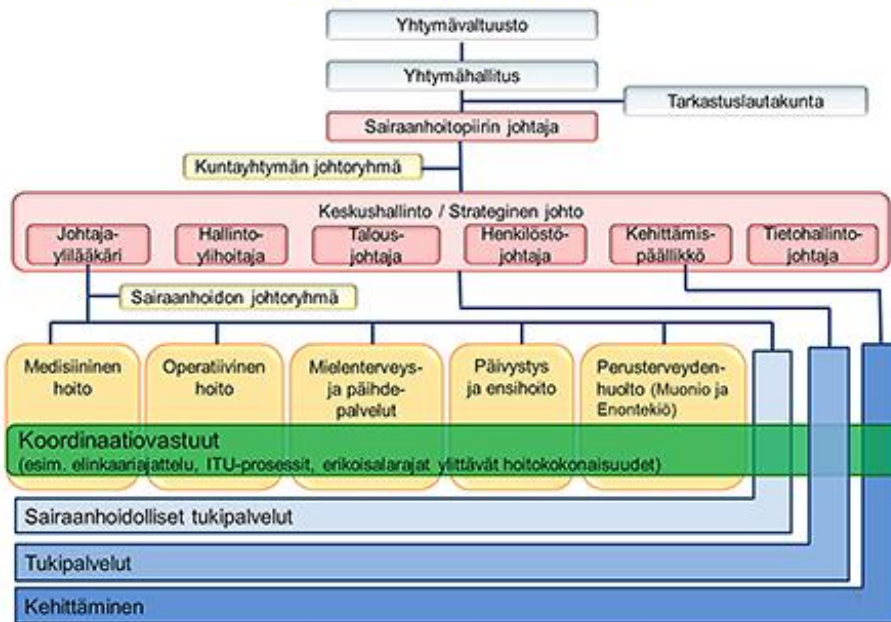
6. Lapin sairaanhoitopiiri

Lapin sairaanhoitopiiri on 15 kunnan omistama kuntayhtymä, joka vastaa alueensa väestön erikoissairaanhoidon palveluista sekä päihdeongelmaisten hoidosta ja kuntoutuksesta yhteistyössä perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon kanssa. Lapin sairaanhoitopiiri tuottaa palvelut 117 704 väestöpohjalle. Lapin sairaanhoitopiiri on laajan päivystyksen sairaala.

Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymän ylintä päätösvaltaa käyttää 33-jäseninen valtuusto, joka valitsee toimikaudelleen sairaanhoitopiiriä johtavan 7-jäsenisen hallituksen ja 5-jäsenisen tarkastuslautakunnan.

Hallituksen alaisuudessa toimii keskushallinto, jota johtaa sairaanhoitopiirin johtaja. Keskushallintoon kuuluvat johtajan lisäksi johtavat viranhaltijat: johtajaylilääkäri, talousjohtaja, hallintoylihoitaja, henkilöstöjohtaja, kehittämisspäällikkö, tietohallintojohtaja. Sairaanhoitotoimintaa johtaa johtajaylilääkäri. Lapin Sairaanhoitopiirin toiminta jaetaan tulosalueisiin, tulosyksiköihin ja vastuuyksiköihin. Sairaansijoja sairaanhoitopiirissä on 286.

Organisaatio 1.6.2017

Vuonna 2017 Rovaniemen mielenterveys- ja päihdepalvelut yhdistyivät Lapin Sairaanhoitopiirin psykiatrisen hoidon tulos-alueeseen. Kaupungilta siirtyi sairaanhoitopiirille 48 työntekijää (virkaa/toimea). Muonion ja Enontekiön perusterveydenhuollon palvelut siirtyivät Lapin sairaanhoitopiirille 1.10.2017. Sairaanhoitopiirille siirtyi 65 työntekijää (virkaa/toimea). Siirron yhteydessä perustettiin perusterveydenhuollon tulosalue.

Lapin sairaanhoitopiiri tuottaa tukipalvelut omana toimintana. Sairaanhoitopiirin ICT-palvelut siirrettiin osittain vuonna 2017 LapIT Oy:lle. Selvitykset henkilöstöpalveluiden ja talouspalveluiden siirtämisestä Taitoa oy:lle on käynnissä. Henkilöstöä sairaanhoitopiirillä on yhteensä 2062. Muonion ja Enontekiön kunnat ovat käynnistäneet sosiaalihuollon palveluiden siirtämisselvityksen Lapin sairaanhoitopiirille. Selvitys laaditaan kevään 2018 aikana.

Liite 3 – Henkilöstö

Henkilöstö palveluittain	kpl
Kemijärvi	
Aikuisten psykososiaaliset palvelut	29
Hallinnolliset palvelut	1
Hallinto- ja tukipalvelut	14
Ikäihmisten palvelut	58
Laitoshuoltopalvelut	22
Perhepalvelut	8
Sairauksien hoidon ja ehkäisyn palvelut	99
Tilapalvelut	1
Vammaispalvelut	32
	264
Pelkosenniemi- Savukoski Ktt:n ky	
Terveysasema Pelkosenniemi (sis. toimistosihteerin ja toimistonhoitajan)	35
Terveysasema Savukoski	8
Ateriapalvelut	3
Kiinteistöhuolto	1
	47
Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuolto	
Terveystarkastaja	3,3
Eläinlääkäriä	5
Pieneläinhoitaja	1
Osa-aikainen valvontaeläinlääkäri	0,6
Ympäristösuojelusihteerin	0,7
Sihteerin/eläinlääkärin avustaja	1
	11,6
Pelkosenniemi	
Hallinto	2
Perhetyö	1
Kotipalvelu	4
Palvelukoti	16
Toimintapiste	2
	25
Salla	
Vastaanottopalvelut	26
Suun terveydenhuolto	6

Akuutti- ja kuntoutusosasto	29
Sosiaalitoimisto	14
Tehostettu palveluasuminen (Kinttala, Palvelukoti)	28
Palveluasunnot ja intervalli (Hopeaharju)	27
Kotihoito	33
Kehitysvammaisten tehostettu palveluasuminen	20
Mielenterveyskuntoutujien asumisyksikkö	10
Toimintakeskus	4
Avopalvelukeskus	1
	198
Sallassa:	
Sosiaali- ja terveydenhuollon palkanlaskentaan 60 % palkkasihteerin työpanos	
Ict-asiantuntija 100% työpanos	
Savukoski	
Sosiaalitoimisto	2
Työtoiminta	1
Saukoti	19
Kotipalvelu	4
Keittiö	5
	31

Liite 4 - Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilat

Toimitilat Kemijärvi			
Toimitilat	Sijainti	Vuoka (V), Oma (O)	
Sairaala Lapponia	Sairaalakatu 9	O	
Aikuissosiaalityö	Sairaalakatu 9	O	
Akuuttiosasto	Sairaalakatu 9	O	
Avoterveydenhuolto + lab. Rtg	Sairaalakatu 9	O	
Työterveyshuolto	Sairaalakatu 9	O	
Hoito- ja hoivatyön hallintopalvelut	Sairaalakatu 9	O	
Johtaminen	Sairaalakatu 9	O	
Kotipalvelut	Sairaalakatu 9	O	
Kotiutustiimi	Sairaalakatu 9	O	
Perhe- ja mielenterveysklinikka	Sairaalakatu 9	O	
Perhesosiaalityö	Sairaalakatu 9	O	
Perusterveydenhuollon vuodeosasto 2	Sairaalakatu 9	O	
Ikäihmisten päivätoiminta	Sairaalakatu 9	O	
Talous- ja velkaneuvonta	Sairaalakatu 9	O	
Vammaiskeskus	Sairaalakatu 9	O	
Hammashoitola Lapponia	Luusuantie 15	O	
Toimintakeskus, päivä- ja työtoimintaa (keva)	Teollisuustie 6	O	
Särkelän koulu (kouluterveydenhuolto)	Lepistöntie 1	O	
Hillatien koulu (kouluterveydenhuolto)	Hillatie 6	O	
Isokylän koulu (kouluterveydenhuolto)	Koulukuja 1	O	
Alnolan tehostettu asumispalveluyksikkö (keva)	Tohmo	O	Siirtymässä Attendon omistuk- seen
Kuumanimenen ryhmäkoti, tehostettu palveluasuminen (valm. 2016) (keva)	Keskusta	O	
Mylytupa, ohjattua ja tukiasumista (keva)	Särkeläntie 16	V	asukkaat ja palvelut vuokralla Töveli Oy:llä
Jokiranta, ryhmäkoti, tuettu asuminen (keva)	Heikinkatu 8	O	

Toimitilat Salla			
Toimitilat	Sijainti	Vuoka (V), Oma (O)	
Terveyskeskus	Jungintie 3	O	
Työterveyshuolto	Tennontie		
Hopeaharju, ikäihmisten tehostettu palveluasuminen ja intervalliyksikkö	Museotie 6-8,	O	
Kinttalakoti, ikäihmisten tehostettu palveluasuminen (dementiakoti)	Kinttalanpolku 7	O	
Palko, Sallan Palvelukoti, ikäihmisten tehostettu palveluasuminen	Museotie 6-8,	O	
Tukiasunnot, vuokra-asuntoja, ei palveluasumista, kotihoito käy	Museotie 6-8,	O	
Kotikulta, kehitysvammaisten tehostettu palveluasuminen	Kuusamontie 69	O	
Ryhmäkoti, Hoitokoti Hilla, mielenterveyskuntoutujien tehostettu palveluasuminen	Kuusamontie 71	O	
Kullerokoti, palveluasuminen		V	
Toimitilat Pelkosenniemi- Savukoski ktt:n ky			
	Sijainti	Vuoka (V), Oma (O)	
Pelkosenniemen terveyskeskus	Sodankyläntie 202 A, Pelkosenniemi	O	
Savukosken kylätalo (lääkärin ja hoitajan vo ja laboratorio)	Sauherrantie 33A Savukoski	V	
Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella vuokratiloja ja omistustiloja		V/O	
Neuvola	Uittotie 2 L 5, Savukoski	O	
Fysioterapia (vanhusten rivitaloasunto)	Ristipuuntie 2 C as. 9 ja 11, Savukoski	V	
Asuntoja vuokralla henkilökunnalle			
Toimitilat Pelkosenniemi			
	Sijainti	Vuoka (V), Oma (O)	
Palvelukoti Onnela	Turjantie 2	O	
Kotipalvelu	Turjantie 2	O	
Toimintapiste	Koulu	O	
Sosiaalijohtajan työhuone	Kunnanvirasto	O	

Toimitilat Savukoski			
Toimitilat	Sijainti	Vuokra (V), Oma (O)	
Sosiaalitoimisto (sos.sihteeri ja toimistosihteeri, 2 huonetta)	Kunnanvirastolla	kunnan oma	
Työtoiminta (ohjaaja, kuntouttavan työtoiminta ja tauko- huone)	Kunnanvirastolla	kunnan oma	
Saukoti (tehostettu palveluasuminen, 24 paikkaa)	Vekselinmäki 11 A	kunnan oma	
samassa yhteydessä Savukosken vanhustenkotiyhdistyksen omistamat 10 asuntoa omassa siivessään			
Sosiaalitoimen tukiasunnot kahdessa pientalossa, 4 yksiötä	kirkonkylällä	kunnan omat	vuokrattu edelleen asukkaille

Itä-Lapin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden siirtäminen - kysely sosiaali- ja terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon henkilöstölle

Hyvä vastaaja!

Itä-Lapin kunnat ja Lapin sairaanhoitopiiri ovat yhdessä käynnistäneet selvitystyön sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuun siirtämisestä Lapin sairaanhoitopiirille. Tavoitteena on luoda yleiskuva siitä, mitä tarkoittaisi jos Lapin sairaanhoitopiiri olisi järjestämisvastuussa sosiaali- ja terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon palveluista Itä-Lapissa. Taustalla on kuntien yhteinen näkemys edetä pienin askelin tulevaan soteen. Selvitys laaditaan huhtikuun loppuun mennessä.

Tällä kyselyllä selvitetään henkilöstön näkemyksiä siirtoon liittyen. Kysely on avoinna koko selvityksen ajan ja hyödynnämme näkemyksiä selvityksen laadinnassa.

Yksittäisiä vastaajia ei ole mahdollista tunnistaa.

1. Kunta/organisaatio

- Kemijärvi
- Pelkosenniemi
- Pelkosenniemi-Savukoski ktt:n ky
- Salla
- Savukoski

2. Työskentelen

- Terveydenhuollossa
- Sosiaalipalveluissa
- Ympäristöterveydenhuollossa

3. Mitä vahvuuksia ja mahdollisuuksia näet sosiaali- ja terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon toiminnan siirtämisessä Lapin sairaanhoitopiirille?
4. Mitä heikkouksia ja uhkatekijöitä sosiaali- ja terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon toiminnan siirtämiseen voi mielestäsi liittyä?
5. Mitä vaikutuksia siirrolla voisi olla asiakkaisiin ja potilaisiin?
6. Mitä vaikutuksia siirrolla voisi olla sosiaali- ja terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon henkilöstöön?
7. Mitä vaikutuksia siirrolla voi olla yksikkösi/organisaatiosi toimintaan?
8. Mitä taloudellisia vaikutuksia siirrolla voi olla?
9. Mitä vaikutuksia siirrolla voi olla kunnan elinkeinotoimintaan? Esimerkiksi paikallisten yritysten toimintaan.
10. Onko sinulla muuta kommentoitavaa selvitykseen liittyen?

Kiitos!

Perheoikeudelliset palvelut

- Adoptioneuvonta
 - päätös Pro Consonassa adoptioneuvonnan järjestämisestä
 - palvelu ostetaan Pelastakaa Lapset ry:ltä ja Pro Consonassa tehdään maksusitoumus
 - lasku maksetaan Rondon kautta toteutuneen mukaisesti
 - toimistosihteeri asiatarkistaa
 - johtava sosiaalityöntekijä hyväksyy
- Isyyden selvittäminen
 - äitiysneuvolan terveydenhoitaja vastaanottaa isyyden tunnustamisen ennen lapsen syntymää neuvolakäynnillä ja tunnustamisen vastaanottamisen yhteydessä on myös mahdollista sopia yhteishuollosta
 - terveydenhoitaja toimittaa tunnustamisen ja mahdollisen yhteishuoltosopimuksen lastenvalvojalle
 - väestörekisteristä tulee lastenvalvojalle tieto lapsen syntymisestä avioliiton ulkopuolella, jonka jälkeen lastenvalvoja tallentaa tunnustamisen ja yhteishuoltosopimuksen Pro Consonaan (lastenvalvojaosio toimii Pro Econimican (vanha) kautta)
 - tunnustaminen ja isyyden selvittämispöytäkirja lähetetään maistraattiin kun lapsen syntymästä on kulunut 30 vrk:tta, maistraatti vahvistaa isyyden
 - mikäli isyyttä ei tunnusteta raskausaikana, isyyden selvittäminen tehdään lastenvalvojan toimesta lapsen syntymän jälkeen
 - tarvittaessa oikeusgeneettisen isyystutkimuksen dna-näytteet otetaan poskisivelnäytteenä ja lastenvalvoja valvoo näytteen ottoa ja toimittaa näytteet tarvittavine asiakirjoineen THL:lle, THL:lta tilataan etukäteen näytteenottovälineet
 - ei maksuja
- Huolto- ja tapaamissopimukset
 - lastenvalvoja vahvistaa vanhempien neuvolassa tekemän yhteishuoltosopimuksen kun isyydentunnustus on hyväksytty maistraatissa
 - erotilanteissa huolto- ja tapaamissopimukset tehdään lastenvalvojan luona vanhempien aloitteesta
 - sopimukset tehdään ja vahvistetaan Pro Consonalla (Pro Economica)
 - ei maksuja
- Elatussopimukset
 - vanhempi laittaa asian vireille
 - lastenvalvoja pyytää tarvittavat tiedot elatuskyvyn laskemiseksi ja tekee laskelman elatuskyvystä Pro Consonalla (Pro Economica)
 - vanhempien hyväksyttyä sopimuksen, lastenvalvoja vahvistaa sopimuksen
 - sopimukset tehdään ja vahvistetaan Pro Consonalla (Pro Economica)

- ei maksuja

Lastensuojelu

- Lastensuojeluasiakkuus avataan Pro Consonaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella
 - asiakkuuden alkamisesta tehdään ratkaisu Pro Consonassa
- Avohuollon tukitoimet
 - sosiaalityöntekijä tekee päätöksen Pro Consonassa
 - Pro Consonalla tehdään tarvittaessa maksusitoumus tai laitetaan maksuun suoraan Pro Consonasta
 - laskut maksetaan Rondon kautta sopimuksen ja toteutuneen mukaisesti
 - toimistosihteeri asiatarkistaa
 - johtava sosiaalityöntekijä hyväksyy
- Avohuollon sijoitus
 - sosiaalityöntekijä tekee päätöksen Pro Consonassa
 - sijoituspaikan kanssa tehdään sopimus, jonka johtava sosiaalityöntekijä hyväksyy
 - Pro Consonassa tehdään maksusitoumus
 - lasku maksetaan Rondon kautta sopimuksen ja toteutuneen mukaisesti
 - toimistosihteeri asiatarkistaa
 - johtava sosiaalityöntekijä hyväksyy
 - mikäli sijoitetaan perheeseen, tehdään sijaisperheen kanssa toimeksiantosopimus (kts. perhehoito)
 - päätös asiakasmaksusta ja lapsilisän perintä hoidon korvaukseksi (kts. lastensuojelun asiakasmaksut)
- Perhehoito
 - sijoituspäätös Pro Consonassa
 - sijaisperheen kanssa tehdään toimeksiantosopimus
 - toimistosihteeri vie toimeksiantosopimuksen tiedot ESS:iin ja johtava sosiaalityöntekijä hyväksyy
 - Taitoa huolehtii sijaisperheelle palkkion ja kulukorvauksen maksamisesta sopimuksen mukaisesti
 - mahdolliset matkakulut sijaisperhe laskuttaa matkalaskulla, joka viedään maksatukseen Astan kautta (Astan kautta maksaminen edellyttää hyväksytyt matkalaskun skannaamista Astaan)
- Huostaanotto
 - päätös/hakemus huostaanotosta tehdään Pro Consonassa
 - sijaishuollon järjestäminen joko perhehoitona tai perhekodissa/lastensuojelulaitoksessa (kts. perhehoito ja avohuollon sijoitus)
- Lastensuojelun asiakasmaksut (elatuslaki, elatusapu, lapsilisä ym.)
 - Pro Consonassa tehdään päätös hoidon korvaukseksi perittävistä maksuista (elatuslaki, elatusapu, lapsilisä, hoitotuki, lapsen eläke yms)

- Kelaan laitetaan ilmoitus etuuden maksamisesta kunnalle
- asiakkaalle annetaan tilitiedot maksun suorittamista varten
 - taloustoimiston toimistosihteeri siirtää Pro Economican selvittelytilille
 - sosiaalitoimen toimistosihteeri siirtää Pro Consonalla asiakkaan päätöksen kautta asiakkaan tietoihin
 - kerran kuukaudessa Pro Consonaan kirjatut tulot siirretään kirjanpitoon.
- Itsenäistymisvarat
 - 40% lastensuojelun asiakasmaksuista kerryttävät lapsen itsenäistymisvaroja
 - Pro Consonaan kirjatusta tuloista järjestelmä erottaa itsenäistymisvarojen osuuden
 - itsenäistymisvarojen maksusta sosiaalityöntekijä tekee päätöksen ja ne maksetaan Pro Consonan kautta

Lapsiperheiden sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut

- Perhetyö
 - päätös Pro Consonassa
 - pääasiallisesti kunnan omaa toimintaa ja tällöin ei maksuja
- Tukiperhe ja tukihenkilö
 - sosiaalityöntekijä tekee asiakkaalle päätöksen Pro Consonassa
 - tukiperheen/tukihenkilön kanssa tehdään toimeksiantosopimus
 - toimistosihteeri vie toimeksiantosopimuksen tiedot ESS:iin ja johtava sosiaalityöntekijä hyväksyy
 - tukiperhe ilmoittaa toteutuneet hoitopäivät ja kilometrit sähköisesti virtu.fi:n kautta (mikäli ei käytä virtua niin sitten manuaalisesti)
 - sosiaalityöntekijä tarkistaa päivät ja toimittaa toimistosihteerille tiedot toteutuneista päivistä ja toimistosihteeri tekee niistä koonnin tiliöinteineen, jonka johtava sosiaalityöntekijä hyväksyy ja tämän jälkeen toimistosihteeri skannaa hyväksytyyn tositteen Astan kautta Taitoalle maksuunpanoa varten
- Tuetut ja valvotut tapaamiset
 - lastenvalvoja tekee päätöksen ja maksusitoumuksen Pro Consonassa
 - lasku maksetaan toteutuneen mukaisesti Rondon kautta

Työikäisten palvelut

- Kuntouttava työtoiminta
 - aktivointisuunnitelmassa sovitaan kuntouttavasta työtoiminnasta
 - tehdään kuntouttavan työtoiminnan järjestämissopimus (asiakas, kuty:n järjestäjä ja sosiaalityöntekijä)
 - sosiaalityöntekijä tekee päätöksen kuntouttavasta työtoiminnasta Pro Consonalla

- kuty:n matkakorvaukset maksetaan erillistä selvitystä vastaan kuukausittain asiakkaalle Pro Consonan päätöksen kautta
- Sosiaalinen kuntoutus
 - palvelutarpeen arvioinnissa todettu tarve sosiaaliselle kuntoutukselle
 - tehdään sopimus sosiaalisesta kuntoutuksesta
 - sosiaalityöntekijä tekee päätöksen Pro Consonassa
 - ei maksuja
- Välivuokraus (tuettu asuminen)
 - asiakas hakee asuntoa vuokrataloilta ja mikäli vuokratalot ei anna asiakkaalle asuntoa omalla vuokrasopimukselle niin sitten sosiaalityöntekijä arvioi asiakkaan palvelutarpeen ja arvioi välivuokrauksen tarpeellisuuden
 - kun välivuokraus on todettu mahdolliseksi vuokratalot tarjoavat kaupungille asuntoa välivuokrattavaksi asiakkaalle
 - kaupunki tekee tarjotusta asunnosta ensin vuokrasopimuksen Koy Kemijärven vuokratalojen kanssa ja sitten talous- ja velkaneuvoja laatii välivuokraussopimuksen kaupungin ja asiakkaan välille
 - johtava sosiaalityöntekijä allekirjoittaa molemmat vuokrasopimukset
 - kaupungin ja asiakkaan välinen sopimus voi olla määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva
 - tavataan asiakas allekirjoitustilanteessa, jossa hänelle luovutetaan vuokrakansio ja asunnon avaimet
 - käydään läpi asumiseen liittyviä asioita, tarvittaessa tukiasumissopimus jonka tekee asumispalveluohjaaja vuokralaisen kanssa
 - kaupunki maksaa (talous- ja velkaneuvoja) kuukausittain vuokraamiensa asuntojen vuokrat vuokrataloille Pro Consonan kautta
 - haetaan Kelasta vuokravakuus sekä asumistuki kaupungille
 - toimistosihteeri tekee vuokralaskun kuukausittain asiakkaalle Pro Economicassa
 - asiakas maksaa vuokran omavastuun kuukausittain kaupungille
 - toimistosihteeri kirjaa asumistuen ja vuokran omavastuun Pro Consonaan
 - vuokranmaksutilannetta seurataan Pro Economicassa
 - jos rästejä, sovitaan asiakkaan kanssa maksusuunnitelma (sosiaalityöntekijä) tai siirretään rästit perintään (Intrum Justitia), taloushallinnon sihteeri
- Välitystilitt
 - asiakas antaa suostumuksensa välitystilimenettelyyn
 - haetaan sovitut asiakkaan tulot välitystilille
 - tulot tulevat ensin selvittelytilille (taloustoimiston toimistosihteeri kirjaa)
 - sitten tulot kirjataan asiakkaan välitystilille (sosiaalitoimen toimistosihteeri kirjaa)
 - välitystililtä maksetaan vuokra ym. sovitut menot laskuttajille (välitystilin hoitaja kirjaa)
 - asiakkaalle maksetaan sovittu käyttöraha sovittuina päivinä tai koko menoista ylijäävä osa kerralla
- Sosiaalinen luotto

- asiakas hakee hakemuksella sosiaalista luottoa
- kirjataan asiakkaan velat erilliseen taulukkoon, lasketaan asiakkaan maksuvara
- tarkistetaan täyttykö luoton myöntämisen kriteerit
- talous- ja velkaneuvoja valmistelee hakemuksen Pro Consonaan
- johtava sosiaalityöntekijä tekee päätöksen sosiaalisesta luotosta Pro Consonassa
- mikäli päätös myönteinen, tehdään hakijan kanssa kirjallinen sopimus (Word) ja laaditaan maksuohjelma (Excel)
- asiakas maksaa luottoa sopimuksen mukaisesti takaisin kaupungille, maksut kirjataan Pro Consonaan (sosiaalitoimen sihteeri)
- seurataan Pro Consonassa luoton takaisinmaksua
- Ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki
 - Asia tulee vireille Kelasta tai asiakkaan itsensä hakemuksella. Hakemuksesta tehdään päätös Pro Consonassa 7 arkipäivän sisällä hakemuksen vastaanottamisesta. Tarvittaessa tehdään laskelma asiakkaan tuloista ja menoista. Maksu toimitetaan maksusitoumuksena, asiakkaan tilille tai suoraan laskuttajalle Pro Consonassa
 - toimistos sihteeri tekee kaksi kertaa viikossa (tarvittaessa useammin) maksatuksen ja toimittaa maksatuslista taloustoimistoon maksujen pankkiin ajamista varten
 - takaisinperinnät
 - tulo maksetaan (Kela, asiakas yms.) takaisinperinnällä kaupungin tilille
 - taloustoimiston toimistos sihteeri siirtää tulon Pro Economican selvittelytilille
 - sosiaalitoimen toimistos sihteeri siirtää perityn summan Pro Consonalla asiakkaan päätöksen kautta asiakkaan tietoihin.
 - kerran kuukaudessa Pro Consonaan kirjatut tulot siirretään kirjanpitoon.

Vammaispalvelu

- Kuljetuspalvelu
 - Asiakkaalta tulee kirjallinen hakemus
 - Kotikäynti sosiaalityöntekijä
 - Palvelutarpeen selvittäminen (lisäksi lääkärinlausunnot ym. asiakirjat) Sosiaalityöntekijä Pro consonaan
 - Päätös Pro consonaan sosiaalityöntekijä
 - Palvelusuunnitelma sosiaalityöntekijä tekee Pro consonaan
 - Sosiaalityöntekijän päätöksellä toimistos sihteeri tilaa taksikortin
 - Kerran kuukaudessa Rovaniemen aluetaksi laskuttaa rondon kautta, toimistos sihteeri tiloi laskun jonka vammaispalvelujohtaja hyväksyy.
- Henkilökohtainen avustaja
 - Kirjallinen hakemus
 - Kotikäynti/Verkostoneuvottelu sosiaalityöntekijä
 - Palvelutarpeen selvittäminen (lisäksi lääkärinlausunnot, kuntoutussuunnitelmat ym. asiakirjat) Sosiaalityöntekijä Pro consonaan
 - Päätös sosiaalityöntekijä tekee Pro consonaan
 - Palvelusuunnitelma Sosiaalityöntekijä Pro consonaan

- Avustettava ilmoittaa tunnit tilipalveluun (paikallinen tilitoimisto)
- Tilipalvelu laskee palkan ja lähettää tiedot vammaispalvelun toimistosihteerille
- Toimistosihteerin laittaa maksuun palkan summat Pro Consonaan
- Asunnon muutostyöt
 - Kirjallinen hakemus
 - Kotikäynti, sosiaalityöntekijä
 - Palvelutarpeen selvittäminen (lisäksi lääkärinlausunnot, kuntoutussuunnitelmat ym. asiakirjat) Sosiaalityöntekijä Pro consonaan
 - Kustannusarvion selvittäminen, sosiaalityöntekijä ja tarvittaessa rakennusalan ammattilainen
 - Päätös sosiaalityöntekijä tekee Pro consonaan
 - Maksusitoumus sosiaalityöntekijä tekee Pro consonaan
 - Palvelusuunnitelma Sosiaalityöntekijä Pro consonaan
 - Lasku tulee rondon, toimistosihteerin asiantarkastaa ja vammaispalvelujohtaja hyväksyy
- Palveluasuminen
 - Kirjallinen hakemus
 - Kotikäynti / Verkostoneuvottelu Sosiaalityöntekijä
 - Palvelutarpeen selvittäminen (lisäksi lääkärinlausunnot, kuntoutussuunnitelmat ym. asiakirjat) Sosiaalityöntekijä Pro consonaan
 - Päätös, sosiaalityöntekijä tekee Pro consonaan
 - Maksusitoumus, sosiaalityöntekijä tekee Pro consonaan
 - Palvelusuunnitelma, sosiaalityöntekijä tekee Pro consonaan
 - Lasku tulee rondon, toimistosihteerin asiantarkastaa ja vammaispalvelujohtaja hyväksyy
- Välineet ja laitteet
 - Kirjallinen hakemus
 - Kotikäynti, sosiaalityöntekijä ja tarvittaessa muu terveydenhoidon ammattilainen
 - Palvelutarpeen selvittäminen (lisäksi lääkärinlausunnot, kuntoutussuunnitelmat, suositukset + ym. asiakirjat), Sosiaalityöntekijä Pro consonaan
 - Päätös, sos.työntekijä Pro Consonaan
 - Maksusitoumus sos.työntekijä Pro Consonaan
 - Palvelusuunnitelma, sosiaalityöntekijä Pro Consonaan
 - Sosiaalityöntekijä tilaa laitteet ja välineet sekä työlle asentajan
 - Tavaran toimittaja ja työntekijä laskuttavat rondossa toimistosihteerin tiliöi ja vammaispalvelujohtaja hyväksyy
- Tulkkipalvelut
 - Kirjallinen hakemus
 - Kotikäynti / Verkostoneuvottelu, Sosiaalityöntekijä
 - Palvelutarpeen selvittäminen (kuntoutussuunnitelmat ym. asiakirjat) Sosiaalityöntekijä ja tarvittaessa terveydenhuollon ammattilainen. Sosiaalityöntekijä tekee Pro Consonaan
 - Päätös, sosiaalityöntekijä tekee Pro Consonaan
 - Maksusitoumus, sosiaalityöntekijä Pro Consonaan

- Palvelusuunnitelma, sosiaalityöntekijä tekee Pro Consonaan
- Lasku tulee rondon, toimistosihteeri asiantarkastaa ja vammaispalvelujohtaja hyväksyy.

Ikäihmisten palvelut

- **Kotihoito**
 - Kun ilmoitus kotipalvelun tarpeesta tulee palveluohjaajalle, kartoitetaan asiakkaan palvelutarve. Mikäli palvelutarve todetaan, tehdään asiakkaalle palvelu- ja hoitosuunnitelma, jossa määritellään palveluntarpeen määrä ja sisältö. Palvelu- ja hoitosuunnitelma tehdään yhteistyössä asiakkaan, omaisten ja kotipalvelun työntekijän kanssa. Hoiva- ja hoitotyönjohtaja tekee viranhaltijapäätöksen palvelusta Dynastiassa (kielteinen/myönteinen)
 - Mikäli päätös on myönteinen, kotipalvelun toimistosihteeri pyytää asiakkaalta tulotiedot (eläketiedot saadaan Kelan –tietojärjestelmästä). Sen jälkeen hän valmistelee palvelu- ja hoitosuunnitelman mukaisesti maksupäätöksen, joka postitetaan asiakkaalle tai asiakkaan asioidenhoitajalle.
 - Jos tarvittavia tietoja ei saada, toimistosihteeri selvittää tiedot pankeilta ja verohallinnosta.
 - Asiaksmaksut tarkistetaan kerran vuodessa.
 - Palvelutarpeen muuttuessa päivitetään palvelu- ja hoitosuunnitelma. Uudesta palvelusta tehdään uusi maksupäätös.
 - Kotipalvelun toimistosihteeri laskuttaa Pegasos-ohjelmalla ja laskut siirretään hallinto-osastolle myyntireskontraan.
 - Tiedosto laskutuksesta muodostuu LapIt:n palvelimelle
 - Hallinto-osaston toimistosihteeri siirtää aineiston Pro Economica Premium-ohjelmalle ja lähettää laskut laskuhotelliin.
- **Ateriapalvelut**
 - Kotihoito ohjaa/opastaa asiakasta tarvittaessa ateriapalveluiden hankkimisessa ja tekee tarvittaessa tilauksen keittiöön kirjallisesti.
 - Ruokapalvelu on laatinut uuden kirjallisen hakemuksen/tilauslomakkeen joka on tällä hetkellä koekäytössä kotihoidossa.
 - Lapponian keittiö toimittaa ateriat asiakkaille sekä laskuttaa kuukausittain asiakasta.
 - Aterioitten toimituspäivät ovat tiistai ja perjantai. Asiakkaille jaetaan kahden viikon välein ruokalista aterioiden mukana josta asiakas valitsee itselle sopivat ateriat.
 - Palvelutalojen ateriat tilataan Murkinasta ja kotihoidon työntekijä toimittaa ateriat asiakkaille.
 - Kotihoidon tiedossa olevien asiakkaiden ateriakeskeytykset ilmoitetaan sovitusti keittiölle. Keskeytyksen voi ilmoittaa kotihoidon hoitaja, omainen tai asiakas itse.
 - Tekninen lautakunta vahvistaa ateriainnatt.
 - Aterian hintaan lisätään kuljetusmaksu.
- **Liikkumista tukevat palvelut**
 - Asiakas tekee palvelusta hakemuksen sosiaalityöntekijälle tai palveluneuvojalle.

- Sosiaalityöntekijä ja/tai fysioterapeutti tekee palvelutarpeen arvion, lääkärintodistuksen sekä asiakkaan taloudellisen tilanteen perusteella.
- Kuljetuspalvelun tuottavat yksityiset taksiryttäjät, jotka laskuttavat sosiaalitoimelta palvelut kuukausittain. Asiakas maksaa taksille linja-autotaksan mukaisen omavastuun
- Turvapalvelut
 - Turvapuhelinpalvelut ostetaan Viria Securilta. Kotihoidon ohjaaja tekee arvion palvelutarpeesta ja toimii yhdyshenkilönä turvapuhelinpalveluun liittyvissä asioissa. Laskutus suoraan palvelutuottajan kautta.
 - Asiakas hankkii turvapuhelin sopimuksen ja sim-kortin , sen jälkeen varaa ajan kotihoidon ohjaajalle turvapuhelin asennuksen järjestämiseksi. Asennus tapahtuu Kuusamon Securin toimesta, kotihoidon ohjaaja on mukana asennuskäynnillä
 - Auttamiskäynnistä vastaa kotihoito ja erikseen sovitusti omaiset
- Tehostettu palveluasuminen
 - Asiakas toimittaa palveluasumishakemuksen kotihoitoon tai Sortteeriin. Hakemus käsitellään SAS-työryhmässä. Mikäli palveluasumisen kriteerit täyttyvät, tehdään myönteinen palvelupäätös. Asiakkaan tilanne käsitellään kokonaisvaltaisesti ja kiireellisyys järjestyksessä. Päätöksen tekee hoiva- ja hoitotyönjohtaja Dynastia ohjelmalla. Mikäli vapaata paikkaa ei ole tarjota asiakkaalle, hän odottaa paikkaa kotona. Jos asiakas ei voi odottaa kotona vapautuvaa paikkaa, kunta järjestää odotuspaikan intervalli- ja kuntoutusosastolle tai viime kädessä vuodeosastolle.
 - Mikäli paikkaa ei ole tarjota 3 kk:n kuluessa hakemuksesta, tehdään kielteinen päätös.
 - Laskutus kts. kotipalvelun asiakasmaksut.

Lähteet

Ahonen ym. Näin tehdään saumaton sote – Kainuun hiljainen tieto 2003 -2017. Kunnallisan kehittämissäätiön julkaisu 11. 2017.

Kuntien tilinpäätökset vuosilta 2016 ja 2017.

Kuntien talousarvio vuodelle 2018.

Kuntien toimintakertomukset 2017.

Nurmi Hanna. Tehtävien ja palvelujen nykytilankuvaus. Lapin maakunnan ympäristöterveydenhuolto. 2017

Sotkanet

Valta Maija. Lapin Maakunnan perusterveydenhuoltoa koskeva selvitys. Loppuraportti. FCG. 2018.